

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

15 Δεκεμβρίου 2021

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Αρ. Φύλλου 5877

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

- 1 Προσθήκη προσωνυμίας στο 1ο Δημοτικό Σχολείο Νέας Κυδωνίας της Διεύθυνσης Π.Ε. Χανίων
- 2 Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας στο Δημοτικό Σχολείο.

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθμ.Φ10/160758/Δ1

(1)

Προσθήκη προσωνυμίας στο 1ο Δημοτικό Σχολείο Νέας Κυδωνίας της Διεύθυνσης Π.Ε. Χανίων

**Η ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Έχοντας υπόψη:

1. Την παρ. 2 του άρθρου 6 του ν. 2817/2000 «Εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και άλλες διατάξεις» (Α' 78).

2. Την παρ. 15 του άρθρου 59 του ν. 3966/2011 «Θεσμικό πλαίσιο των Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων, Ίδρυση Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Οργάνωση του Ινστιτούτου Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ» και λοιπές διατάξεις» (Α' 118).

3. Το άρθρο 1 του π.δ. 79/2017 «Οργάνωση και λειτουργία Νηπιαγωγείων και Δημοτικών Σχολείων» (Α' 109).

4. Το π.δ. 81/2019 «Σύσταση, συγχώνευση, μετονομασία και κατάργηση Υπουργείων και καθορισμός των αρμοδιοτήτων τους - Μεταφορά υπηρεσιών και αρμοδιοτήτων μεταξύ Υπουργείων» (Α' 119).

5. Το π.δ. 2/2021 «Διορισμός Υπουργών, Αναπληρωτών Υπουργών και Υφυπουργών» (Α' 2).

6. Το άρθρο 90 του Κώδικα της νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και τα κυβερνητικά όργανα (π.δ. 63/2005 -

Α' 98), σε συνδυασμό με την παρ. 22 του άρθρου 119 του ν. 4622/2019 (Α' 133).

7. Την υπό στοιχεία 168/Υ1/08-01-2021 κοινή απόφαση του Πρωθυπουργού και της Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων «Ανάθεση αρμοδιοτήτων στην Υφυπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ζωή Μακρή» (Β' 33).

8. Το υπ' αρ. 11960/22-11-2021 έγγραφο της Περιφερειακής Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Κρήτης.

9. Το υπ' αρ. 9990/10-11-2021 έγγραφο της Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Χανίων.

10. Το υπ' αρ. 1/02-09-2021 πρακτικό του Συλλόγου Διδασκόντων του 1ου δημοτικού σχολείου Νέας Κυδωνίας.

11. Το υπ' αρ. 1/01-10-2021 πρακτικό του Σχολικού Συμβουλίου του 1ου Δημοτικού σχολείου Νέας Κυδωνίας, με την οποία παρέχεται η σύμφωνη γνώμη του.

12. Την υπ' αρ. 220/22-10-2021 απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου Χανίων.

13. Το γεγονός ότι από την παρούσα απόφαση δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του τακτικού Προϋπολογισμού του Υ.ΠΑΙ.Θ. σύμφωνα με την υπό στοιχεία Φ.1/Γ/789/155421/Β1/30-11-2021 εισήγηση της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, αποφασίζουμε:

Την προσθήκη προσωνυμίας από το σχολικό έτος 2021-2022 και εφεξής στην παρακάτω σχολική μονάδα Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, ως ακολούθως:

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΧΑΝΙΩΝ
Στο 1ο Δημοτικό Σχολείο Νέας Κυδωνίας προστίθεται η προσωνυμία «Μίκης Θεοδωράκης».

Η ισχύς της παρούσης αρχίζει από τη δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Μαρούσι, 9 Δεκεμβρίου 2021

Η Υφυπουργός

ΖΩΗ ΜΑΚΡΗ

Αριθμ. 161038/Δ1

(2)

Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας στο Δημοτικό Σχολείο.**Η ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις:

1.1. Της περ. ε' της παρ. 11 του άρθρου 4 του ν. 1566/1985 (Α' 167), σε συνδυασμό με τις διατάξεις των παρ. 1, 2 του άρθρου 7 του ν. 2525/1997 «Ενιαίο Λύκειο, πρόσβαση των αποφοίτων στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και άλλες διατάξεις» (Α' 188),

1.2. της υποπερ. ββ της περ. α της παρ. 3 του άρθρου 2 του ν. 3966/2011 «Θεσμικό πλαίσιο των Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων, Ίδρυση Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Οργάνωση του Ινστιτούτου Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων "ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ" και λοιπές διατάξεις» (Α' 118),

1.3. του άρθρου 175 του ν. 4823/2021 «Αναβάθμιση του σχολείου, ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις» (Α' 136),

1.4. του άρθρου 90 του Κώδικα της Νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και τα κυβερνητικά όργανα (π.δ. 63/2005 - Α' 98), σε συνδυασμό με την παρ. 22 του άρθρου 119 του ν. 4622/2019 (Α' 133),

1.5. του π.δ. 81/2019 «Σύσταση, συγχώνευση, μετονομασία και κατάργηση Υπουργείων και καθορισμός των αρμοδιοτήτων τους - Μεταφορά υπηρεσιών και αρμοδιοτήτων μεταξύ Υπουργείων» (Α' 119),

1.6. του π.δ. 84/2019 «Σύσταση και κατάργηση Γενικών Γραμματειών και Ειδικών Γραμματειών/Ενιαίων Διοικητικών Τομέων Υπουργείων» (Α' 123),

1.7. του π.δ. 2/2021 «Διορισμός Υπουργών, Αναπληρωτών Υπουργών και Υφυπουργών» (Α' 2),

2. Την υπό στοιχεία 168/Υ1/08-01-2021 κοινή απόφαση του Πρωθυπουργού και της Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων «Ανάθεση αρμοδιοτήτων στην Υφυπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ζωή Μακρή» (Β' 33).

3. Την υπό στοιχεία 104671/ΓΔ4/27-09-2021 απόφαση της Υφυπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων «Πilotική Εφαρμογή Προγραμμάτων Σπουδών στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση» (Β' 4003).

4. Τις υπ' αρ. 55/14-10-2021 και 56/21-10-2021 πράξεις του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

5. Το γεγονός ότι από την παρούσα απόφαση δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του τακτικού προϋπολογισμού του Υ.ΠΑΙ.Θ. σύμφωνα με την υπό στοιχεία Φ.1/Γ/797/156778/Β1/02-12-2021 εισήγηση της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, αποφασίζουμε:

Το Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας στο Δημοτικό Σχολείο ορίζεται ως εξής:

Α. ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ

Το γνωστικό αντικείμενο της Νεοελληνικής Γλώσσας διακρίνεται για την ιδιαιτερότητά του, καθώς αφορά έναν βασικό πανανθρώπινο βιολογικό και ψυχολογικό μηχανισμό, τη γλώσσα, η οποία, ενώ κατακτάται στις βασικές

της δομές με φυσικό τρόπο κατά την προσχολική ηλικία του παιδιού, καλλιεργείται και βελτιώνεται, στη συνέχεια, στη σχολική πράξη ως αναγκαίο μέσο πρόσβασης σε όλες τις πτυχές της πολύπλοκης αντικειμενικής και υποκειμενικής πραγματικότητας και ως δείκτης ατομικής, κοινωνικής και πολιτισμικής ταυτότητας. Κάθε μητρική γλώσσα, χωρίς να υποτιμάται η σημασία της γνώσης και την εκπαίδευση. Η ελληνική γλώσσα, ειδικότερα, αποτελεί μια ιδιαίτερη περίπτωση, αφού διαθέτει μακραίωνη προφορική και γραπτή παράδοση έχοντας, παράλληλα, αναπτύξει ένα ευρύ φάσμα γλωσσικών ποικιλιών. Στην εκπαίδευση, η γλώσσα εμπλέκεται ενεργά σε κάθε γνωστικό αντικείμενο του σχολείου, τόσο μέσω της ορολογίας κάθε επιστήμης και των γλωσσικών πράξεων που επιτελούνται σε αυτήν, όσο και μέσω της κατανόησης και παραγωγής λόγου σε κάθε γνωστικό πεδίο, σε ακαδημαϊκό επίπεδο. Η καλλιέργεια, επομένως, της προσληπτικής ικανότητας και της προφορικής και γραπτής έκφρασης αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για τη γνωσιακή, κοινωνική και γλωσσική ανάπτυξη των μαθητών/-τριών, καθώς οι ανεπτυγμένες γλωσσικές δομές συνδέονται και αλληλεπιδρούν με την ωρίμαση των νοητικών διεργασιών και την κοινωνικοποίηση των παιδιών στη σχολική και πολιτισμική τους κοινότητα.

Με δεδομένη τη σπουδαιότητα αλλά και την πολυπλοκότητα του αντικειμένου, η διδασκαλία του μαθήματος αποβλέπει στον βαθμιαίο μετασχηματισμό της γλωσσικής διαίσθησης σε συνειδητοποίηση του συστήματος της ελληνικής γλώσσας και, ειδικότερα, των λεξικογραμματικών επιλογών που προσφέρονται στους/στις ομιλητές/-τριές της για τη δημιουργία νοημάτων που πραγματώνονται με τη μορφή κειμένου σε ποικίλα επικοινωνιακά πλαίσια. Επομένως, κύρια στοιχεία του περιεχομένου της γλωσσικής εκπαίδευσης συνιστούν η παρουσίαση και ανάλυση των αλληλεξαρτώμενων φωνολογικών, μορφολογικών και συντακτικών δομών της ελληνικής και των υποσυστημάτων τους (π.χ. ονοματικό, ρηματικό κ.λπ.), η ανάπτυξη του βασικού και εξειδικευμένου λεξιλογίου, η συνεχής βελτίωση, μέσω της άσκησης, των βασικών προσληπτικών και παραγωγικών δεξιοτήτων προφορικού και γραπτού λόγου και η ανάπτυξη των δεξιοτήτων κατανόησης και παραγωγής ποικίλων κειμένων σε ένα κριτικό πλαίσιο, με έμφαση στις γλωσσικές (συγχρονικές και διαχρονικές) ποικιλίες, συμπεριλαμβανομένης της λογοτεχνίας.

Β. ΣΚΟΠΟΘΕΣΙΑ

Το μάθημα της Γλώσσας θεωρείται διαχρονικά ως το βασικότερο γνωστικό αντικείμενο της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης από την πλειονότητα των εκπαιδευτικών συστημάτων. Ο θεμελιακός ρόλος της γλώσσας στη βαθμίδα αυτή πηγάζει από τη διττή φύση της, ως ατομικού γνωρίσματος και ως κοινωνικού αγαθού. Ως ατομικό γνώρισμα, η γλωσσική ικανότητα επιτρέπει στον/στη μαθητή/-τρια την πρόσληψη και παραγωγή γλωσσικών ερεθισμάτων, την επίτευξη της διαπροσωπικής επικοινωνίας, τη συγκρότηση της σκέψης και την απόκτηση γνώσεων. Σε κοινωνικό επίπεδο, οι μαθητές/-τριες, ως

μέλη μιας κοινότητας, επιτυγχάνουν, μέσω των γλωσσικών πράξεων, την οικειοποίηση μιας σειράς αντίστοιχων πολιτισμικών στοιχείων, την αξιοποίηση προγενέστερων γνώσεων και εμπειριών, τη συνεργασία και την αλληλεπίδραση με τους εκάστοτε συμμετέχοντες για τον προσδιορισμό και την επίτευξη των κοινών τους στόχων.

Γενικοί Σκοποί

Με δεδομένη την κατάκτηση της γλώσσας από το παιδί πριν τη σχολική ηλικία, η διδασκαλία της μητρικής (πρώτης) γλώσσας σε φυσικούς/-ές ομιλητές/-τριες επικεντρώνεται στην εκμάθηση του γραπτού λόγου (γραφή και ανάγνωση), στον ευρύτερο γραμματισμό των μαθητών/-τριών σε ποικιλία μέσων και περικειμένων, στην καλλιέργεια της προφορικής έκφρασης σε πλήθος επικοινωνιακών πλαισίων, στη βαθύτερη συνειδητοποίηση των λειτουργιών και της σημασίας της πρότυπης ποικιλίας και των άλλων ποικιλιών και στην ανάπτυξη της γλωσσικής επίγνωσης. Απώτερος στόχος της γλωσσικής διδασκαλίας είναι όλοι/-ες οι μαθητές/-τριες να διευρύνουν το πεδίο της σκέψης τους και να είναι σε θέση να εκφράζονται στον προφορικό και γραπτό λόγο με ευχέρεια, ακρίβεια και πραγματολογική καταλληλότητα, ώστε να μεταδίδουν τις ιδέες και τις αξιολογήσεις τους στο περιβάλλον τους και να επικοινωνούν ενεργά μέσω της παραγωγής και της πρόσληψης του λόγου. Ειδικότερα, το γλωσσικό μάθημα αποσκοπεί στα εξής:

- Στην καλλιέργεια του ενδιαφέροντος των μαθητών/-τριών για τη γλώσσα ως ατομική ικανότητα και ως κοινωνικό αγαθό.

- Στη βαθιά γνώση της ελληνικής γλώσσας ως γλωσσικού συστήματος και ως φορέα σύγχρονων εννοιών και διαχρονικών αξιών.

- Στη συνειδητοποίηση, ανάκληση και διεύρυνση των φωνολογικών, μορφολογικών, συντακτικών δομών της γλώσσας.

- Στη διεύρυνση του λεξιλογίου τους εξοπλισμού σε επίπεδο βασικού και εξειδικευμένου λεξιλογίου.

- Στην απόκτηση της ορθογραφικής ικανότητας.

- Στην κατανόηση της σύνδεσης των λεξικογραμματικών επιλογών με τη δημιουργία συγκεκριμένου, καταστασιακά και κοινωνικοπολιτισμικά προσδιορισμένου νοήματος.

- Στην ανάδειξη του ρόλου της γλώσσας στη δημιουργική έκφραση των μαθητών/-τριών.

- Στην αξιοποίηση των γλωσσικών μέσων στην κριτική και συγκριτική προσέγγιση.

- Στην απόκτηση μεταγλωσσικών και μεταγλωσσικών δεξιοτήτων.

- Στην ανάπτυξη της ικανότητας των μαθητών/-τριών να συνθέτουν προφορικά, γραπτά και ψηφιακά κείμενα σε συγκεκριμένο κειμενικό είδος με συνοχή και συνεκτικότητα, καταλληλότητα ως προς το ύφος και την ποσότητα των πληροφοριών σε σχέση με τον/την αποδέκτη/-τρια και το περικείμενο.

- Στην ανάπτυξη της ικανότητας των μαθητών/-τριών να κατανοούν προφορικά, γραπτά και ψηφιακά κείμενα ως προς το ρητό και υπόρρητο περιεχόμενό τους.

- Στον προβληματισμό ως προς τον ρόλο, τις λειτουργίες και τα δομικά χαρακτηριστικά των γεωγραφικών,

κοινωνικών κ.ά. ποικιλιών μιας γλώσσας, καθώς και της πολυγλωσσίας.

- Στη μύηση στην αισθητική απόλαυση των λογοτεχνικών κειμένων.

- Στην καλλιέργεια του ενδιαφέροντος για την ανάπτυξη βιβλίων.

- Στην καλλιέργεια της ικανότητας των μαθητών/-τριών να επικοινωνούν αποτελεσματικά σε μεγάλο εύρος επικοινωνιακών πλαισίων.

- Στη συνειδητοποίηση των αλλαγών στη γλώσσα και της ιστορικής εξέλιξης της ελληνικής.

Ειδικοί Σκοποί

Στο πλαίσιο των Προγραμμάτων Σπουδών της Νεοελληνικής Γλώσσας οι ειδικοί σκοποί προκύπτουν από τη φυσιογνωμία του γνωστικού αντικείμενου και εξασφαλίζουν την ενότητα στη διδασκαλία του τόσο μεταξύ εκπαιδευτικών βαθμίδων, όσο και μεταξύ των τάξεων, υπηρετώντας τους ευρύτερους σκοπούς ως ακολούθως:

α) Από τη δομική διάσταση της γλώσσας, δηλαδή τη θεώρησή της ως συστήματος δομών και αλληλεξαρτώμενων στοιχείων, προκύπτει ο στόχος της καλλιέργειας της γλωσσικής ικανότητας των μαθητών/-τριών, η οποία νοείται ως γνώση και συνειδητοποίηση του συστημικού χαρακτήρα της γλώσσας σε επίπεδο γραμματικής, λεξιλογίου και ορθογραφίας, αλλά και συντακτικών δομών και λειτουργιών.

β) Από τη λειτουργική διάσταση της γλώσσας πηγάζει η διεύρυνση της πραγματολογικής και κοινωνιογλωσσικής ικανότητας των μαθητών/-τριών, η οποία εστιάζει αφενός στη συνειδητοποίηση του τρόπου πραγμάτωσης συγκεκριμένων λειτουργιών μέσω γλωσσικών επιλογών και αφετέρου στις κοινωνικοπολιτισμικές και υφολογικές συνιστώσες κάθε γλωσσικής επιλογής.

γ) Από την αλληλεξάρτηση και τη συσχέτιση των γλωσσικών επιλογών με τις λειτουργίες της γλώσσας σε συγκεκριμένα περικείμενα προκύπτουν δύο σκοποί: αφενός, η ανάπτυξη της κειμενικής ικανότητας των μαθητών/-τριών, η οποία νοείται ως δυνατότητα δημιουργίας και πρόσληψης γραπτών και προφορικών κειμένων, και αφετέρου η ανάπτυξη της γλωσσικής επίγνωσης των μαθητών/-τριών όσον αφορά τη συνειδητοποίηση του ρόλου κάθε γλωσσικής επιλογής ως μέσου ανάδειξης κοινωνικών σχέσεων, τοποθετήσεων και στάσεων.

δ) Η γλωσσική, πραγματολογική και κειμενική ικανότητα των μαθητών/-τριών συνδέεται με την ανάπτυξη του λειτουργικού και κριτικού γραμματισμού ως προϋποθέσεων ισότιμης συμμετοχής στην κοινωνία και αξιοποίησης των κοινωνικών και επαγγελματικών ευκαιριών.

Κατ' επέκταση, στο πλαίσιο της ατομικής και κοινωνικής διάστασης της γλώσσας, οι σκοποί της διδασκαλίας του γλωσσικού μαθήματος στο Δημοτικό προσδιορίζονται, συνοπτικά, ως εξής:

α) Ενίσχυση, βελτίωση και διεύρυνση του γλωσσικού κώδικα. Η παροχή πλούσιων και ποιοτικών γλωσσικών ερεθισμάτων με σταθερή συχνότητα και με ποικιλία τρόπων και μεθόδων αφενός αντισταθμίζει τις ελλείψεις μαθητών/-τριών με περιορισμένα γλωσσικά εισερχόμενα, αφετέρου ενισχύει και συμβάλλει στην περαιτέρω πρόοδο των μαθητών/-τριών με ισχυρό γλωσσικό υπόβαθρο.

β) Απόκτηση των κατάλληλων γλωσσικών δεξιοτήτων που επιτρέπουν στους/στις μαθητές/-τριες να συμμετέχουν ενεργά και αποτελεσματικά σε ποικίλες κοινωνικές περιστάσεις πραγματοποιώντας στον μέγιστο βαθμό τους επικοινωνιακούς τους στόχους.

γ) Γνωριμία και εξοικείωση με τα χαρακτηριστικά ποιητικών κειμενικών ειδών και τύπων και κατανόηση των διαφορετικών λειτουργιών που επιτελούν. Απόκτηση δε της ικανότητας παραγωγής αντίστοιχων κειμένων.

δ) Συνειδητοποίηση του συστηματικού χαρακτήρα της γλώσσας και των πολλαπλών εκφραστικών δυνατοτήτων που παρέχει χάρη στην ιδιαίτερη διάρθρωσή της και τον πλούτο σε επίπεδο γραμματικών, λεξιλογικών και υφολογικών επιλογών.

ε) Προετοιμασία ενδιαφερόμενων αναγνωστών/-στριών που απολαμβάνουν, ψυχαγωγούνται και καλλιεργούν την αισθητική τους, ενώ παράλληλα αποκτούν κριτική ικανότητα και ευαισθησίες σε διαχρονικά και σύγχρονα πανανθρώπινα θέματα. Εντρυφήση στον ελληνικό πολιτισμό και τα επιτεύγματά του, όπως αυτά αναδεικνύονται μέσα από τα έργα λόγου διαφόρων εποχών.

στ) Αξιοποίηση σύγχρονων μαθησιακών πλαισίων και ψηφιακών μέσων στη γλωσσική διδασκαλία ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της σύγχρονης εποχής.

ζ) Ανάδειξη των διαφορετικών γλωσσικών δυνατοτήτων και ικανοτήτων των μαθητών/-τριών μέσα από την υιοθέτηση των παιδαγωγικών εννοιών της διαφοροποιημένης διδασκαλίας και της συμπεριληπτικής τάξης.

Γ. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ - ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ

Το γλωσσικό μάθημα διακρίνεται για τον πολύπλοκο χαρακτήρα του, αφού απαιτεί την εκμάθηση και την αποτελεσματική αξιοποίηση μιας σειράς γλωσσικών μέσων που εντάσσονται σε διαφορετικά επίπεδα, σύμφωνα με τη γλωσσολογική θεωρία (π.χ. φωνητική/φωνολογία, μορφολογία, σύνταξη, σημασιολογία, πραγματολογία), καθώς και τη σύνδεση στοιχείων φαινομενικά ασύμβατων μεταξύ τους, όπως είναι το σύστημα και η ποικιλία, οι τύποι και οι σημασίες, η παραδειγματική και η συνταγματική διάσταση, η γλωσσική ικανότητα και η γλωσσική πραγμάτωση, οι γλωσσικές δεξιότητες και η συνειδητή γλωσσική γνώση. Οι ιδιότητες αυτές επιβάλλουν αρχικά τον εντοπισμό των κύριων αξόνων ανάλυσης του περιεχομένου της γλώσσας και τη γενική κατηγοριοποίηση των στοιχείων του φαινομένου στους τομείς αυτούς. Ειδικότερα, το περιεχόμενο του γλωσσικού μαθήματος στο Δημοτικό αναλύεται σε πέντε θεμελιώδεις περιοχές, που καθιστούν σαφείς τους στόχους καθώς και τα επιδιωκόμενα σε κάθε τάξη μαθησιακά αποτελέσματα, μέσω των προτεινόμενων ενδεικτικών δραστηριοτήτων.

Οι θεμελιώδεις αυτές περιοχές, οι οποίες έχουν γενική εφαρμογή στη διδακτική των γλωσσών, επεκτείνονται και στις επόμενες βαθμίδες, πιθανόν με διαφορετική βαρύτητα, ικανοποιώντας την ανάγκη συνέχειας μεταξύ διαδοχικών βαθμίδων της εκπαίδευσης.

Η οργάνωση του περιεχομένου της γλώσσας γύρω από τους πέντε κεντρικούς άξονες (βλ. τον πίνακα που ακολουθεί), οι οποίοι χαρακτηρίζονται εδώ ως Θεματικά Πεδία (ΘΠ), γίνεται τόσο για λόγους μεθοδολογικούς, δηλαδή αναλυτικής εξέτασης των γλωσσικών υποσυστημάτων, όσο και για λόγους διδακτικής αποτελεσματικότητας, καθώς παρέχει τη δυνατότητα εστίασης κάθε φορά σε διαφορετικές πλευρές του φαινομένου, ανάλογα με τους διδακτικούς στόχους που τίθενται. Ο περαιτέρω διαχωρισμός και η εξειδίκευση του περιεχομένου των ΘΠ σε ειδικότερες περιοχές ή Θεματικές Ενότητες (ΘΕ) παρέχει τη δυνατότητα ακριβέστερης αλλά και επαρκέστερης εξέτασης του υλικού, ενώ ταυτόχρονα, επιτρέπει τη συγκεκριμενοποίηση του περιεχομένου των ΘΠ με τη μορφή επιδιωκόμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων, τα οποία, σε κατάλληλες συνθήκες μπορούν να μετατραπούν και σε μετρήσιμα αποτελέσματα συνδεδεμένα με τις διάφορες μορφές αξιολόγησης.

Συνοψίζοντας, ο καθορισμός των ΘΠ στο Νέο Πρόγραμμα Σπουδών (ΠΣ-21) εδράζεται σε βασικές παραμέτρους της γλωσσικής εκπαίδευσης, όπως αυτές προσδιορίζονται από την Εφαρμοσμένη Γλωσσολογία και τη Διδακτική της γλώσσας και επικεντρώνεται στις πράξεις που επιτελούνται μέσω της γλώσσας, στη γνώση του συστήματος και στη δυνατότητα επαρκούς εκμετάλλυσής του, στη διδασκαλία των κειμένων ως επικοινωνιακών, κοινωνικών και πολιτισμικών προϊόντων ή δομών, στην κριτική σκέψη και στην κοινωνικοσυναισθηματική καλλιέργεια. Ο ενιαίος άλλωστε χαρακτήρας του φαινομένου οδηγεί στην αντιμετώπιση της γλωσσικής διδασκαλίας ως διαδικασίας πολυδιάστατης και όχι γραμμικής, υιοθετώντας την αρχή της ολιστικής αντιμετώπισης της γλώσσας, σύμφωνα με την οποία το διδασκόμενο κάθε φορά φαινόμενο δεν προστίθεται ως μεμονωμένο στοιχείο, αλλά συνδέεται οργανικά τόσο με τα υπόλοιπα φαινόμενα της γλώσσας όσο και με διάφορους εξωγλωσσικούς παράγοντες, που συνιστούν το επικοινωνιακό περιβάλλον. Σύμφωνα με τη θεωρία κατάκτησης της γλώσσας, κάθε νέο στοιχείο δεν εισέρχεται με τη μορφή αυτόνομης γνώσης αλλά, ανάλογα με την ιδιαίτερη φύση του, διαχέεται σε ευρύτερα τμήματα του γλωσσικού συστήματος και επηρεάζει περισσότερο ή λιγότερο μια σειρά συγγενικών και γειτονικών φαινομένων, οδηγώντας σε βελτίωση της γλωσσικής συμπεριφοράς ως συνολικής ικανότητας.

Στο παρόν ΠΣ τα Θεματικά Πεδία και οι Θεματικές Ενότητες παρουσιάζονται ως εξής:

Θεματικό Πεδίο 1	Θεματικές Ενότητες
Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες	1. Ακρόαση και κατανόηση προφορικού λόγου 2. Παραγωγή προφορικού λόγου 3. Ανάγνωση και κατανόηση γραπτού λόγου 4. Παραγωγή γραπτού λόγου
Θεματικό Πεδίο 2	Θεματικές Ενότητες
Κειμενικοί τύποι - Πολυτροπικότητα	1. Περιγραφικά κείμενα 2. Αφηγηματικά κείμενα 3. Εξηγητικά ¹ κείμενα 4. Κείμενα οδηγιών 5. Επιχειρηματολογικά κείμενα 6. Πολυτροπικότητα
Θεματικό Πεδίο 3	Θεματικές Ενότητες
Γραμματική περιγραφή	1. Φωνολογία/Φωνητική 2. Κλιτική μορφολογία και ορθογραφία 3. Σύνταξη 4. Πραγματολογία
Θεματικό Πεδίο 4	Θεματικές Ενότητες
Λεξιλόγιο	1. Βασικό λεξιλόγιο, συνάψεις λέξεων, χρήση λεξικού 2. Σημασιολογικές σχέσεις 3. Παραγωγικοί μηχανισμοί (παραγωγή-σύνθεση) 4. Προέλευση, ετυμολογία, διεθνισμοί, λεξική ορθογραφία
Θεματικό Πεδίο 5	Θεματικές Ενότητες
Ανάγνωση βιβλίων/εκτεταμένων κειμένων πεζού και ποιητικού	1. Μορφές και είδη βιβλίων, έντυπων και ψηφιακών (υλικότητα) 2. Δομή, περιεχόμενο, γλώσσα και αισθητική του λογοτεχνικού κειμένου,

Πίνακας 1. Θεματικά Πεδία και Θεματικές Ενότητες

Συνοπτική παρουσίαση των Θεματικών Πεδίων
Θεματικό Πεδίο 1: Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες (ΘΠ 1)

Η γλωσσική δραστηριότητα αποτελεί το προϊόν μιας σύνθετης διαδικασίας στην οποία μετέχουν δύο ειδών παράγοντες: δεξιότητες και γνώσεις. Ειδικότερα, η δυνατότητα χειρισμού της γλώσσας σε ποικίλες επικοινωνιακές καταστάσεις (γλωσσική χρήση) προσλαμβάνει τη μορφή δεξιότητας και εμφανίζεται εντέλει ως ακρόαση/πρόσληψη και παραγωγή προφορικού λόγου, ανάγνωση/κατανόηση και παραγωγή γραπτού λόγου. Οι δεξιότητες αυτές προκύπτουν ως αποτέλεσμα της εσωτερίκευσης, από πλευράς ομιλητή/-τριας, του γλωσσικού συστήματος και αντανακλούν τον βαθμό αφομοίωσης στοιχείων και αρχών στους τομείς της γραμματικής και του λεξιλογίου, την αντίληψη των κοινωνικών παραμέτρων του εκάστοτε πλαισίου επικοινωνίας, καθώς και εξωγλωσσικούς παράγοντες. Οι δεξιότητες αυτές σταθεροποιούνται και βελτιώνονται με τη συστηματική και πολύμορφη δραστηριοποίηση/άσκηση μέσω της διδασκαλίας και της επαφής με ποικίλα περιβάλλοντα χρήσης της γλώσσας. Συνεπώς, η γλώσσα ταυτίζεται με τη λειτουργία των γλωσσικών δεξιοτήτων με τις οποίες και αποκτά αισθητηριακό περιεχόμενο, αφού ως προφορικός λόγος γίνεται αντιληπτή μέσω της ακοής και ως γραπτός μέσω της όρασης. Πέρα από τη διάκριση των δεξιοτήτων με βάση τη μορφή του

λόγου σε γραπτές και προφορικές ή και υβριδικές, οι δεξιότητες διακρίνονται επίσης με βάση τους παράγοντες της επικοινωνίας, δηλαδή τον πομπό και τον δέκτη, σε παραγωγικές και προσληπτικές αντίστοιχα. Γνωρίζουμε σήμερα ότι μεταξύ των δεξιοτήτων του προφορικού και του γραπτού λόγου, καθώς και μεταξύ των παραγωγικών και των προσληπτικών δεξιοτήτων υπάρχει μια διαλεκτική σχέση που τους προσδίδει ενότητα και τις καθιστά λειτουργικό σύνολο. Στις δραστηριότητες για την κατάκτηση των γλωσσικών δεξιοτήτων, εκτός από αυτή που ενδιαφέρει πρωτίστως, συνυπάρχουν και άλλες. Όμως για λόγους καθαρά διδακτικούς και μεθοδολογικούς δίνεται έμφαση κάθε φορά σε μία ή δύο από τις γλωσσικές δεξιότητες, αποβλέποντας προφανώς στην εκ περιτροπής ικανοποίηση όλων.

Θεματικό Πεδίο 2: Κειμενικοί τύποι - Πολυτροπικότητα (ΘΠ 2)

Στο επίκεντρο της γλωσσικής διδασκαλίας τίθεται το κείμενο, καθώς συνιστά την αρτιότερη μονάδα συγκρότησης του νοήματος. Βασική επιδίωξη στο πλαίσιο της γλωσσικής διδασκαλίας είναι η ουσιαστική κατανόηση της σύνθετης διαδικασίας κατασκευής ποικίλων κειμενικών μορφών, οι οποίες στα σύγχρονα πολυσημειωτικά επικοινωνιακά περιβάλλοντα πραγματώνονται τόσο με γλωσσικά όσο και με μη γλωσσικά στοιχεία, συνδυάζοντας διαφορετικούς ενίοτε σημειωτικούς τρόπους (πολυτροπικότητα). Ως προϊόντα κοινωνικών διεργασιών, τα

¹ Επιστημονικά, διαδικασιών κ.ά.

κείμενα κατηγοριοποιούνται σε είδη και τύπους, ανάλογα με τον σκοπό για τον οποίο παράγονται και την επικοινωνιακή τους λειτουργία. Στο σχολικό περιβάλλον είναι κρίσιμη η καλλιέργεια της ικανότητας πρόσληψης και παραγωγής κειμένων από τους/τις μαθητές/-τριες, αφενός για να κατανοούν ποικίλες οπτικές του κόσμου που τους/τις περιβάλλει και, αφετέρου, για να διατυπώνουν τις σκέψεις, τις ιδέες και τις κρίσεις τους, καλλιεργώντας έτσι την ατομική τους γλώσσα και συμμετέχοντας ενεργά στη σχολική και ευρύτερη κοινωνική ζωή. Σημαντικοί στόχοι στη γλωσσική διδασκαλία είναι η απόκτηση της γλωσσικής επίγνωσης και της κριτικής γλωσσικής επίγνωσης, οι οποίες επιτυγχάνονται μέσω διαφόρων δραστηριοτήτων με άξονα τα κείμενα. Η κριτική προσέγγιση των μηνυμάτων μπορεί να επιτευχθεί μέσω της μελέτης, σε επίπεδο μαθητικής κοινότητας, διαφορετικών επίκαιρων και αυθεντικών κειμένων που προέρχονται από ποικίλες πηγές και προβάλλουν διαφορετικές όψεις της πραγματικότητας. Η διαδικασία αυτή είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη διαμόρφωση ελεύθερα σκεπτόμενων πολιτών που είναι σε θέση να αντιλαμβάνονται πολύπλευρα το κοινωνικό γίγνεσθαι.

Στη βάση των διαφορετικών ειδών λόγου, του αναφορικού και του κατευθυντικού, αυτό που επιδιώκεται στο Δημοτικό είναι η ανάδυση των εμπειριών γραμματισμού των μαθητών/-τριών και η συστηματική επαφή τους με ποικίλα κειμενικά είδη που προέρχονται από διαφορετικά περιβάλλοντα κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Για μεθοδολογικούς λόγους, τα κείμενα διακρίνονται σε διαφορετικούς τύπους -αφηγηματικά, περιγραφικά, εξηγητικά, επιχειρηματολογικά και κείμενα οδηγίων-, ενώ έμφαση δίδεται στα δομικά και γλωσσικά τους χαρακτηριστικά. Η διδασκαλία των διαφορετικών κειμενικών τύπων πρέπει να λαμβάνει υπόψη την ηλικία των μαθητών/-τριών, τις μαθησιακές τους ανάγκες, τα ενδιαφέροντά τους, καθώς και τις γενικότερες εμπειρίες γραμματισμού τους. Τα κείμενα επιλέγονται επίσης με κριτήριο την ποιότητα των νοημάτων, τον λειτουργικό τους χαρακτήρα και την αυθεντικότητά τους. Ενθαρρύνεται, επίσης, η μελέτη των πολυτροπικών κειμένων (κόμικς, χάρτες, εγκυκλοπαίδειες, τουριστικοί οδηγοί, βίντεο κ.ά.) μέσω της αξιοποίησης στοιχείων από το θεωρητικό πλαίσιο του οπτικού γραμματισμού και των πολυγραμματισμών. Με αυτόν τον τρόπο οι μαθητές/-τριες διερευνούν έννοιες και εφαρμογές τις οποίες θα επεξεργαστούν συστηματικότερα σε επόμενες βαθμίδες. Τέλος, εισάγεται σταδιακά και οργανωμένα η περιληπτική απόδοση του νοήματος, μέσω της καλλιέργειας στρατηγικών πύκνωσης του λόγου, ενώ ήδη από τη Γ' τάξη οι μαθητές/-τριες εξοικειώνονται με τα δομικά στοιχεία της παραγράφου, ώστε να συνθέτουν κείμενα με συνοχή, νοηματική αλληλουχία (συνεκτικότητα) και δομική αρτιότητα.

Θεματικό Πεδίο 3: Γραμματική περιγραφή (ΘΠ 3)

Σκοπός της διδασκαλίας της Γραμματικής της μητρικής γλώσσας στο Δημοτικό είναι η συνειδητοποίηση της λειτουργίας της γλώσσας ως συνολικού μηχανισμού, αποτελούμενου από επιμέρους επίπεδα, των οποίων τα στοιχεία αλληλεξαρτώνται και αλληλεπιδρούν για τη δημιουργία και την κατανόηση των μηνυμάτων. Έμφαση

δίνεται στην ένταξη των γλωσσικών στοιχείων σε συντακτικές δομές, καθώς και στον κειμενικό λόγο, προφορικό, γραπτό ή υβριδικό. Η συνειδητοποίηση/επίγνωση του γλωσσικού συστήματος είναι απαραίτητη για την έκφραση της γλωσσικής δημιουργικότητας, την κατάκτηση της ανάγνωσης, της γραφής και της ορθογραφίας, την ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων με ποιοτικά χαρακτηριστικά, μεταξύ των οποίων περισσότερο ωφελούμενη είναι η διαδικασία παραγωγής γραπτού λόγου. Παράλληλα, σκοπός της διδασκαλίας της γραμματικής, ιδίως σε μεγαλύτερες τάξεις, είναι η μάθηση βασικών γραμματικών εννοιών, η αντίληψη της λειτουργίας του συστήματος και η γνώση της απαραίτητης μεταγλώσσας.

Το περιεχόμενο της γραμματικής περιγραφής προσδιορίζεται από τις αρχές της σύγχρονης γλωσσολογίας και διακρίνεται σε επιμέρους συστήματα, όπως το φωνολογικό, το μορφολογικό, το σημασιολογικό, το συντακτικό, το πραγματολογικό, τα οποία υιοθετούνται στο ΠΣ προς όφελος μιας πληρέστερης προσέγγισης. Η σύγχρονη γραμματική περιγραφή παρουσιάζεται διευρυμένη σε σχέση με την παραδοσιακή, με τη συμπερίληψη της λειτουργικής χρήσης της γλώσσας. Στο πλαίσιο αυτό, η Σύνταξη συνδέεται λειτουργικά με τη Μορφολογία και τη Σημασιολογία και η Φωνολογία με τη Μορφολογία. Αναπόσπαστο μέρος της γραμματικής αποτελεί η ορθογραφία, η οποία στην ελληνική γλώσσα σηματοδοτεί γραμματικές κατηγορίες, συντακτικούς ρόλους αλλά και γραμματικοποιημένες έννοιες.

Η γραμματική δομή και οι συντακτικές λειτουργίες στηρίζονται στα σύγχρονα επιστημονικά πορίσματα, τα οποία επιδιώκουν να αναπαραστήσουν τις φυσικές ανθρώπινες νοητικές διεργασίες. Η γραμματική οργάνωση δίνεται ως σχολική γνώση με τρόπο πρακτικό, σύγχρονο, εύληπτο, οικονομικό, απαλλαγμένο από περιττά στοιχεία που ενίοτε συσκότιζαν τη δομή του γλωσσικού συστήματος και δυσχέραιναν έτσι τη μάθηση και τη διδασκαλία του. Εισάγονται ευρύτερα καθιερωμένες έννοιες και όροι στη γλωσσική περιγραφή (π.χ. φώνημα, μόρφημα, χρονική βαθμίδα, ποιόν ενεργείας, τροπικότητα) και προτείνονται προσφορότεροι τρόποι οργάνωσης των συστημάτων (π.χ. δικατάληκτα-τρικατάληκτα ουσιαστικά), ως περισσότερο δηλωτικοί του τρόπου που η ίδια η γλώσσα δομεί το σύστημα. Ως προς την ορολογία, υιοθετούνται σύγχρονοι γλωσσικοί όροι (μεταγλώσσα), κατάλληλοι για τις αντιληπτικές δυνατότητες των μαθητών/-τριών, και επιδιώκεται η συνέχεια από τη μία βαθμίδα στην άλλη.

Η διδασκαλία της γραμματικής ανανεώνεται, με την υιοθέτηση μεθόδων παρατήρησης και ανεύρεσης/ανακάλυψης, καθώς και με δραστηριότητες μορφολογικής επίγνωσης. Πυλώνες της γλωσσικής λειτουργίας είναι «ο κόσμος του ρήματος» και «ο κόσμος των ουσιαστικών», γύρω από τους οποίους διαρθρώνονται οι υποχρεωτικοί και προαιρετικοί όροι. Η συνειδητοποίηση του συστημικού χαρακτήρα των μορφολογικών δομών επιτυγχάνεται με τη χρήση πινάκων και διαγραμμαμάτων, τα οποία προσφέρουν, αρχικά, μια συνολική, εποπτική εικόνα στον/τη μαθητή/-τρια για το σύστημα που πρόκειται να διδαχθεί, προτού διδαχθεί τμηματικά τις επιμέρους ενότητες. Η μορφολογία συνδέεται οργανικά με τη σύνταξη, κα-

θώς καταδεικνύει συχνά τις συντακτικές σχέσεις στην πρόταση, μετέχει στους συντακτικούς σχηματισμούς ή μετασχηματισμούς, όπως, παραδείγματος χάριν, στη μετατροπή της ενεργητικής σύνταξης σε παθητική, του ευθύ/ευθέος λόγου σε πλάγιο και της ρηματικής φράσης σε ονοματική. Η διδασκαλία της σύνταξης ξεκινά με τη βασική δομή της πρότασης, η οποία εμπλουτίζεται σταδιακά με περισσότερες εξειδικεύσεις. Στον Οδηγό του Εκπαιδευτικού «ΘΠ 3: Γραμματική περιγραφή» δίνονται διευκρινίσεις ορολογίας και τυπολογίας καθώς και συγκεκριμένα παραδείγματα διδασκαλίας όλων των υποενότητων της Γραμματικής.

Θεματικό Πεδίο 4: Λεξιλόγιο (ΘΠ4)

Ο τομέας του Λεξιλογίου εξετάζει τα γλωσσικά στοιχεία από την πλευρά του περιεχομένου, δηλαδή τις σημασίες που διαθέτουν ή αποδίδουν οι ποικίλες μορφές της γλώσσας. Οι λέξεις, στην ανθρώπινη μνήμη, είναι συγκεντρωμένες γύρω από άξονες, των οποίων η φύση είναι άλλοτε μορφική και άλλοτε σημασιακή. Η οργάνωση αυτή συνθέτει το λεξιλογικό σύστημα. Η πρώτη ταξινόμηση γίνεται με βάση την έννοια ή το θέμα, κατά την οποία οι λέξεις συγκεντρώνονται γύρω από μια γενική έννοια ή θεματική περιοχή με την οποία έχουν κοινά σημασιακά ή βιωματικά στοιχεία, συγκροτώντας ομάδες λέξεων που χαρακτηρίζονται ως Εννοιολογικά ή Λεξικά πεδία (π.χ. φυσικό περιβάλλον). Επισημαίνεται ότι η συγκρότηση των πεδίων αυτών μπορεί να εμφανίζει διαφορές μεταξύ πολιτισμών, καθώς στο λεξιλόγιο αντανακλώνται κυρίως οι ιδιαιτερότητες κάθε λαού. Συνεπώς, τα λεξικά πεδία που αφορούν καίρια θέματα μιας κοινωνίας θα πρέπει να περιλαμβάνονται στη διδασκαλία του λεξιλογίου στο σχολείο, πάντοτε πλαισιωμένα από κατάλληλα κείμενα. Σε κάθε θεματικό-λεξικό πεδίο, οι λέξεις δε διαθέτουν την ίδια βαρύτητα, αλλά τοποθετούνται σύμφωνα με μια ιεράρχηση, που κινείται από τα απλούστερα και περισσότερο εύληπτα προς τα δυσκολότερα και πιο σύνθετα. Ειδικότερα, στο κέντρο κάθε πεδίου υπάρχει μια απλή και λειτουργική λέξη που διευκολύνει τη σταδιακή ενσωμάτωση άλλων λέξεων, πιο δύσκολων και απαιτητικών. Το σύνολο των πυρηνικών ή κεντρικών αυτών λέξεων της γλώσσας μας είναι γνωστό ως Βασικό Λεξιλόγιο (ΒΛ) και αποτελεί τη θεμελιώδη λεξιλογική ύλη της γλωσσικής διδασκαλίας, ιδιαίτερα στις πρώτες τάξεις του Δημοτικού σχολείου.

Προχωρώντας στη βαθύτερη γνώση της λειτουργίας του λεξιλογίου, στον παραδειγματικό άξονα της γλώσσας, οι λέξεις ως σημασίες συσχετίζονται με ποικίλους τρόπους, οι οποίοι γενικά καλούνται σημασιολογικές σχέσεις. Η συμμετοχή των λέξεων σε ομάδες ισχυροποιεί τις διαδικασίες του συνειρμού και συμβάλλει στην ταχύτερη ανεύρεση και αποτελεσματικότερη ανάκλησή τους. Επισημαίνεται ότι οι λέξεις διαθέτουν στην παραδειγματική διάσταση ένα πρώτο σημασιολογικό περιεχόμενο, ωστόσο η τελική τους σημασία προκύπτει ως αποτέλεσμα του συνδυασμού τόσο των παραδειγματικών όσο και των συνταγματικών σχέσεων που αναπτύσσουν σε επίπεδο χρήσης. Οι λέξεις μόνο όταν συνδυαστούν με άλλες και λειτουργήσουν σε δεδομένο περιβάλλον (γλωσσικό και εξωγλωσσικό) αποκτούν συγκεκριμένο σημασιολογικό

περιεχόμενο, ιδιαίτερη νοηματική απόχρωση και επικοινωνιακή ταυτότητα. Οι συνδυασμοί αυτοί, που καλούνται συνάψεις λέξεων, δε συνιστούν πάντοτε αποτέλεσμα ελεύθερης επιλογής, αλλά διακρίνονται από συμβατικούς περιορισμούς, πράγμα που σημαίνει ότι δεν μπορούμε να τοποθετήσουμε μια οποιαδήποτε λέξη δίπλα σε οποιαδήποτε άλλη, π.χ. στην ελληνική γλώσσα μπορούμε να πούμε βαθύς ύπνος, δεν μπορούμε όμως να πούμε *ρηχός ύπνος ή *αβαθής ύπνος.

Για την ανάδειξη των σημασιολογικών σχέσεων, καθώς και για κάθε διάσταση της λεξιλογικής γνώσης, πολύ σημαντική είναι η εκπαίδευση των μαθητών/-τριών στη δημιουργική αξιοποίηση των Λεξικών, έντυπων ή ψηφιακών, και για τον λόγο αυτό προβλέπονται στοχευμένες εφαρμογές. Επίσης, η ομαδοποίηση των λέξεων με βάση μια κοινή ετυμολογική ρίζα δημιουργεί μια άλλη σειρά πεδίων, τα ετυμολογικά πεδία ή οικογένειες λέξεων που έχουν ως βάση την ομοιότητα της μορφής, η οποία αντανακλά σε μεγάλο βαθμό και την ομοιότητα της σημασίας. Συνακόλουθα, εξετάζονται λεξικές μονάδες οι οποίες έχουν προκύψει ως αποτέλεσμα των ιδιαίτερα δημιουργικών μηχανισμών της παραγωγής και της σύνθεσης, χαρακτηριζόμενες αντιστοίχως ως παράγωγες και σύνθετες λέξεις, η διδασκαλία των οποίων αρχίζει σταδιακά από την Α' Δημοτικού. Επιπλέον, στις μεγαλύτερες τάξεις του Δημοτικού εξετάζεται η προέλευση ιδιαίτερων κατηγοριών του λεξιλογίου της ελληνικής (όπως αρχαίων, δάνειων και λόγιων λέξεων), το διαχρονικό και διαγλωσσικό θέμα του δανεισμού, τα επίπεδα του λεξιλογίου (π.χ. οικείο ή λαϊκό, επίσημο ή απαιτητικό, ουδέτερο ή περιγραφικό, βιωματικό ή συγκινησιακό, επιστημονικό) και, τέλος, ο τρόπος με τον οποίο έχουν δημιουργηθεί λέξεις και επιστημονικοί όροι με βάση αρχαίες ελληνικές και λατινικές ρίζες. Ειδικά για τους επιστημονικούς όρους, προτείνεται η διεπιστημονική τους προσέγγιση μέσα από τα διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα που διδάσκονται οι μαθητές/-τριες.

Θεματικό Πεδίο 5: Ανάγνωση βιβλίων και εκτεταμένων κειμένων (ΘΠ5)

Η αξία της ανάγνωσης λογοτεχνικών βιβλίων για την εκπαίδευση είναι αδιαμφισβήτητη, όπως διαφαίνεται από τη διαχρονική της παρουσία στην πλειονότητα των εκπαιδευτικών συστημάτων και Προγραμμάτων Σπουδών διεθνώς. Η επαφή των παιδιών και των εφήβων με τη λογοτεχνία πρωτίστως καλλιεργεί τη φαντασία, τις γνωστικές, συναισθηματικές, αισθητικές και κοινωνικές τους δεξιότητες, ενώ παράλληλα, η γλώσσα της ποίησης και της πεζογραφίας, ως αυθεντικών μορφών λόγου, προσφέρει στους/στις νεαρούς/-ές αναγνώστες/-στριες πρότυπα δημιουργικής γλωσσικής έκφρασης.

Η ανάγνωση της λογοτεχνίας στην εκπαίδευση υπηρετεί τη διεύρυνση του πολιτισμικού και γλωσσικού πλούτου των μαθητών/-τριών, βοηθά στην ανάπτυξη επικοινωνιακών δυνατοτήτων, κριτικής σκέψης, δημιουργικότητας και συμμετοχής, καλλιεργεί τη συναισθηματική νοημοσύνη και βελτιώνει το αισθητικό κριτήριο, ενώ παράλληλα συμβάλλει στην υιοθέτηση αναγνωστικών συνηθειών και στην καλλιέργεια φιλιαναγνωσίας. Στο παρόν Πρόγραμμα Σπουδών γίνεται πρόβλεψη οι

μαθητές/-τριες να προσεγγίζουν ολόκληρα βιβλία και αναγνώσματα, ποικίλων μορφών και θεματικών, ώστε να αποκτήσουν φιλαναγνωστική στάση, να ανακαλύψουν τα ενδιαφέροντά τους, αλλά, πρωτίστως, να απολαμβάνουν, να ψυχαγωγούνται και να ικανοποιούνται αισθητικά.

Οι σύγχρονες έρευνες στον τομέα της γλώσσας και της λογοτεχνίας εστιάζουν στην άρρηκτη σχέση μεταξύ των δύο, καθώς η λογοτεχνία, ως εξαιρετή μορφή λόγου, αναδεικνύει τη δύναμη και τη δυναμική του γλωσσικού μέσου, τις απεριόριστες δυνατότητες που παρέχει στον άνθρωπο για την αποτύπωση της δημιουργικότητας και της ευαισθησίας του. Επιπρόσθετα, η κατάκτηση της γλώσσας επιταχύνεται μέσω της επαφής των παιδιών με τη λογοτεχνία, ενώ ταυτόχρονα το αισθητικό τους κριτήριο καλλιεργείται και ενισχύεται η διανοητική τους συγκρότηση, παράγοντες που συμβάλλουν στη βαθύτερη προσπέλαση του νοήματος των κειμένων.

Η Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση αποτελεί την καταλληλότερη εκπαιδευτική βαθμίδα για την καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας. Στο Δημοτικό η προσέγγιση γίνεται πρωτίστως μέσω ολόκληρων λογοτεχνικών βιβλίων στα οποία οι χαρακτήρες, η πλοκή, ο χώρος, ο χρόνος και η λογοτεχνικότητα εξάπτουν τη φαντασία και προκαλούν το ενδιαφέρον των μικρών αναγνωστών/-στριών εξοικειώνοντάς τους/τες συγχρόνως με το λογοτεχνικό βιβλίο και τις κοινωνικές και πολιτισμικές αξίες τις οποίες μοιράζεται με τον/την αναγνώστη/-στρια. Με αυτόν τον τρόπο προωθείται η περιέργεια και αναπτύσσεται η φαντασία, καθώς οι μαθητές/-τριες παρακολουθούν την εξέλιξη του μύθου. Σταδιακά μετακινούνται από το παρόν στη σχέση με την επόμενη σκηνή, το επόμενο επεισόδιο μέχρι την έκβαση της υπόθεσης και το τέλος του έργου. Έτσι, «μιλούν» με το έργο και για το έργο, μετέχουν στις γλωσσικές πράξεις, ασκούνται στην προφορική και γραπτή έκφραση. Είναι ευνόητο πως τόσο η έκταση των κειμένων όσο και ο βαθμός γλωσσικής δυσκολίας θα διαφοροποιούνται ανά ηλικιακή ομάδα και αναγνωστικό επίπεδο των μαθητών/-τριών, με την επιλογή μικρών καλογραμμένων βιβλίων με απλή διατύπωση για τις μικρές τάξεις και πιο εκτεταμένων, γλωσσικά συνθετότερων, για τις μεγαλύτερες τάξεις. Αντίστοιχη διαφοροποίηση θα πρέπει να ακολουθείται και σε μαθητές/-τριες με ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες ή δυνατότητες και σε παιδιά με διαφορετική μητρική γλώσσα από την ελληνική.

Στο παρόν Πρόγραμμα Σπουδών προβλέπεται η διακριτή ενασχόληση με την ανάγνωση ολόκληρων βιβλίων (π.χ. λογοτεχνικών, βιβλίων γνώσεων, κόμικ), στο πλαίσιο του γλωσσικού μαθήματος. Κατά τη διάρκειά της η τάξη, με καθοδηγητή τον/την εκπαιδευτικό, είτε εστιάζει στη γνωριμία με το βιβλίο ως τεχνικό και καλλιτεχνικό δημιούργημα (βλ. Θεματική Ενότητα 1: Μορφές και είδη βιβλίων, έντυπων και ψηφιακών-υλικότητα) είτε αφιερώνεται στην αισθητική απόλαυση του κειμένου και την ανάδυση συναισθημάτων συγκίνησης, χαράς, αγαλλίασης (βλ. ΘΕ 2: γλώσσα και αισθητική του λογοτεχνικού κειμένου, πεζού και ποιητικού). Παράλληλα οι μαθητές/-τριες ενθαρρύνονται να διαβάζουν μόνοι/-ες το βιβλίο

τους στο σπίτι, αποκτώντας έτσι αυτονομία, επάρκεια ως αναγνώστες/-στριες και προσωπικά ενδιαφέροντα.

Δ. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ - ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

Η διδακτική πλαισίωση είναι σύνθετη διαδικασία που εμπλέκει αλληλεπιδραστικά τους έμψυχους και τους υλικούς παράγοντες της διδασκαλίας, εντασσόμενους στον χώρο και στον χρόνο της εκπαιδευτικής δράσης. Ο/Η μαθητής/-τρια βρίσκεται στο κέντρο της εκπαιδευτικής διαδικασίας και καθορίζει τόσο την αρχή (τον σκοπό) όσο και το τέλος (την επίτευξη) κάθε διδακτικού σχεδιασμού. Στο πλαίσιο του σχολείου, ο όρος «μαθητής» εκλαμβάνεται ως συμπεριληπτική έννοια, αναφερόμενη στο σύνολο των παιδιών που ανήκουν στην ίδια ηλικιακή ομάδα και συγκροτούν μια τάξη. Μέσα σε μια τάξη, ακόμη και γενικού σχολείου, η έννοια της ομοιογένειας είναι μια ουτοπία, καθώς οι μαθητές/-τριες φέρουν ατομικά/ιδιοσυγκρασιακά χαρακτηριστικά μάθησης, κομίζουν διαφορετικές κοινωνικοπολιτισμικές εμπειρίες και μπορεί να έχουν διαφορετική πρώτη γλώσσα από τη γλώσσα εκπαίδευσης. Με βάση τους παράγοντες ατομικής διαφοροποίησης που προαναφέρθηκαν, η μαθητοκεντρική διδασκαλία δε συνιστά μια εύκολη διαδικασία για τον/την εκπαιδευτικό της τάξης, που καλείται όχι απλώς να διαχειριστεί μια πολυπληθή ομάδα παιδιών, αλλά κυρίως και πρωτίστως να δημιουργήσει σε κάθε παιδί την αίσθηση ότι ανήκει σε μια συγκροτημένη ομάδα, που μαθαίνει, δημιουργεί, χαίρεται και προοδεύει. Στόχος είναι οι μαθητές/-τριες να βρίσκουν ενδιαφέρον σε αυτό που κάνουν, ώστε να εμπλέκονται ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία. Η γλωσσική διδασκαλία έχει τη δυνατότητα να ενεργοποιήσει κάθε μαθητή/-τρια υιοθετώντας μεθόδους και αρχές της διαφοροποιημένης διδασκαλίας και της ομαδοσυνεργατικής μάθησης, για τις οποίες λαμβάνεται μέριμνα τόσο στο ΠΣ όσο και στους Οδηγούς Εκπαιδευτικού.

Στο γνωστικό αντικείμενο του παρόντος ΠΣ, η διαφοροποιημένη διδασκαλία υποστηρίζεται μέσα από:

α) την ποικιλία των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων για κάθε ΘΠ και ΘΕ, τα οποία καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα δυνατοτήτων,

β) την ευελιξία και τη δυνατότητα επιλογής από ποικίλες ενδεικτικές δραστηριότητες που προτείνονται στον/στην εκπαιδευτικό,

γ) τη δυνατότητα δημιουργίας είτε ομοιογενών ομάδων είτε μεικτής δυναμικής, αναλόγως με τους διδακτικούς στόχους που τίθενται κάθε φορά,

δ) την πρόβλεψη περιόδου επαναλήψεων και εμβάθυνσης στο τέλος κάθε διδακτικής ενότητας,

ε) την πρόβλεψη επανάληψης βασικών μαθησιακών στόχων από τη μία τάξη στην άλλη,

στ) την ποικιλία των διδακτικών μεθόδων και προσεγγίσεων, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται παραδοσιακές και σύγχρονες μέθοδοι (π.χ. βιωματικές, ανακαλυπτικές, μεταγνωστικές), ώστε να καλύπτονται διαφορετικά μαθησιακά στίλ,

ζ) τη δυνατότητα διαμόρφωσης του υλικού διδασκαλίας από τους/τις ίδιους/-ες τους/τις μαθητές/-τριες, οι οποίοι/-ες μπορούν να φέρουν κείμενα των ενδιαφερόντων τους και να αναδείξουν τις δικές τους εμπειρίες γραμματισμού,

η) την πρόβλεψη για διαβαθμισμένης δυσκολίας δραστηριότητες στο εκπαιδευτικό υλικό,

θ) τα μέσα διδακτικής εφαρμογής, στα οποία συγκαταλέγονται εργαλεία τεχνολογίας, για τα οποία πολλοί/-ές μαθητές/-τριες δείχνουν ενδιαφέρον, αλλά και παραδοσιακά μέσα, καταξιωμένα στην εκπαίδευση, που μπορεί να είναι πιο οικεία σε αρκετούς/-ές μαθητές/-τριες και εκπαιδευτικούς,

ι) ποικίλες και πολυεπίπεδες τεχνικές αξιολόγησης (βλ. ενότητα Αξιολόγηση),

κ) τους Οδηγούς Εκπαιδευτικού, οι οποίοι προτείνουν για κάθε Θεματικό Πεδίο δραστηριότητες και εφαρμογές κατάλληλες για διαφοροποιημένη διδασκαλία.

Παράλληλα, η ομαδοσυνεργατική πρακτική διαφαίνεται μέσα από τις ποικίλες προτεινόμενες δραστηριότητες στην ψηφιακή εκδοχή του ΠΣ και τους Οδηγούς Εκπαιδευτικού που ξεκινούν από σύντομες ασκήσεις για ζεύγη μαθητών/-τριών (π.χ. διαλογική συζήτηση), συνεχίζουν με δραστηριότητες μεγαλύτερης διάρκειας και πιο σύνθετων στόχων στις οποίες εμπλέκονται μεγαλύτερες ομάδες μαθητών/-τριών (π.χ. χωρισμός σε τέσσερις (4) ομάδες για συμμετοχή σε γλωσσικό παιχνίδι) και φτάνουν έως την υλοποίηση δραστηριοτήτων στην ολομέλεια (π.χ. ομαδική συγγραφή κειμένου) ή σχεδιασμένων εργασιών (π.χ. συνθετική εργασία κατά τη φάση της περιόδου Μετάβασης, βλ. σχετική υποενότητα), όπου συμμετέχει η τάξη ως σύνολο αλλά και κάθε μαθητής και μαθήτρια ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις ιδιαίτερες ικανότητές του/της.

Ο/Η εκπαιδευτικός λειτουργεί ως καθοδηγητής, συντονιστής και εμπυχωτής της ομάδας της τάξης του/της γνωρίζοντας σε βάθος το γνωστικό αντικείμενο που διδάσκει, καθώς και τους μαθησιακούς στόχους που πρέπει να επιτευχθούν κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς. Παράλληλα, εξίσου σημαντική είναι η γνώση του προφίλ των μαθητών/-τριών του/της, ιδίως σε ό,τι αφορά τον τομέα της μάθησης (ιδιαίτερες ικανότητες, ιδιαίτερες ανάγκες), η ενημέρωσή του/της για στοιχεία του χαρακτήρα τους που πιθανόν να επηρεάζουν τη συμμετοχή τους στην ομάδα, καθώς και η γνώση του πολιτισμικού υποβάθρου, στην περίπτωση των μαθητών/-τριών από άλλες χώρες. Στο σύνθετο και απαιτητικό αυτό έργο, όσον αφορά το γνωστικό αντικείμενο, ο/η εκπαιδευτικός υποστηρίζεται αφενός από το νέο ΠΣ, το οποίο εκθέτει αναλυτικά, με ακρίβεια και σαφήνεια, τα μαθησιακά αποτελέσματα, και, αφετέρου από τους Οδηγούς Εκπαιδευτικού, οι οποίοι έχουν σχεδιαστεί ως πέντε (5) διακριτοί συνοπτικοί τόμοι, ένας για κάθε Θεματικό Πεδίο (π.χ. Τόμος «Γραμματική περιγραφή») και μεταξύ άλλων περιλαμβάνουν επιστημονική παρουσίαση του πεδίου, των σύγχρονων μεθόδων διδασκαλίας του, ενδεικτικές δραστηριότητες και σχέδια μαθήματος, καθώς και τεχνικές αξιολόγησης των γνώσεων των μαθητών/-τριών για το αντίστοιχο πεδίο. Η αναλυτική παρουσίαση των μαθησιακών αποτελεσμάτων και του περιεχομένου του μαθήματος αποσκοπεί να καταστήσει τον/την εκπαιδευτικό περισσότερο αυτόνομο/-η σε σχέση με το παρελθόν, καθώς τώρα έχει στη διάθεσή του/της όλο το πρωτογενές υλικό, προκειμένου να σχεδιάσει την πορεία

διδασκαλίας για την τάξη του/της και να διαφοροποιήσει τους επιδιωκόμενους στόχους ανάλογα με τις ανάγκες των μαθητών/-τριών του/της.

Το γνωστικό αντικείμενο της Νεοελληνικής Γλώσσας στο Δημοτικό διδάσκεται ολιστικά μέσα από προσεκτικά σχεδιασμένες Διδακτικές Ενότητες (ΔΕ) (θεματικούς κύκλους), στις οποίες συμπεριλαμβάνονται τα διαφορετικά Θεματικά Πεδία και οι Θεματικές Ενότητες, όπως ορίζονται στο ΠΣ. Κάθε ΔΕ οργανώνεται γύρω από θέματα κατάλληλα για την ηλικία και τα ενδιαφέροντα των μαθητών/-τριών, τα οποία μπορούν να ανήκουν, ενδεικτικά, στους θεματικούς κύκλους «εγώ και ο κόσμος μου», «δραστηριότητες του ανθρώπου», «το περιβάλλον», «συναίσθημα-αξίες», «παρελθόν-παρόν», «επιστήμες-τεχνολογία-μέλλον», «τέχνες και πολιτισμός», «αιεφορία», «ο νέος/η νέα ως μέλος της κοινωνίας», «ποικιλία και εξέλιξη», «ελληνικός πολιτισμός, αξίες και παραδόσεις», «ταξιδεύω-γνωρίζω τον κόσμο». Οι ΔΕ προσεγγίζονται από την οπτική γωνία κάθε μαθητή/-τριας και χωρίζονται σε υποενότητες προκειμένου να εξετάσουν σε έκταση και σε βάθος ένα θέμα, παρουσιάζοντας διαφορετικές πλευρές του με απώτερο στόχο την καλλιέργεια και της κριτικής ικανότητας.

Οι ΔΕ αγγίζουν τα ενδιαφέροντα των μαθητών/-τριών και εγγράφονται στον κόσμο τους ως παιδιών και μαθητών/-τριών. Ως κέντρο τίθεται το κείμενο, γραπτό, προφορικό, πολυτροπικό, με αφορμή το οποίο πραγματοποιούνται ποικίλες δραστηριότητες που αποσκοπούν στην καλλιέργεια των γλωσσικών δεξιοτήτων και της κριτικής σκέψης. Σε κάθε Διδακτική Ενότητα (θεματικό κύκλο) τα κείμενα επιλέγονται με βάση την ποιότητα και την καταλληλότητα για την ηλικία των μαθητών/-τριών. Τουλάχιστον το 1/3 των κειμένων κάθε διδακτικής ενότητας προέρχεται από τον ευρύτερο χώρο της λογοτεχνίας με αποσπάσματα από Έλληνες και ξένους συγγραφείς, κλασικούς και σύγχρονους, ποικίλων μορφών λογοτεχνικών αναγνώσμάτων, και οπωσδήποτε σε κάθε ενότητα περιλαμβάνεται ποιητικός λόγος, τον οποίο οι μαθητές/-τριες προσεγγίζουν με ποικίλους τρόπους (αισθητικά, νοηματικά, τεχνικά κ.λπ.), οι οποίοι προτείνονται και στον Οδηγό Εκπαιδευτικού. Τα κείμενα είναι διαβαθμισμένης δυσκολίας ώστε οι εκπαιδευτικοί να υλοποιούν χωρίς δυσκολία διαφοροποιημένη διδασκαλία στην τάξη τους.

Τα γραμματικά και συντακτικά θέματα αφορμώνται από τα κείμενα, όπου ο/η μαθητής/-τρια αρχικά τα εντοπίζει και τα παρατηρεί, ενώ στη συνέχεια ακολουθεί συστηματική διδασκαλία και εμπάθυνση. Προτείνεται, μάλιστα, η εμπάθυνση και εμπέδωση των γραμματικών και συντακτικών φαινομένων να γίνεται μέσω της σχολικής γραμματικής, τετραδίων εργασιών με ασκήσεις/δραστηριότητες γραμματικής-ορθογραφίας-λεξιλογίου και συμπληρωματικού υλικού, ψηφιακού και έντυπου. Η εξάσκηση στη γραμματική και το συντακτικό γίνεται συστηματικά και μεθοδευμένα με στοχευμένες δραστηριότητες ανακαλυπτικού και μεταγλωσσικού χαρακτήρα. Η διδασκαλία της γραμματικής είναι λειτουργική, υπό την έννοια ότι κάθε διδασκόμενο φαινόμενο πρέπει να εντάσσεται λειτουργικά στον λόγο των μαθητών/-τριών, προφορικό ή γραπτό. Το λεξιλόγιο αποτελεί κομβικό

πεδίο της γλωσσικής εκπαίδευσης των μαθητών/-τριών, για αυτό και λαμβάνεται ιδιαίτερη μέριμνα στην ανάδειξή του, κατά τον σχεδιασμό της διδασκαλίας. Άρρηκτα δεμένη με τη γραμματική και το λεξιλόγιο είναι και η εκμάθηση της ορθογραφίας, η οποία στην ελληνική γλώσσα συνδέεται τόσο με τις σημασίες των λέξεων (λεξική ορθογραφία) όσο και με την κλίση (κλιτική ορθογραφία). Για την εμπέδωση της διδασκόμενης ύλης και την επίτευξη των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων από τους/τις μαθητές/-τριες, προβλέπεται διαθέσιμος χρόνος για ποικίλες δραστηριότητες στην τάξη, όπως και περίοδος επαναλήψεων και αξιολόγησης σε κάθε διδακτική ενότητα.

Πέραν των βασικών παραμέτρων της διδακτικής πλαισίωσης που προαναφέρθηκαν, τα μέσα και τα υλικά που διατίθενται για το εκπαιδευτικό έργο συμβάλλουν, επίσης, στην αποτελεσματικότερη πραγμάτωσή του. Το διδακτικό βιβλίο (ένα ή περισσότερα) αποτελεί ένα από τα βασικά μέσα για τη διδασκαλία στη δημοτική εκπαίδευση. Το βασικό εγχειρίδιο πλαισιώνεται από συνοδευτικά τετράδια εργασιών με ασκήσεις και δραστηριότητες για τη γραμματική και το λεξιλόγιο, καθώς και πλούσιο ψηφιακό υλικό. Προκειμένου οι μαθητές/-τριες να αποκτήσουν αυτενέργεια, αυτάρκεια και στρατηγικές αυτορρυθμιζόμενης μάθησης, απαραίτητη είναι η ένταξη των βιβλίων αναφοράς, της Σχολικής Γραμματικής και του Σχολικού Λεξικού, στη σχολική καθημερινότητα των μαθητών/-τριών. Στην ψηφιακή εκδοχή του νέου ΠΣ προβλέπονται δραστηριότητες που αποβλέπουν στην καλλιέργεια της δεξιότητας αναζήτησης πληροφοριών στις πηγές, έντυπες ή ψηφιακές (Λεξικά, Γραμματικές, Σώματα κειμένων), στην κριτική και συγκριτική τους προσέγγιση. Οι μαθητές/-τριες αναζητούν και φέρνουν κείμενα στο πλαίσιο του θέματος συζήτησης με βάση τη δική τους οπτική γωνία, συνδιαμορφώνοντας έτσι το υλικό διδασκαλίας ή δημιουργώντας δικές τους πρωτότυπες εργασίες.

Στην εποχή της τεχνολογίας, η διδακτική πρακτική αξιοποιεί τα πλεονεκτήματα της ψηφιακής μάθησης και τους διαθέσιμους εκπαιδευτικούς ψηφιακούς πόρους, όπως τις εκπαιδευτικές πλατφόρμες αλλά και οποιαδήποτε διαδικτυακή εφαρμογή Ιστού 2.0 που είναι διαθέσιμη και προσβάσιμη, τα εκπαιδευτικά λογισμικά (συννεφώλεξα, εννοιολογικοί χάρτες, ψηφιακές αφηγήσεις), τα αποθετήρια ψηφιακού υλικού και εκπαιδευτικών σεναρίων, τα πολυμεσικά εργαλεία, τον διαδραστικό πίνακα, τα μαθητικά τάμπλετ, καθώς και οποιαδήποτε άλλη ψηφιακή πηγή ή εργαλείο/πρόγραμμα/εφαρμογή που είτε εντάσσεται στο ελεύθερο λογισμικό είτε στο λογισμικό ανοικτού κώδικα. Συνεπώς, τα ψηφιακά εργαλεία συνδιαμορφώνουν το γνωστικό αντικείμενο, προσφέροντάς του νέες διαστάσεις και προοπτικές έκφρασης και δημιουργικότητας.

Ο χώρος όπου διεξάγεται η εκπαιδευτική διαδικασία είναι υπό κανονικές συνθήκες ολόκληρη η σχολική μονάδα και ειδικότερα η τάξη, οι αίθουσες ειδικοτήτων, η βιβλιοθήκη, η αίθουσα εκδηλώσεων και είναι πολύ σημαντικός για τη διδακτική πλαισίωση, καθώς προσφέρει πρωτίστως ένα πλαίσιο επικοινωνίας και αλληλεπίδρα-

σης. Αρχικά, μπορεί να προσφέρει ποικίλα ερεθίσματα, που λειτουργούν θετικά ιδίως για τους/τις μαθητές/-τριες των μικρότερων τάξεων. Παραδείγματος χάριν, οι φωτογραφίες των μαθητών/-τριών σε ένα ταμπλό μαζί με λεζάντες με το όνομά τους ή με την αγαπημένη τους λέξη συμβάλλουν στον αναδυόμενο γραμματισμό δημιουργώντας ταυτόχρονα το αίσθημα της ομάδας. Καρτέλες λέξεων με δύσκολη ορθογραφία, που σχεδιάστηκαν από τους/τις ίδιους/-ες τους/τις μαθητές/-τριες και αναρτήθηκαν σε εμφανές σημείο ως υπενθύμιση, δίνουν την αίσθηση υποστηρικτικού περιβάλλοντος βοηθώντας τους/τις μαθητές/-τριες στην αυτοδιόρθωση. Στις μεγαλύτερες τάξεις, η ανάρτηση των ομαδικών εργασιών ενισχύει τη συνεργατικότητα και τον αλληλοσεβασμό, ενώ ταυτόχρονα τονώνει την αυτοπεποίθηση των παιδιών για τις ικανότητές τους. Εκτός από τη σχολική τάξη, υπάρχουν και άλλοι σχολικοί χώροι που ενεργοποιούν το ενδιαφέρον των μαθητών/-τριών και τους/τις κινητοποιούν σε δημιουργικές δραστηριότητες. Ένας τέτοιος χώρος είναι η σχολική Βιβλιοθήκη, όπου οι μαθητές/-τριες μαζί με τον/την εκπαιδευτικό πραγματοποιούν δραστηριότητες φιλιανγνωσίας και δημιουργικής γραφής, όπως αυτές που προτείνονται στην ψηφιακή εκδοχή του ΠΣ και τον Οδηγό Εκπαιδευτικού.

Σε περίπτωση που επιβάλλεται η εξ αποστάσεως εκπαίδευση, ο πραγματικός σχολικός χώρος γίνεται εικονικός, με ψηφιακές αναρτήσεις σε εκπαιδευτικές πλατφόρμες, και με διαδικτυακές περιηγήσεις σε βιβλιοθήκες του κόσμου, μουσεία και εκθέσεις. Παράλληλα, μπορούν να αξιοποιούνται ψηφιακές εξ αποστάσεως συνεργατικές δημιουργίες των μαθητών/-τριών (π.χ. ψηφιακό βιβλίο ή κόμικ) τις οποίες απολαμβάνουν όλοι/-ες μαζί διατηρώντας τους δεσμούς της ομάδας. Συμπερασματικά, ο σχολικός χώρος μπορεί να εκληφθεί στην εποχή μας ως μια διευρυμένη έννοια, δυναμική και όχι στατική, κυρίως πραγματική αλλά ενίοτε και εικονική, η οποία όμως πλαισιώνει πάντοτε μια κοινότητα μελών που συνδέεται με κοινούς στόχους, ομαδικά έργα, σχέσεις φιλίας ή συναδελφικότητας, αλληλοσεβασμό και αλληλεγγύη.

Ο χρόνος, σε συνάρτηση με τους επιδιωκόμενους μαθησιακούς στόχους, αποτελεί σημαντική παράμετρο πλαισίωσης της διδακτικής διαδικασίας, η οποία προσεγγίζεται από διαφορετικές οπτικές γωνίες. Πρώτον, ο χρόνος που χρειάζεται κάθε μαθητής/-τρια για να κατανοήσει ένα θέμα ή να επιλύσει μια άσκηση διαφέρει, και αυτό θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη σε μια μαθητοκεντρική προσέγγιση. Δεύτερον, οι ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες, που προωθούνται από το Πρόγραμμα Σπουδών, απαιτούν χρόνο τόσο για την οργάνωση όσο και για την υλοποίησή τους. Τρίτον, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να χρειάζεται περισσότερο χρόνο σε σχέση με τον γενικό προγραμματισμό προκειμένου να εξηγήσει κάτι που θεωρεί σημαντικό για τους/τις μαθητές/-τριες του/της ή για να αντιμετωπίσει μια δυσκολία τους. Οι λόγοι αυτοί επιβάλλουν τη δυνατότητα ευελιξίας του ρυθμού της τάξης σε σχέση με τον προτεινόμενο χρονοπρογραμματισμό, ώστε ο χρόνος να καθορίζεται με βάση τις δυνατότητες, τις απαιτήσεις και τις ανάγκες της εκάστοτε μαθητικής κοινότητας.

Στο Πρόγραμμα Σπουδών προτείνεται καταμερισμός του χρόνου διδασκαλίας μεταξύ των Θεματικών Πεδίων (ΘΠ), προκειμένου να επιτευχθεί ισόρροπη στοχοθεσία των επιδιωκόμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων. Ο καταμερισμός αυτός διαφέρει ανά τάξη δίνοντας διαφορετική βαρύτητα στα ΘΠ ανάλογα με τα εξελικτικά μαθησιακά στάδια των μαθητών/-τριών.

Πιο συγκεκριμένα, η γλωσσική διδασκαλία στο Δημοτικό στις πρώτες τάξεις (Α'-Β') δίνει έμφαση στις δεξιότητες προφορικού και γραπτού λόγου και στην κατάκτηση του μηχανισμού ανάγνωσης και γραφής, στις ενδιάμεσες τάξεις (Γ'-Δ') εστιάζει περισσότερο στο γλωσσικό σύστημα, δηλαδή στη γραμματική, το λεξιλόγιο και την ορθογραφία, ενώ στις μεγαλύτερες τάξεις (Ε'-ΣΤ') μελετώνται πιο συστηματικά τα διαφορετικά είδη κειμένων στις ποικίλες διαστάσεις τους, καλλιεργούνται ακαδημαϊκές δεξιότητες, ενώ αφιερώνεται ορισμένος χρόνος για την πραγματοποίηση συνθετικής ομαδικής εργασίας στο πλαίσιο της περιόδου Μετάβασης. Τέλος, προτείνεται μία (1) ώρα εβδομαδιαίως σε κάθε τάξη να αφιερώνεται στην ανάγνωση ολόκληρων βιβλίων και στην καλλιέργεια της φιλιανγνωσίας, ως μέρους της γλωσσικής διδασκαλίας.

Περίοδος Μετάβασης

Το ΠΣ προβλέπει την ένταξη δύο μεταβατικών περιόδων για τους/τις μαθητές/-τριες του Δημοτικού, την πρώτη μεταξύ Νηπιαγωγείου και Δημοτικού και τη δεύτερη μεταξύ Δημοτικού και Γυμνασίου. Η περίοδος μετάβασης στο Δημοτικό κρίνεται απαραίτητη, καθώς τα παιδιά χρειάζονται χρόνο για να εξοικειωθούν με ένα νέο σχολικό περιβάλλον και με διαφορετικά εκπαιδευτικά δεδομένα.

Η Περίοδος Μετάβασης στο Δημοτικό (ΠΜΔ)

Για την ομαλή μετάβαση των παιδιών από το Νηπιαγωγείο στο Δημοτικό, προβλέπεται διάστημα που δεν ξεπερνά τις τέσσερις (4) εβδομάδες από την έναρξη του σχολικού έτους, κατά το οποίο ακολουθείται διαφοροποιημένο πρόγραμμα σε σχέση με αυτό που προβλέπεται για την υπόλοιπη χρονιά. Ειδικότερα, προτείνονται πρακτικές με τις οποίες τα παιδιά είναι εξοικειωμένα από το Νηπιαγωγείο, ενώ παράλληλα τους δίνεται ο χρόνος να προσαρμοστούν γνωρίζοντας τους χώρους, τους κανόνες λειτουργίας, τους/τις συμμαθητές/-τριές τους, καθώς και το εκπαιδευτικό προσωπικό του σχολείου. Ο ιδιαίτερος αυτός χρόνος που διατίθεται στα παιδιά της Α' τάξης κρίνεται απαραίτητος λόγω της πολύ ευαίσθητης ηλικίας και της μεγάλης αλλαγής που σηματοδοτεί το Δημοτικό για αυτά. Κατά το διάστημα αυτό, ο/η εκπαιδευτικός θα έχει τον χρόνο να παρατηρήσει τους/τις μαθητές/-τριες σε οικείες δραστηριότητες, να εκτιμήσει τις δυνατότητες ή/και τις δυσκολίες τους, τα ενδιαφέροντά τους, τη στάση τους στην ομάδα κ.λπ. προκειμένου να προσαρμόσει τους διδακτικούς στόχους και τις μεθόδους ανάλογα με τις ανάγκες της τάξης του/της. Οι δραστηριότητες που προτείνονται για την περίοδο της μετάβασης εντάσσονται στα πέντε βασικά Θεματικά Πεδία του Προγράμματος Σπουδών (βλ. ακόλουθο πίνακα) προκειμένου να επιτευχθεί σχετική ισορροπία στην ενσχόληση των μαθητών/-τριών και ολιστική καλλιέργεια των γλωσσικών δεξιοτήτων. Ωστόσο, οι εκπαιδευτικοί προσαρμόζουν τις ενδεικτικές δραστηριότητες στην τάξη τους λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της μαθητικής ομάδας.

Θεματικά Πεδία	Δραστηριότητες
ΘΠ 1 Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες (συνδυασμός με καλλιτεχνικά και μουσικοκινητική)	- Ακρόαση παραμυθιών - Ακρόαση τραγουδιών - Ακρόαση/παρακολούθηση θεατρικών - Αναδιήγηση - Τραγούδι, караόκε - Εντοπισμός κεντρικών σημείων διαφορετικών κειμενικών περιβαλλόντων - Διατύπωση απόψεων, σκέψεων, συναισθημάτων - Μίμηση ρόλων-θεατρικό παιχνίδι
ΘΠ 2 Κειμενικοί τύποι - πολυτροπικότητα	- Αναδυόμενος γραμματισμός: χειροτεχνίες με τίτλους, ονόματα, επικεφαλίδες, πινακίδες, συνδυασμός εικόνας και γραφής, σύνδεση προφορικού με γραπτό λόγο
ΘΠ 3 Γραμματική περιγραφή	- Σχηματισμός γραμμάτων και συλλαβών με πλαστελίνη σε ομάδες - Φωνολογική επίγνωση-μορφολογική επίγνωση (μόνο προφορικού λόγου) - Απλά γλωσσικά παιχνίδια (προφορικός ή γραπτός κώδικας)
ΘΠ 4 Λεξιλόγιο	- Λεξιλόγιο στον προφορικό λόγο για τον κόσμο του σχολείου (χώρος, χρόνος, πρόσωπα, ενέργειες)
ΘΠ 5 Ανάγνωση βιβλίων	- Γωνιά βιβλιοθήκης στην τάξη, όπου διατίθενται για εβδομαδιαίο δανεισμό βιβλία από τη σχολική βιβλιοθήκη ή βιβλία που φέρνουν οι ίδιοι/-ες οι μαθητές/-τριες

Το Πρόγραμμα Σπουδών με τη μορφή προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων εφαρμόζεται στη συνέχεια και καθ' όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην αναλυτική απεικόνιση του παρόντος ΠΣ.

Η Περίοδος Μετάβασης στο Γυμνάσιο (ΠΜΓ)

Για την εξασφάλιση της απαιτούμενης συνέχειας στην υποχρεωτική εκπαίδευση και για την ομαλή μετάβαση των παιδιών στη βαθμίδα του Γυμνασίου, η προετοιμασία τους πρέπει να ξεκινά από το Δημοτικό. Για τον λόγο αυτό προβλέπεται μία περίοδος 3-4 εβδομάδων, κατά τους μήνες Μάιο και Ιούνιο, όπου οι μαθητές/-τριες με τον/την εκπαιδευτικό της τάξης ολοκληρώνουν τον κύκλο μάθησης και διδασκαλίας της γλώσσας στο Δημοτικό, ενώ παράλληλα στρέφουν το βλέμμα τους στο Γυμνάσιο, όπου θα έχουν την ευκαιρία να διευρύνουν τα πεδία μελέτης της γλώσσας, αλλά και να εμβαθύνουν σε αυτά αξιοποιώντας και τη σχετική μεταγλώσσα. Προτείνεται η ενασχόληση των μαθητών/-τριών με θέματα μεταγνωστικά και μεταγλωσσικά γύρω από την ελληνική γλώσσα, τα οποία θα προσεγγίζουν μέσα από τη μεθοδολογία μιας ομαδικής συνθετικής εργασίας (πρότζεκτ). Η μεθοδολογία αυτή στηρίζεται αφενός σε βασικές παιδαγωγικές αρχές, όπως στη διερευνητική διαδικασία μάθησης, στη διεπιστημονική συνεργασία, στην ανάλυση και τη σύνθεση και, αφετέρου, σε μεθόδους εργασίας που προβλέπουν τη συμμετοχή όλων των μαθητών/-τριών, του καθενός και της καθεμιάς ανάλογα με τις δυνατότητες και τις ικανότητές τους. Μέσω της δημιουργίας ομάδων εργασίας και της συνεργασίας των εκπαιδευτικών, το τελικό προϊόν παρουσιάζεται στην ολομέλεια και αξιολογείται με τη βοήθεια κριτηρίων αυτοαξιολόγησης στο πλαίσιο των ομάδων.

Η προσέγγιση ενός θέματος που αφορά την ελληνική γλώσσα αποσκοπεί στη συνειδητοποίηση από τους/τις μαθητές/-τριες του φαινομένου της γλωσσικής μεταβολής και των κυριότερων εξελικτικών φάσεων της ελληνικής γλώσσας, των διάφορων ποικιλιών της (γεωγραφική-κοινωνική), της σχέσης γλώσσας και λογοτεχνίας, της σχέσης της ελληνικής με άλλες γλώσσες, του ρόλου της τεχνολογίας στις γλωσσικές εφαρμογές και, γενικά, της σχέσης γλώσσας και πολιτισμού. Επιδιωκόμενος στόχος

είναι να φέρει τους/τις μαθητές/-τριες κοντά σε προβληματισμούς που θα τεθούν στην επόμενη εκπαιδευτική βαθμίδα. Ένα παράδειγμα τέτοιου προβληματισμού αποτελεί το μάθημα της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας, για το οποίο οι μαθητές/-τριες δεν έχουν καμία εικόνα. Γνωρίζοντας όμως ήδη την ιστορία του ελληνισμού και των Ελλήνων, μπορούν να αναζητήσουν εύληπτα κείμενα διαφορετικών ιστορικών περιόδων, όπως οι μύθοι του Αισώπου, αποσπάσματα από την Καινή Διαθήκη, δημώδη κείμενα της Βυζαντινής περιόδου, της Τουρκοκρατίας και της Φραγκοκρατίας, αποσπάσματα καθαρεύουσας κ.λπ., κατανοώντας με αυτόν τον τρόπο το ταξίδι της ελληνικής γλώσσας μέσα στους αιώνες.

Στον πίνακα που ακολουθεί προσδιορίζονται βασικοί θεματικοί άξονες εντός των οποίων σχεδιάζονται οι συνθετικές εργασίες και δίνονται παραδείγματα θεμάτων και πηγών άντλησης υλικού. Το παραγόμενο προϊόν είναι πολυτροπικό και εμπλέκει τόσο τις προσληπτικές όσο και τις παραγωγικές γλωσσικές δεξιότητες. Ο όρος πολυτροπικό στην περίπτωση των συνθετικών εργασιών περιλαμβάνει περισσότερους από έναν σημειωτικούς τρόπους, οι οποίοι θα πρέπει να συνδυάζονται: λ.χ. λόγος (προφορικός ή γραπτός), εικόνα (φωτογραφίες, βίντεο, ζωγραφική), ήχοι (μουσική, ηχογραφημένες αφηγήσεις-συνεντεύξεις), δρώμενα (θέατρο, μονόλογοι, αφηγήσεις).

Οι στόχοι που τίθενται είναι περιορισμένοι, ώστε να είναι υλοποιήσιμοι, ενώ κάθε μαθητής/-τρια θα πρέπει να έχει ενεργό ρόλο μέσα στις επιμέρους ομάδες. Η εργασία θα απευθύνεται σε πραγματικούς αποδέκτες, όπως το ίδιο το σχολείο (παρουσίαση σε κοινό) ή τα σχολεία της περιοχής (διοργάνωση κοινής ημερίδας), την τοπική κοινωνία (συμμετοχή σε διοργάνωση του Δήμου), την ευρύτερη κοινωνία (ανάρτηση στην ιστοσελίδα του σχολείου), την τοπική τηλεόραση (σύντομη παρουσίαση των μαθητών/-τριών) ή την τοπική εφημερίδα (δημοσίευση άρθρου) κ.λπ. Η παρουσίαση της συνθετικής εργασίας από τους/τις μαθητές/-τριες του Δημοτικού μπορεί να γίνει, επίσης, στο μαθητικό κοινό του Γυμνασίου, εφόσον ενταχθεί στο πλαίσιο δράσεων που αποσκοπούν στο να φέρουν σε επαφή τους/τις μαθητές/-τριες των δύο εκπαιδευτικών βαθμίδων.

Θεματικοί άξονες	Παραδείγματα θεμάτων	Πηγές
Εξέλιξη και ιστορία της ελληνικής γλώσσας	- Η ελληνική γλώσσα μέσα από τις φάσεις της ιστορίας της και του πολιτισμού της. Επιλογή όλων των φάσεων ή κάποιων χρονικών περιόδων της (π.χ. ελληνιστική, βυζαντινή, νεότερη ελληνική). Παραδείγματα υλοποίησης: αναζήτηση κειμένων-δειγμάτων λόγου σε σχέση με την τέχνη, τα πρόσωπα και τα σημαντικά τους έργα, τη ζωή και τις συνθήκες των ανθρώπων, όπως αποτυπώνονται μέσω της γλώσσας κ.λπ.	- Σχετική διδακτική ενότητα στο διδακτικό βιβλίο της γλώσσας (Ε' ή Στ') - Διδακτικά βιβλία Ιστορίας Δ'-Στ' - Ψηφιακές εκπαιδευτικές πλατφόρμες και ιστοσελίδες σχετικές με τη γλώσσα (π.χ. Πύλη για την Ελληνική γλώσσα) - Ψηφιακά σώματα κειμένων - Εκπαιδευτικοί πόροι: Φωτόδενδρο, Εκπαιδευτική Τηλεόραση, Ντοκιμαντέρ - Επίσημες ιστοσελίδες και πλατφόρμες αναγνωρισμένων φορέων και ιδρυμάτων (π.χ. Πανεπιστημίων, Ερευνητικών κέντρων)

	<ul style="list-style-type: none"> - Έμφαση στην εξέλιξη και τις μεταβολές που συμβαίνουν στη γλώσσα: σύγκριση της ομιλίας παλαιότερων γενιών με τη σύγχρονη γενιά των μαθητών/-τριών (γλώσσα των νέων), λέξεις και φράσεις αρχαίες και λόγιας προέλευσης, επίδραση άλλων γλωσσών στη γλωσσική έκφραση, παγκοσμιοποίηση, γλωσσικός δανεισμός. 	
Ποικιλίες της ελληνικής γλώσσας στον γεωγραφικό χώρο	<ul style="list-style-type: none"> - Επιλογή μίας ή περισσότερων σύγχρονων γεωγραφικών ποικιλιών (ιδιώματα- διάλεκτοι: π.χ. κυπριακή διάλεκτος, τσακωνική διάλεκτος, κρητικό ιδίωμα, βορειοελλαδίτικα, ποντιακή διάλεκτος). Παραδείγματα υλοποίησης: - Τοποθέτηση στον γεωγραφικό χώρο, σύνδεση με την ιστορία, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης γλωσσικής μορφής μέσω δειγμάτων λόγου. - Σύγκριση με την κοινή, μελέτη της στάσης των ομιλητών/-τριών, επεξεργασία συνεντεύξεων και ηχογραφήσεων. Σκέψεις για την αναγκαιότητα της ύπαρξης των ποικιλιών και της αξίας τους. 	<ul style="list-style-type: none"> - Σχετική διδακτική ενότητα στο διδακτικό βιβλίο της γλώσσας (Ε' ή Στ') - Διδακτικά βιβλία Γεωγραφίας-Ιστορίας-χάρτες - Ψηφιακές εκπαιδευτικές πλατφόρμες και ιστοσελίδες σχετικές με τη γλώσσα (π.χ. Πύλη για την Ελληνική γλώσσα) - Εκπαιδευτικοί πόροι: Φωτόδενδρο, Εκπαιδευτική Τηλεόραση, Ντοκιμαντέρ - Επίσημες ιστοσελίδες και πλατφόρμες αναγνωρισμένων φορέων και Ιδρυμάτων (π.χ. Πανεπιστημίων, Ερευνητικών κέντρων)
Γλώσσα και λογοτεχνία	<ul style="list-style-type: none"> - Αφιέρωμα σε έναν/μία λογοτέχνη/(ποιητή/ποιήτρια-πεζογράφο) με έμφαση στις γλωσσικές του/της επιλογές, το ύφος, τις ιδιαιτερότητες της γραφής του/της, σε σχέση με την εποχή, τον τόπο, την προσωπική ζωή, τον χαρακτήρα (βιογραφία, βασικά έργα, χαρακτηριστικά αποσπάσματα, μαγνητοσκοπημένες συνεντεύξεις κ.λπ.). - Διερεύνηση ενός θέματος (π.χ. ελευθερία, ετερότητα) μέσα από διάφορες λογοτεχνικές δημιουργίες. Συμβολισμοί, σχήματα λόγου, εικόνες, μορφές έκφρασης κ.λπ. - Τοπική λογοτεχνική παραγωγή, παλαιότερη ή σύγχρονη (π.χ. Μικρασιάτες λογοτέχνες, Επτανήσιοι ποιητές). - Σύγκριση κλασικών έργων που έχουν εκδοθεί πολλές φορές (χαρακτηριστικά έκδοσης, αλλαγές ή μη σε επίπεδο λόγου, σύνδεση με την εποχή, εικονογράφηση- σύνδεση εικόνας και λόγου). 	<ul style="list-style-type: none"> - Εκπαιδευτικοί πόροι: Λογοτεχνικά βιβλία, περιοδικά (έντυπα-ψηφιακά), Φωτόδενδρο, Εκπαιδευτική Τηλεόραση, Ντοκιμαντέρ, Ομιλίες, συνεντεύξεις - Οδηγός του/της Εκπαιδευτικού για την ανάγνωση βιβλίων - Ψηφιακές εκπαιδευτικές πλατφόρμες και ιστοσελίδες σχετικές με τη γλώσσα και τη λογοτεχνία - Λέσχες ανάγνωσης - κύκλοι φιλιαναγνωσίας, Περιοδικά - Δημοτικές βιβλιοθήκες και μουσεία, τοπικά αρχεία και συλλογές
Γλώσσα και πολυγλωσσία ή γλωσσική τεχνολογία	<ul style="list-style-type: none"> - Διαισθητική και απλουστευμένη επιστημονική προσέγγιση των γλωσσικών ικανοτήτων των μονόγλωσσων και πολυγλωσσων ομιλητών/-τριών, της σημασίας της μητρικής γλώσσας και της μάθησης άλλων γλωσσών. - Τεχνολογία και γλωσσική επικοινωνία: τεχνολογικές εξελίξεις στον τομέα των γλωσσών (π.χ. ψηφιακή αφήγηση, σύνθεση φωνής, αυτόματη μετάφραση). 	<ul style="list-style-type: none"> - Σχετική διδακτική ενότητα στο διδακτικό βιβλίο της γλώσσας (Ε' ή Στ') - Ψηφιακές εκπαιδευτικές πλατφόρμες και ιστοσελίδες σχετικές με τη γλώσσα και την πολυγλωσσία - Ιστοσελίδες και πλατφόρμες Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων, Ερευνητικών κέντρων και Ινστιτούτων (π.χ. Πολυτεχνείο, ΙΕΛ) - Εκπαιδευτικοί πόροι: περιοδικά (έντυπα - ψηφιακά), Φωτόδενδρο, Εκπαιδευτική Τηλεόραση, Ντοκιμαντέρ, Ομιλίες, Συνεντεύξεις

Ε. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η διαδικασία της αξιολόγησης στο γνωστικό αντικείμενο της Νεοελληνικής Γλώσσας ακολουθεί σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο τα πορίσματα σύγχρονων ερευνών στον χώρο της αξιολόγησης στην εκπαίδευση και είναι σε θέση να αναπροσαρμόζει τις αξιολογικές διαδικασίες εφόσον τα επιστημονικά δεδομένα το απαιτούν. Η αξιολόγηση αφορά το σύνολο των εμπλεκόμενων παραγόντων στην εκπαιδευτική διαδικασία, που μπορούν να διακριθούν σε άμεσα εμπλεκόμενους, δηλαδή μαθητές/-τριες, εκπαιδευτικούς, διδακτική μεθοδολογία, εκπαιδευτικό υλικό κ.ά. και σε έμμεσα εμπλεκόμενους, δηλαδή Προγράμματα Σπουδών, φορείς εκπαίδευσης, οικογένεια κ.λπ. Στον κέντρο των διαδικασιών αξιολόγησης τίθεται ο/η μαθητής/-τρια. Η αξιολόγηση στο μάθημα της γλώσσας από τον/την εκπαιδευτικό της τάξης ως βασικό στόχο έχει την εκτίμηση γνώσεων και ικανοτήτων και την παρακολούθηση του τρόπου διαμόρφωσης συμπεριφορών και στάσεων που κρίνονται κομβικές για το γνωστικό αντικείμενο της γλώσσας, καθώς συνδέονται με την ανάπτυξη των γλωσσικών, κοινωνικών, κριτικών και μεταγνωστικών δεξιοτήτων γλωσσικής επικοινωνίας. Παράλληλα, μέσω της αξιολόγησης παρέχεται στους/στις διδάσκοντες/-ουσες και τους/τις διδασκόμενους/-ες πληροφόρηση για την αποτελεσματικότητα της διδακτικής διαδικασίας, τον βαθμό επίτευξης των στόχων, τις ελλείψεις και τις ανάγκες που πιθανόν υπάρχουν αλλά και τις ιδιαίτερες ικανότητες των μαθητών/-τριών. Ειδικότερα, η αξιολόγηση που πραγματοποιείται στο πλαίσιο του γλωσσικού μαθήματος αποδεικνύεται ιδιαίτερα σημαντική για τον λόγο ότι παρέχει επαρκή πληροφόρηση για τη γλωσσική ικανότητα του/της μαθητή/-τριας, ιδιότητα που συνδέεται οργανικά με την όλη μαθησιακή του/της πορεία και αποτελεί προϋπόθεση για την απόκτηση κάθε μορφής γνώσης. Εν ολίγοις, ο βαθμός κατάκτησης και το επίπεδο κατοχής της γλώσσας από την πλευρά του/της μαθητή/-τριας διευκολύνει την προσέγγιση και αφομοίωση και των υπόλοιπων γνωστικών αντικειμένων που διδάσκονται στο σχολείο και τα οποία χρησιμοποιούν τη γλώσσα τόσο ως μέσον όσο και ως τρόπο έκφρασης του εκάστοτε περιεχομένου τους. Συμπερασματικά, η συστηματική αξιολόγηση από το ένα μέρος συμβάλλει στην έγκαιρη διάγνωση και την αποτελεσματική αντιμετώπιση των κενών και των ελλείψεων του/της μαθητή/-τριας στο αντικείμενο της γλώσσας, ενώ από το άλλο καθιστά πιο λειτουργική και ταυτόχρονα πιο αποτελεσματική τη μαθησιακή διαδικασία σε ολόκληρο το φάσμα της σχολικής γνώσης.

Οι διαδικασίες αξιολόγησης προσδιορίζονται από τον σκοπό (γιατί/τι), τον χρόνο (πότε και πόσο), τον τρόπο και τα κριτήρια (με τι) που θα χρησιμοποιηθούν.

Ο χρόνος αξιολόγησης

Ως προς την παράμετρο του χρόνου, ακολουθείται το τρίπτυχο αρχική (ή διαγνωστική) - συνεχής (ή διαμορφωτική) - τελική (ή αθροιστική), που αποσκοπεί στην παρακολούθηση της πορείας τόσο της τάξης ως συνόλου όσο και κάθε μαθητή/-τριας ατομικά, καθώς και στην εφαρμογή διαφόρων τρόπων συγκέντρωσης πληροφοριών, ώστε να συνεκτιμάται το σύνολο ή ένα μεγαλύτερο εύρος των ατομικών δεξιοτήτων των μαθητών/-τριών.

Η αρχική αξιολόγηση κάθε διδακτικού έτους στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας είναι διαγνωστική και πραγματοποιείται κατά τις πρώτες τρεις εβδομάδες, οι οποίες αποτελούν άτυπη περίοδο προσαρμογής των μαθητών/-τριών στη νέα τάξη. Ως γενικοί στόχοι αναφέρονται: α) η εκτίμηση του μαθησιακού επιπέδου του συνόλου των μαθητών/-τριών της τάξης σε βασικές δεξιότητες (π.χ. αναγνωστική ικανότητα, λεξική επάρκεια), οι οποίες δε συνδέονται απαραίτητως με συγκεκριμένη ύλη προηγούμενων ετών, αλλά κυρίως με το μαθησιακό επίπεδο σε σχέση με την τάξη φοίτησης, β) ο εντοπισμός μαθητών/-τριών με ιδιαίτερες δυσκολίες ή δυνατότητες σε σχέση με την ηλικία τους, γ) η εκτίμηση του βαθμού αφομοίωσης περιεχομένου του μαθήματος που θεωρείται κατακτημένο από τα προηγούμενα έτη (π.χ. ρηματικοί χρόνοι, σύνθεση κειμένων, ορθογραφία, μεταγλώσσα). Το αποτέλεσμα της αρχικής αξιολόγησης αφορά αποκλειστικά τον/την εκπαιδευτικό και τη σχολική μονάδα, δεν κατηγοριοποιεί τους/τις μαθητές/-τριες και χρησιμοποιείται μόνο ως αφετηρία ελέγχου και δείκτης εξέλιξης τους κατά τους επόμενους μήνες. Ωστόσο, η διαγνωστική αξιολόγηση μπορεί να λαμβάνει χώρα καθ' όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους, κάθε φορά που οι μαθητές/-τριες εισάγονται σε μια νέα διδακτική ενότητα ή πεδίο δραστηριότητας, με σκοπό, στην περίπτωση αυτή, τη διερεύνηση του υποβάθρου επάνω στο οποίο θα «χτιστεί» η νέα μάθηση.

Η συνεχής ή διαμορφωτική αξιολόγηση πραγματοποιείται καθ' όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους με διαφορετικούς τρόπους και μέσα αξιολόγησης που εναλλάσσονται, ώστε κάθε μαθητής/-τρια να αξιολογείται με πολλούς συνδυαστικούς τρόπους. Ακολουθεί πληροφόρηση και ανατροφοδότηση με στόχο την αυτορρύθμιση, την αυτοσυνειδησία και την αυτονομία στη μάθηση. Από τη διαμορφωτική αξιολόγηση διαπιστώνει ο/η εκπαιδευτικός την αποτελεσματικότητα των διδακτικών-παιδαγωγικών μεθόδων, ώστε να τις επαναπροσδιορίζει προς όφελος της μαθητικής κοινότητας. Η διαμορφωτική αξιολόγηση πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την τελική/αθροιστική αξιολόγηση.

Η τελική ή αθροιστική αξιολόγηση διενεργείται σε δύο φάσεις, ενδιάμεση και τελική, με βασικό στόχο τον έλεγχο της απόκτησης των γνώσεων και των δεξιοτήτων που αποτελούσαν στόχους για την τάξη που ολοκλήρωσαν οι μαθητές/-τριες. Θα πρέπει να διευκρινιστεί εδώ ότι επιμέρους τελικές αξιολογήσεις μπορούν να διενεργούνται και καθ' όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους με την ολοκλήρωση μιας διδακτικής ενότητας ή ενός κεφαλαίου, όταν ο σκοπός είναι η αποτίμηση του βαθμού επίτευξης των στόχων, χωρίς διαμορφωτική/ανατροφοδοτική πρόθεση.

Ο τρόπος αξιολόγησης

Οι τρόποι και τα μέσα αξιολόγησης είναι ποικίλα δίνοντας τη δυνατότητα στον/στην εκπαιδευτικό να επιλέγει αυτά που κρίνει ως περισσότερο κατάλληλα για κάθε περίπτωση.

Καταρχάς, για την αρχική ή διαγνωστική αξιολόγηση μπορούν να εφαρμοστούν:

α) Σχάρα ατομικής παρατήρησης για κάθε μαθητή/-τρια, την οποία συμπληρώνει ο/η εκπαιδευτικός μετά

από παρακολούθηση δύο εβδομάδων, κατά τον πρώτο μήνα κάθε σχολικού έτους. Οι άξονες παρατήρησης αφορούν γενικά τις γλωσσικές δεξιότητες, οι οποίες συμπληρώνονται από άλλες δεξιότητες και στάσεις των μαθητών/-τριών, όπως η συμμετοχή τους στις δραστηριότητες της τάξης, τα ενδιαφέροντά τους, η επικοινωνιακή τους ικανότητα κ.λπ.

β) Άτυπο κριτήριο αξιολόγησης (τεστ) που κατασκευάζει ο/η εκπαιδευτικός με βάση τους κεντρικούς στόχους τους οποίους οι μαθητές/-τριες αναμένεται να έχουν κατακτήσει, σύμφωνα με τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα του ΠΣ για τα προηγούμενα έτη.

γ) Σταθμισμένα διαγνωστικά κριτήρια εγκεκριμένα από το Υ.ΠΑΙ.Θ., τα οποία ελέγχουν ποικίλες παραμέτρους της γλωσσικής ικανότητας και πραγμάτωσης. Τα αποτελέσματά τους προσφέρουν ενδείξεις στον/στην εκπαιδευτικό και δε θα πρέπει να αξιοποιούνται ως γνωμάτευση, καθώς αυτή αποτελεί διαδικασία επίσημων φορέων.

Στη συνέχεια, στο πλαίσιο της συνεχούς ή διαμορφωτικής αξιολόγησης μπορούν να αξιοποιηθούν:

1. Ημερολόγια παρατήρησης
2. Σχέδια εργασίας ως μέσα αξιολόγησης
3. Φάκελος εργασιών με αναθεωρημένες εργασίες
4. Εννοιολογικοί χάρτες
5. Εβδομαδιαία/Μηνιαία κριτήρια αξιολόγησης (τεστ)
6. Ερωτηματολόγια αυτοαξιολόγησης ή αυτοδιόρθωσης (ατομική του μαθητή)
7. Ερωτηματολόγια αυτοαξιολόγησης ή αυτοδιόρθωσης - ετεροδιόρθωσης (ομαδική των μαθητών/-τριών)
8. Παρατήρηση και αξιολόγηση από τον/την εκπαιδευτικό (ημερολόγια παρακολούθησης.)

Επιπλέον, στο πλαίσιο εναλλακτικών τεχνικών διαμορφωτικής αξιολόγησης μπορούν να χρησιμοποιηθούν η περιγραφική αξιολόγηση, η αξιολόγηση μέσω μιας αυθεντικής δημιουργίας του/της μαθητή/-τριας, η αξιολόγηση μέσω θεατρικών δράσεων, η αξιολόγηση μέσω της γραφής κειμένων για δεδομένες επικοινωνιακές περιστάσεις κ.λπ.

Θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι τα αποτελέσματα των κριτηρίων αξιολόγησης (τεστ) συνεκτιμώνται και συμπληρώνονται από τη συστηματική παρατήρηση από μέρος του/της εκπαιδευτικού ποικίλων παραμέτρων της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε μια προσπάθεια ολιστικής προσέγγισης της πορείας και προόδου των μαθητών/-τριών. Ωστόσο, υπό την καθοδήγηση εκπαιδευτικών επιμορφωμένων στην εφαρμογή σταθμισμένων κριτηρίων, και με τη σύμφωνη γνώμη των γονέων και κηδεμόνων, μπορούν να εφαρμοστούν εργαλεία πρώιμης ανίχνευσης μαθησιακών δυσκολιών, ιδίως στις μικρές τάξεις, με στόχο την έγκαιρη και κατάλληλη εφαρμογή παρεμβάσεων.

Η αυτοαξιολόγηση του/της μαθητή/-τριας είναι σημαντική διαδικασία, που οδηγεί στη συνειδητοποίηση της πορείας της μάθησης και του αποτελέσματός της. Ωστόσο, δε θα πρέπει να αποτελεί μηχανιστική διαδικασία που εφαρμόζεται επιφανειακά χωρίς τη συνειδητή εμπλοκή του/της μαθητή/-τριας. Για τον λόγο αυτό, τα ερωτήματα θα πρέπει να είναι συγκεκριμένα και άμεσα

συνδεδεμένα με το αντικείμενο διδασκαλίας. Στις μικρές τάξεις (Α', Β', Γ') οι ερωτήσεις τίθενται πιο γενικά (π.χ. Τι σου άρεσε περισσότερο, αυτό ή το άλλο;/Τι θα ήθελες να ξαναδιαβάσεις για να το μάθεις καλύτερα...;/Τι είναι πιο εύκολο για σένα, η ανάγνωση ή η ορθογραφία; κ.λπ.). Στις υπόλοιπες τάξεις (Δ', Ε', ΣΤ') οι ερωτήσεις εξειδικεύονται ανάλογα με το ειδικό αντικείμενο διδασκαλίας και απορρέουν από κατηγορίες/κριτήρια τα οποία έχουν τη μορφή καταφατικών φράσεων, δηλαδή δηλώσεων της αναμενόμενης επιθυμητής επίδοσης ή συμπεριφοράς (π.χ. Διέκρινα παραγράφους στο κείμενό μου: ελάχιστα, κανονικά, υπερβολικά). Εντούτοις, σε φύλλο αυτοαξιολόγησης που δημιουργεί ο/η εκπαιδευτικός με στόχο τον αυτοέλεγχο των μαθητών/-τριών στην εφαρμογή συγκεκριμένων ζητούμενων ή διαδικασιών μπορεί να θέσει ερωτήσεις ανοικτού τύπου (π.χ. Χρησιμοποίησες συνδετικές λέξεις στο κείμενό σου; Ποιες είναι αυτές;/Ποια ορθογραφικά λάθη μπορείς να εντοπίσεις στις καταλήξεις; Μπορείς να τα διορθώσεις;). Στους Οδηγούς του/της Εκπαιδευτικού κάθε ΘΠ εμπεριέχονται ενδεικτικά δελτία/φύλλα αυτοαξιολόγησης, για διαφορετικές ηλικιακές ομάδες μαθητών/-τριών. Επιπλέον, τα φύλλα αυτοαξιολόγησης μπορούν είτε να έχουν ολιστικό χαρακτήρα επιτρέποντας την παράλληλη αξιολόγηση διαφορετικών Θεματικών Πεδίων ή/και γραμματικών επιπέδων είτε να έχουν επικοινωνιακό και κειμενοκεντρικό χαρακτήρα, αφού μπορούν να προσαρμόζονται κατάλληλα από την πλευρά του/της εκπαιδευτικού, εστιάζοντας κάθε φορά στα πεδία και τις ενότητες της επιλογής του, ανάλογα με το τι επεξεργάστηκε με τους/τις μαθητές/-τριές του στην τάξη. Τέλος, τα δελτία/φύλλα μπορούν να αξιοποιηθούν και από τις ομάδες, στην περίπτωση της αυτοαξιολόγησης (ή ετεροδιόρθωσης) στο πλαίσιο της ομάδας.

Ολοκληρώνοντας τη διαδικασία αξιολόγησης των μαθητών/-τριών στο τέλος κάθε έτους, η τελική ή αθροιστική αξιολόγηση έχει ως στόχο να αποτυπώσει συγκεντρωτικά τη σχολική πορεία του/της μαθητή/-τριας καθ' όλο το έτος, εστιάζοντας στην πρόοδο που έχει επιτύχει σε ατομικό επίπεδο σε σχέση με τους προκαθορισμένους διδακτικούς στόχους του γνωστικού αντικείμενου. Θα πρέπει να είναι σαφές ότι οι πρόοδοι, οι διάφορες μορφές αξιολόγησης κυρίως διαμορφωτικού χαρακτήρα και οι φάκελοι των μαθητών/-τριών έχουν αποκλειστικό σκοπό την έγκαιρη αντιμετώπιση ελλείψεων, την ενδυνάμωσή τους με στοχευμένες δράσεις, αλλά και την περαιτέρω αύξηση του βαθμού δυσκολίας στις περιπτώσεις μαθητών/-τριών με πολύ καλές επιδόσεις.

Τα κριτήρια αξιολόγησης (γενικά)

Τα κριτήρια αξιολόγησης των μαθητών/-τριών τίθενται με βάση τους στόχους του Προγράμματος Σπουδών ανά εκπαιδευτική βαθμίδα, ενώ τα μέσα πραγματοποίησης της αξιολόγησης λαμβάνουν διάφορες μορφές, συμπεριλαμβανομένων δραστηριοτήτων που ομοιάζουν σε μορφή και περιεχόμενο με αντίστοιχες παιδαγωγικές δραστηριότητες του ΠΣ (π.χ. η αξιολόγηση της παραγωγής γραπτού λόγου γίνεται στην τάξη μέσω ατομικής συγγραφής κειμένου, σε συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο). Είναι εξίσου σημαντικό να αξιολογείται ο προφορικός λόγος με προφορικά διατυπωμένες ερωτήσεις,

κατευθυνόμενο ή ελεύθερο διάλογο, συστηματική παρατήρηση ή/και συνδυασμό τεχνικών μεταξύ τους.

Η επικοινωνιακή/κειμενοκεντρική προσέγγιση εστιάζει το ενδιαφέρον της πρωτίστως στη χρήση της γλώσσας και στις συνθήκες επικοινωνίας υπό τις οποίες παράγεται το μήνυμα. Συγκεκριμένα, ο/η μαθητής/-τρια, πέρα από τη γνώση της γραμματικής που κρίνεται απολύτως απαραίτητη, πρέπει να είναι ικανός/-ή να χρησιμοποιεί κατάλληλα τη γλώσσα για την επίτευξη ποικίλων λειτουργιών επικοινωνιακού τύπου με στόχο την επίτευξη αποτελεσματικής επικοινωνίας. Για να χαρακτηριστεί, επομένως, ως επαρκής μια συγκεκριμένη μορφή αξιολόγησης θα πρέπει, σύμφωνα με την επικοινωνιακή προσέγγιση, να παρέχει τη δυνατότητα αντικειμενικής διακρίβωσης και μέτρησης τόσο της γνώσης των τυπικών κανόνων της γραμματικής (πράγμα που επιδίωκαν τα παλαιότερα μοντέλα), όσο και της αποτελεσματικής εφαρμογής των κανόνων αυτών σε επίπεδο γλωσσικής χρήσης στα εκάστοτε δεδομένα της περίπτωσης επικοινωνίας (διάσταση που προσθέτει η τρέχουσα διδακτική μεθοδολογία). Η αξιολόγηση μέσω αυθεντικών επικοινωνιακών καταστάσεων καλείται αυθεντική αξιολόγηση. Η δισδιάστατη αυτή αντίληψη που προωθεί η επικοινωνιακή προσέγγιση προσδίδει έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα στην αξιολόγηση του μαθήματος, η οποία από διαδικασία μέτρησης της δυνατότητας για αποστήθιση τύπων και κανόνων μετατρέπεται σε μέσο εκτίμησης της ικανότητας για αποτελεσματική χρήση της γλώσσας. Κατ'επέκταση, θεωρείται σήμερα ότι τα πλέον κατάλληλα και αποτελεσματικά κριτήρια αξιολόγησης είναι αυτά που προτείνονται από τον ίδιο/την ίδια τον/τη διδάσκοντα/-ουσα, καθώς είναι σε θέση γνωρίζει τις ιδιαιτερότητες της τάξης του/της, τις εμπειρίες, τις γνώσεις, τις δυνατότητες ή/και τις αδυναμίες των μαθητών/-τριών του/της,

αλλά και από τα ίδια τα μέλη της τάξης που στοχάζονται και διαμορφώνουν σταδιακά τα δικά τους κριτήρια αξιολόγησης.

Σε γενικές γραμμές πάντως, η διαπίστωση, μέσω της αξιολόγησης, ότι υπάρχουν κενά και ελλείψεις στους/στις μαθητές/-τριες πρέπει να μας οδηγήει στην αναζήτηση των αιτίων που τις προκάλεσαν, που μπορεί να είναι, μεταξύ άλλων, οι διαφορετικοί τρόποι σκέψης, οι παρανοήσεις, οι προσωπικές προσεγγίσεις. Έχοντας ως βάση όλες τις σχετικές διαπιστώσεις, είμαστε έτοιμοι σε θέση να σχεδιάζουμε για κάθε περίπτωση την πλέον κατάλληλη διδακτική παρέμβαση.

Εκτός από την αξιολόγηση των μαθητών/-τριών, εξίσου σημαντικό ρόλο για την επιτυχή έκβαση της συνολικής εκπαιδευτικής διαδικασίας έχει η αυτοαξιολόγηση/ο αναστοχασμός του/της εκπαιδευτικού, ο οποίος πρέπει να αφορά εξίσου στις μεθόδους που ακολούθησε και στην επίτευξη των στόχων που είχε θέσει. Ως βασικό μέσο αυτοαξιολόγησης του/της εκπαιδευτικού πρέπει να λειτουργεί ο αναστοχασμός επί των αποτελεσμάτων των μαθητών/-τριών του/της κατά τις διάφορες φάσεις αξιολόγησης, καθώς και ο προβληματισμός του/της σχετικά με την ανταπόκριση των μαθητών/-τριών στα διάφορα κριτήρια αξιολόγησης που υιοθετεί. Στο πλαίσιο της αυτοαξιολόγησης, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να συνεργάζονται μεταξύ τους και να ετεροαξιολογούν το υλικό που δημιουργούν, τις διδακτικές τους προσεγγίσεις, τις παρεμβάσεις που σχεδιάζουν για τη στοχευμένη αντιμετώπιση συγκεκριμένων ελλείψεων (π.χ. ελλιπής κατανόηση γραπτού λόγου). Η αυτοαξιολόγηση και η ετεροαξιολόγηση των εκπαιδευτικών μπορεί να λαμβάνει τη μορφή σύντομου ερωτηματολογίου ή να καταχωρίζεται σε ημερολόγιο παρατήρησης που τηρείται από τον/την ίδιο/-α.

ΣΤ. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ – Α΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ		
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:
1. Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες	1.1 Ακρόαση & κατανόηση προφορικού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύσσουν στρατηγικές κατανόησης, όπως η αξιοποίηση του επικοινωνιακού πλαισίου, η μελέτη του ρόλου των πολυτροπικών στοιχείων (μουσική, εικόνα), η προγενέστερη γνώση κ.ά., κατά την ακρόαση παραμυθιού ή την παρακολούθηση βίντεο. • Να κατανοούν το περιεχόμενο συζήτησης οικείου θέματος ή καθημερινών συνομιλιών σε ποικίλα περιβάλλοντα επικοινωνίας (π.χ. οικογένεια, γειτονιά, σχολείο). • Να εντοπίζουν συγκεκριμένες πληροφορίες κατά την ακρόαση σύντομων κειμένων της καθημερινότητας.
	1.2 Παραγωγή προφορικού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> • Να συμμετέχουν σε διάλογο ζητώντας και δίνοντας πληροφορίες. • Να υιοθετούν αρχές και καλές πρακτικές του προφορικού λόγου: Παίρνοντας τον λόγο με τη σειρά, απαντούν εύστοχα στα ερωτήματα, προετοιμάζουν τις απαντήσεις τους ατομικά ή σε συνεργασία, όταν χρειάζεται. • Να συνθέτουν μια ιστορία ακολουθώντας σειρά εικόνων. • Να παρουσιάζουν μια εικόνα ή φωτογραφία που να σχετίζεται με προσωπικά τους βιώματα.
	1.3 Ανάγνωση & κατανόηση γραπτού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> • Να αποκωδικοποιούν τον γραπτό κώδικα της ελληνικής γλώσσας αναπτύσσοντας σταδιακά τις στρατηγικές διαφορετικών σταδίων κατάκτησης της ανάγνωσης (ολική ανάγνωση οικείων λέξεων, αλφαβητική, συλλαβική, μορφημική, φραστική ανάγνωση). • Να αποκωδικοποιούν και να κατανοούν το περιεχόμενο: <ul style="list-style-type: none"> – προτάσεων – παραγράφων – διαλόγων – μικρών ιστοριών. • Να διαβάζουν μόνοι/-ες τους μικρό κείμενο (έντυπο ή ψηφιακό), κατάλληλο για την ηλικία τους, και να κατανοούν το περιεχόμενο ενεργοποιώντας προγενέστερη εμπειρία/γνώση από διάφορα ερεθίσματα.
	1.4 Παραγωγή γραπτού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιγράφουν με ακρίβεια λέξεις, φράσεις και προτάσεις τηρώντας τις σωστές αποστάσεις ανάμεσα στα γράμματα και τις λέξεις. • Να παράγουν λειτουργικά χρηστικά κείμενα (π.χ. τίτλους, λεζάντες, λίστες).

		<ul style="list-style-type: none"> • Να συντάσσουν μικρά κείμενα, λίγων απλών προτάσεων, σε δεδομένη περίπτωση επικοινωνίας (π.χ. κάρτα, μήνυμα, πρόσκληση).
2. Κειμενικοί τύποι και πολυτροπικότητα	2.1 Περιγραφικά κείμενα	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν διαισθητικά τα βασικά στοιχεία του αντικειμένου που πρόκειται να περιγράψουν και να εκφράζουν εντυπώσεις και συναισθήματα. • Να συντάσσουν απλές προτάσεις, ολιγάριθμες, με τις οποίες να αποδίδουν τα βασικά σημεία του περιγραφόμενου αντικειμένου, ζώου ή προσώπου, με τη χρήση βοηθητικών ρημάτων και επιθέτων βασικού λεξιλογίου.
	2.2 Αφηγηματικά κείμενα	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τα δομικά μέρη των αφηγηματικών κειμένων (αρχή-μέση-τέλος). • Να εντοπίζουν βασικά στοιχεία των αφηγηματικών κειμένων (ήρωες, χώρος, χρόνος, θέμα). • Να δημιουργούν δικές τους ιστορίες φαντασίας και να αναδιηγούνται ιστορίες και γεγονότα.
	2.3 Πολυτροπικότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Να συνδέουν ένα κείμενο με μια εικόνα στο πλαίσιο ενός επικοινωνιακού γεγονότος.
3. Γραμματική περιγραφή	3.1 Φωνολογία / Φωνητική	<ul style="list-style-type: none"> • Να προφέρουν ορθά όλους τους φθόγγους και τις ακολουθίες φθόγγων της νέας ελληνικής γλώσσας αλλά και των ιδιωμάτων της σε περιοχές όπου χρησιμοποιούνται γεωγραφικές ποικιλίες (διάλεκτοι). • Να επιλύουν ασκήσεις φωνολογικής επίγνωσης, σε επίπεδο συλλαβής και φωνήματος (στον προφορικό λόγο). • Να εντοπίζουν τη ρίμα διαισθητικά. • Να επιτυγχάνουν τη φωνογραφική αντιστοίχιση, αντιστοιχίζοντας σωστά γραφή και προφορά, π.χ. φ [f], β [v], μπ [b], ντ [d]). • Να προφέρουν λέξεις και φράσεις και να τις αποδίδουν στον γραπτό λόγο. • Να αποκωδικοποιούν τον γραπτό κώδικα της ελληνικής αξιοποιώντας τις φωνογραφικές αντιστοιχίες και σχηματίζοντας συλλαβές (συλλαβική ανάγνωση). • Να διαβάζουν ολικά ολιγοσύλλαβες λέξεις, οικείες και μη (π.χ. και, είναι, έχει, παίζω, ονόματα ανθρώπων, μέρες της εβδομάδας). • Να διαβάζουν με συνεχή ροή γνωστά τους κείμενα, να διαβάζουν και να απαγγέλλουν ποιήματα. • Να αναγνωρίζουν τα σημεία στίξης τελεία, ερωτηματικό, θαυμαστικό, και να τα αποδίδουν κατά την ανάγνωση.
	3.2 Κλιτική μορφολογία & ορθογραφία	<p>Ρήμα</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συνειδητοποιούν ότι: <ul style="list-style-type: none"> – το κλιτικό μόρφωμα δηλώνει το πρόσωπο, το πλήθος των προσώπων – τα κλιτικά μόρφωμα ενός ρήματος διαφέρουν στην ενεργητική και την παθητική φωνή. • Να σχηματίζουν ρηματικούς τύπους α' συζυγίας με εξακολουθητικό ποιόν ενεργείας στο: <ul style="list-style-type: none"> – παρόν – μέλλον (με χρήση του «θα»).

		<ul style="list-style-type: none"> • Να σχηματίζουν τους ρηματικούς τύπους των «είμαι» και «έχω» και να τους χρησιμοποιούν σε απλές προτάσεις για να αναφερθούν στον εαυτό τους ή σε κάποιο πρόσωπο.
		<p>Όνομα</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συνειδητοποιούν ότι το κλιτικό μόρφημα δηλώνει το γένος, το πλήθος, τη συντακτική σχέση του ονόματος με το ρήμα.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να σχηματίζουν ενικό και πληθυντικό δικατάληκτων ονομάτων, αρσενικών, θηλυκών και ουδετέρων, όπως «ο αθλητής», «ο άντρας», «η θάλασσα», «η αδελφή», «το βουνό», «το πόδι».
		<p>Άρθρο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συνδέουν το όνομα με το οριστικό άρθρο του.
		<p>Αντωνυμία</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιούν την προσωπική αντωνυμία (στην ονομαστική) όταν μιλούν για τον εαυτό τους και για τους άλλους, σε καθημερινούς διαλόγους.
		<p>Επίρρημα</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιούν τα επιρρήματα (πώς, πού, πότε, πόσο) για την άντληση πληροφοριών (σε προφορικό και γραπτό λόγο).
		<p>Ορθογραφία</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να ακολουθούν τις συμβάσεις του γραπτού λόγου (π.χ. κενά μεταξύ των λέξεων, κεφαλαία-πεζά, τελικό <ς>). • Να γράφουν ορθογραφημένα τις συχνόχρηστες λέξεις «και», «ναι», «πώς», «πού», «γιατί», «ποιος/-α/-ο».
		<p>Τονισμός</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να βάζουν τον τόνο στη σωστή συλλαβή κατά τη γραφή της λέξης.
	3.3 Σύνταξη	<ul style="list-style-type: none"> • Να μεταβαίνουν από τον προφορικό στον γραπτό λόγο σχηματίζοντας φράσεις και απλές προτάσεις. • Να συντάσσουν προτάσεις με τους βασικούς όρους (P, Y-P, Y-P-A) χρησιμοποιώντας διαισθητικά: <ul style="list-style-type: none"> – το ρήμα ως πυρήνα της πρότασης – το ουσιαστικό σε θέση υποκειμένου και αντικειμένου. • Να σχηματίζουν ερωτηματικές προτάσεις χρησιμοποιώντας επιρρήματα, την προσωπική αντωνυμία και το ερωτηματικό.
	3.4 Πραγματολογία	<ul style="list-style-type: none"> • Να εφαρμόζουν κοινωνικές συμβάσεις στην εκάστοτε περίπτωση επικοινωνίας (π.χ. χαιρετισμός, απόφανση, άρνηση, ερώτηση, ευχή). • Να αναγνωρίζουν και να συνθέτουν μικρά κείμενα που εκφράζουν ευχές, προσκλήσεις σε γιορτή ή σύντομα μηνύματα, χειρόγραφα ή ηλεκτρονικά.
4. Λεξιλόγιο	4.1 Βασικό λεξιλόγιο, συνάψεις λέξεων, χρήση λεξικού	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν το θεματικό λεξιλόγιο κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης των κειμένων της διδακτικής ενότητας. • Να σχηματίζουν συνάψεις λέξεων συνδυάζοντας επίθετα με ονόματα που αντλούνται από τη διδακτική ενότητα (εστίαση σε επίθετα χρώματος, μεγέθους, σχήματος). • Να χρησιμοποιούν αλφαβητικά λεξιλόγια και απλά

		<p>λεξικά.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τον τρόπο οργάνωσης των λέξεων σε ένα λεξικό (κατά αλφαβητική σειρά).
	4.2 Σημασίες λέξεων, σημασιολογικές σχέσεις/πεδία	<ul style="list-style-type: none"> • Να δημιουργούν σημασιολογικά πεδία, αναγνωρίζοντας, διαισθητικά, τη σχέση υπερωνυμίας – υπωνυμίας.
	4.3 Παραγωγικοί μηχανισμοί (παραγωγή-σύνθεση)	<ul style="list-style-type: none"> • Να συγκρίνουν μορφικά την παράγωγη λέξη με την αρχική (π.χ. σπίτι-σπιτάκι) και να εφαρμόζουν αναλογικούς σχηματισμούς (π.χ. κορίτσι-.....). • Να συνειδητοποιούν τη διαφοροποίηση που επιφέρουν στη σημασία τα μεγεθυντικά και τα υποκοριστικά μορφήματα.
	4.4 Προέλευση, ετυμολογία, διεθνισμοί, λεξική ορθογραφία	<ul style="list-style-type: none"> • Να ξεχωρίζουν τις σύνθετες λέξεις από τις απλές. • Να ομαδοποιούν λέξεις με όμοια λεξική ορθογραφία (ομόρριζα) με στόχο τη σταδιακή κατάκτηση της ορθογραφίας τους.
5. Ανάγνωση βιβλίων / εκτεταμένων κειμένων	5.1 Μορφές και είδη βιβλίων, έντυπων και ψηφιακών (υλικότητα)	<ul style="list-style-type: none"> • Να ενεργοποιούν τις αισθήσεις τους για να διακρίνουν τους διαφορετικούς τύπους βιβλίων με βάση τη μορφή και την ύλη τους (π.χ. παραμύθια, εικονοβιβλία, παιδικές εγκυκλοπαίδειες, μουσικά βιβλία). • Να παρατηρούν την εικονογράφηση αντλώντας στοιχεία που συμβάλλουν στη διατύπωση υποθέσεων.
	5.2 Δομή, περιεχόμενο, γλώσσα και αισθητική του λογοτεχνικού κειμένου, πεζού και ποιητικού	<ul style="list-style-type: none"> • Να ακρώνται προσεκτικά την ανάγνωση από τον/την εκπαιδευτικό. • Να εκφράζουν προφορικά τα συναισθήματα που προκαλεί η επαφή με τα λογοτεχνικά έργα που απευθύνονται στην ηλικία τους. • Να διαβάζουν το βιβλίο στο σπίτι μόνοι/-ες τους (εσωτερική ή εξωτερική ανάγνωση στο πλαίσιο κάποιας ομαδικής δραστηριότητας). • Να συνδέουν τη λογοτεχνική ανάγνωση με άλλες μορφές τέχνης (εικαστικά, μουσική, θέατρο).

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ – Β' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ		
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:
1. Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες	1.1 Ακρόαση & κατανόηση προφορικού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιούν μη γλωσσικά στοιχεία του επικοινωνιακού πλαισίου (ήχους, μουσική, εικόνες), καθώς και την προγενέστερη γνώση πάνω στο θέμα.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αντλούν πληροφορίες (θέμα, συμμετέχοντες/-ουσες, σειρά γεγονότων ή δράσεων, τόπος κ.ά.) από την ακρόαση ποικίλων κειμένων (ιστορίες, αναδιηγήσεις, οδηγίες, συνομιλίες).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν σε μια συνομιλία τις διαφορετικές απόψεις των συνομιλητών/-τριών και σε μια ιστορία τις σκέψεις και τους προβληματισμούς των ηρώων.
	1.2 Παραγωγή προφορικού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> • Να εκφράζονται προφορικά σε συμβατικό ή ψηφιακό επικοινωνιακό πλαίσιο ακολουθώντας τον κατάλληλο επιτονισμό, ώστε να γίνονται κατανοητοί/-ές από την ομάδα. • Να τηρούν τις συμβάσεις συμμετοχής σε προφορικό λόγο περιμένοντας τη σειρά τους.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να υιοθετούν αρχές και καλές πρακτικές του προφορικού λόγου (βλ. Α' Δημοτικού).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να παράγουν διαλόγους σε συμβατικό ή ψηφιακό επικοινωνιακό πλαίσιο εκφράζοντας προσωπικές σκέψεις/απόψεις, συναισθήματα και εντυπώσεις πάνω σε διάφορα θέματα συζήτησης.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να ανταποκρίνονται αυθόρμητα σε ένα ερέθισμα ενεργοποιώντας τη φαντασία τους.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να διαβάζουν μεγαλόφωνα αποδίδοντας τον επιτονισμό σύμφωνα με τα σημεία στίξης και το νόημα του κειμένου. • Να διαβάζουν σιωπηλά στην τάξη, σε συγκεκριμένο χρόνο με στόχο την εξαγωγή νοήματος.
	1.3 Ανάγνωση & κατανόηση γραπτού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιούν στρατηγικές για την κατανόηση του γραπτού λόγου π.χ. προϋπάρχουσα γνώση, προβλέψεις, εστιασμένη ανάγνωση για εντοπισμό πληροφοριών ή της γενικής ιδέας.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιγράφουν με ακρίβεια και σχετική ταχύτητα προτάσεις και μικρά κείμενα ορθογραφημένα και ευανάγνωστα, τηρώντας τις σωστές αποστάσεις ανάμεσα στα γράμματα και τις λέξεις. • Να γράφουν καθ' υπαγόρευση προτάσεις και μικρά κείμενα.
1.4 Παραγωγή γραπτού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> • Να συντάσσουν, ατομικά, μικρά κείμενα (ψηφιακά ή συμβατικά), κατάλληλα για την επικοινωνιακή περίπτωση, τηρώντας βασικές συμβάσεις του γραπτού λόγου (π.χ. αρχίζω την πρόταση με κεφαλαίο και κλείνω 	

		<p>με τελεία).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συντάσσουν, ομαδικά στην τάξη, κείμενα βιωματικού περιεχομένου για πραγματικούς αποδέκτες/-τριες, αφού τα αναπτύξουν στον προφορικό λόγο.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιούν στοιχεία προφορικής συζήτησης/ανάπτυξης στην τάξη για τη σύνθεση μικρών κειμένων στον γραπτό λόγο.
2. Κειμενικοί τύποι και πολυτροπικότητα	2.1 Περιγραφικά κείμενα	<ul style="list-style-type: none"> • Να παράγουν σύντομα περιγραφικά κείμενα, με ελεύθερη διατύπωση, προφορικά και γραπτά, για πρόσωπα, αντικείμενα και χώρους σε συγκεκριμένο πλαίσιο επικοινωνίας.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν τα βασικά δομικά χαρακτηριστικά ενός περιγραφικού κειμένου (γενική παρουσίαση του περιγραφόμενου, κύρια γνωρίσματα, συναισθήματα, σκέψεις, εντυπώσεις).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να συμμετέχουν στον ομαδικό σχεδιασμό και τη σύνταξη περιγραφικού κειμένου, σε έντυπη ή/και ψηφιακή μορφή.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να γράφουν σε ατομικό επίπεδο απλά περιγραφικά κείμενα (για οικεία αντικείμενα, πρόσωπα, χώρους) με αναφορά σε συναισθήματα / σκέψεις / εντυπώσεις.
	2.2 Αφηγηματικά κείμενα	<ul style="list-style-type: none"> • Να παράγουν προφορικά, σε ομαδική δραστηριότητα, αναδιηγήσεις, αφηγηματικές ιστορίες, παραμύθια, φανταστικές ιστορίες, ανέκδοτα. • Να γράφουν σύντομα αφηγηματικά κείμενα, με ελεύθερη διατύπωση, για δικές τους εμπειρίες και βιώματα.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν το αφηγηματικό πλαίσιο και να εντοπίζουν τα βασικά δομικά χαρακτηριστικά του αφηγηματικού κειμένου (αρχή-μέση-τέλος, σκηνικό, χαρακτήρες, θέμα-πρόβλημα).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να δημιουργούν, ομαδικά ή ατομικά στην τάξη, αφηγηματικά κείμενα υιοθετώντας τα δομικά στοιχεία τους.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν διαισθητικά τη λειτουργία περιγραφικών και αφηγηματικών κειμένων.
2.3 Κείμενα οδηγιών	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τα μορφικά χαρακτηριστικά που έχουν τα κείμενα οδηγιών και τη λειτουργία τους (αριθμούς, σύμβολα, εικονιστικά στοιχεία). 	
2.4 Πολυτροπικότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Να εικονογραφούν με δικές τους ζωγραφιές ή με εικόνες από το διαδίκτυο τα αφηγηματικά και περιγραφικά κείμενα που συντάσσουν. 	
	<ul style="list-style-type: none"> • Να δημιουργούν πολυτροπικά κείμενα για πραγματικούς αποδέκτες/-τριες αξιοποιώντας εκπαιδευτικούς πόρους (συμβατικούς ή ψηφιακής τεχνολογίας). 	
3. Γραμματική περιγραφή	3.1 Φωνολογία /Φωνητική	<ul style="list-style-type: none"> • Να επιλύουν διαβαθμισμένης δυσκολίας ασκήσεις φωνολογικής επίγνωσης (στον προφορικό και τον γραπτό λόγο) με στόχο την εμπέδωση και την αντιμετώπιση δυσκολιών.

		<ul style="list-style-type: none"> • Να επιλύουν ασκήσεις σύνδεσης προφοράς-γραφής που εμφανίζουν αναντιστοιχίες, π.χ. [s] <σσ>, [e] <αι>. • Να αποδίδουν ορθά στη γραφή λέξεις και φράσεις που εμφανίζουν φωνογραφημική αναντιστοιχία, οφειλόμενη σε φωνολογικά φαινόμενα. • Να εντοπίζουν συμφωνικά συμπλέγματα δύο και τριών συμφώνων και να αποδίδουν την προφορά και τη γραφή τους (π.χ. τσ, τζ, στ, κρ, θλ, χθρ). • Να γνωρίζουν τις διφθόγγους της νέας ελληνικής και τα ορθογραφικά σημεία που τις συνοδεύουν και να τις διακρίνουν από τα δίψηφα φωνήεντα. • Να γνωρίζουν τη σειρά των γραμμάτων στην αλφάβητο. • Να συνειδητοποιούν τον τονισμό των πολυσύλλαβων λέξεων και να τον αποδίδουν στον γραπτό λόγο. • Να συνειδητοποιούν τη λειτουργία των σημείων στίξης τελεία, ερωτηματικό, θαυμαστικό, και να τα αποδίδουν κατά την ανάγνωση. • Να διαβάζουν διαλογικά κείμενα με τον κατάλληλο επιτονισμό.
	<p>3.2 Κλιτική μορφολογία & ορθογραφία</p>	<p>Ρήμα (επανάληψη των προσδοκώμενων της Α' Δημοτικού)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συνειδητοποιούν ότι: <ul style="list-style-type: none"> – το κλιτικό μόρφωμα δηλώνει και τη διαφορετική χρονική βαθμίδα (παρόν- παρελθόν) – υπάρχουν τρεις (3) χρονικές βαθμίδες (παρόν, παρελθόν, μέλλον) – ο ρηματικός τύπος χωρίζεται σε θέμα και κατάληξη και ότι είναι δυνατόν να παραμένει το ίδιο θέμα και να αλλάζει μόνο η κατάληξη (μέσω κατάτμησης) – όταν αλλάζει το θέμα, αλλάζει το ποιόν ενεργείας, π.χ. έτρεχ-α, έτρεξ-α (εξακολουθητικό-συνοπτικό). • Να σχηματίζουν ρηματικούς τύπους α' συζυγίας (εξακολουθητικό και συνοπτικό ποιόν ενεργείας) και β' συζυγίας (εξακολουθητικό) στις τρεις χρονικές βαθμίδες και να τους συνδέουν με επιρρήματα. • Να σχηματίζουν τα βοηθητικά ρήματα «έχω» και «είμαι» στις τρεις χρονικές βαθμίδες και να τα εντάσσουν σε προτάσεις. <p>Όνομα (επανάληψη των προσδοκώμενων της Α' Δημοτικού)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να σχηματίζουν ενικό και πληθυντικό δικατάληκτων ανισοσύλλαβων ονομάτων, και των τριών γενών, όπως τα ουσιαστικά «ο βασιλιάς», «ο παππούς», «η μαμά», «η αλεπού», «το όνομα», «το τέρας». • Να αναγνωρίζουν τα επίθετα (ιδιότητα των τριών γενών) και να τα διακρίνουν από τα ουσιαστικά. • Να σχηματίζουν φράσεις με επίθετο + ουσιαστικό αποδίδοντας τη συμφωνία γένους, αριθμού και πτώσης. • Να κατανοούν διαισθητικά τη διαφορά του αόριστου από το οριστικό άρθρο κατά τη χρήση. • Να σχηματίζουν μορφολογικά το οριστικό και

		<p>αόριστο άρθρο.</p> <p>Αντωνυμία</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να σχηματίζουν την προσωπική αντωνυμία στις διάφορες πτώσεις και να αναγνωρίζουν τους αδύνατους τύπους της. • Να αναγνωρίζουν τις ερωτηματικές αντωνυμίες και να τις χρησιμοποιούν όταν ζητούν διευκρινίσεις για πρόσωπα/πράγματα (ποιος/-α/-ο), ποσότητα (πόσος/-η/-ο), ποιότητα (τι). <p>Επίρρημα</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συνδέουν τα επιρρήματα του χρόνου με τις χρονικές βαθμίδες κατά την αφήγηση ιστορίας βάσει εικόνων ή κατά την περιγραφή της καθημερινότητας του/της μαθητή/-τριας. • Να συνδέουν τα επιρρήματα του τόπου με την περιγραφή χώρου (προφορική ή/και γραπτή εφαρμογή). <p>Ορθογραφία</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να γράφουν ορθογραφημένα τα ληκτικά μορφήματα των ρημάτων και των ονομάτων που διδάχθηκαν. • Να επιλύουν ασκήσεις μορφολογικής επίγνωσης. <p>Τονισμός</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να μην παραλείπουν τον λεξικό τόνο.
	3.3 Σύνταξη	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν τις προτάσεις στον λόγο, προφορικό και γραπτό, αξιοποιώντας στοιχεία επιτονισμού και συμβάσεων του γραπτού λόγου. • Να συντάσσουν απλές προτάσεις πλήρους νοήματος, προφορικά και γραπτά, θέτοντας ως πυρήνα το ρήμα και το όνομα. • Να παρατηρούν τη λειτουργία της μορφολογίας (μορφολογικές καταλήξεις) στο πλαίσιο της σύνταξης. • Να χρησιμοποιούν τους παρατακτικούς συνδέσμους. <ul style="list-style-type: none"> • Να συντάσσουν καταφατικές, ερωτηματικές και αρνητικές προτάσεις. • Να χρησιμοποιούν τα σημεία στίξης τελεία, θαυμαστικό, ερωτηματικό, παύλα.
	3.4 Πραγματολογία	<ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιούν τον πληθυντικό ευγενείας, καθώς και φράσεις ευγενείας. • Να απευθύνουν αιτήματα, να θέτουν ερωτήσεις και να απαντούν καταφατικά ή αρνητικά κατά την επικοινωνία τους με διαφορετικά πρόσωπα και σε διαφορετικές συνθήκες. • Να χρησιμοποιούν τις βεβαιωτικές γλωσσικές πράξεις (δήλωση).
4. Λεξιλόγιο	4.1 Βασικό λεξιλόγιο, συνάψεις λέξεων, χρήση λεξικού	<ul style="list-style-type: none"> • Να (ανα)γνωρίζουν τη σημασία των λέξεων του βασικού λεξιλογίου κάθε ενότητας. • Να ομαδοποιούν θεματικά το λεξιλόγιο που προκύπτει από τα κείμενα της ενότητας συμβουλευόμενοι/-ες και λεξικά (έντυπα και ηλεκτρονικά). • Να δημιουργούν συνήθεις συνάψεις οικείων λέξεων.

		<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τον τρόπο αναζήτησης λέξεων σε έντυπα ή ηλεκτρονικά λεξικά. • Να παρατηρούν τον τρόπο οργάνωσης του λήμματος.
	4.2 Σημασίες λέξεων, σημασιολογικές σχέσεις/πεδία	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τις σχέσεις των λέξεων με βάση τη σημασία τους: συνώνυμα και αντώνυμα.
	4.3 Παραγωγικοί μηχανισμοί (παραγωγή-σύνθεση)	<ul style="list-style-type: none"> • Να σχηματίζουν ουσιαστικά και επίθετα με τα παραγωγικά μορφήματα (επιθήματα) που δηλώνουν υποκορισμό και μεγέθυνση. • Να εντοπίζουν τις σύνθετες λέξεις και να τις αναλύουν στα συνθετικά τους. • Να σχηματίζουν σύνθετες λέξεις με βάση το θεματικό λεξιλόγιο.
	4.4 Προέλευση, ετυμολογία, διεθνισμοί, λεξική ορθογραφία	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν στο λεξιλόγιο της διδακτικής ενότητας ετυμολογικά συγγενείς λέξεις (με βάση το κοινό τους θέμα) και να αποδίδουν την ορθογραφία τους. • Να αντιλαμβάνονται σταδιακά τη σταθερή γραφή του θέματος των λέξεων που ανήκουν στην ίδια οικογένεια.
5. Ανάγνωση βιβλίων/ εκτεταμένων κειμένων	5.1 Μορφές και είδη βιβλίων, έντυπων και ψηφιακών (υλικότητα)	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν μεταξύ τύπων βιβλίων με βάση τη μορφή, το περιεχόμενο και την ύλη τους (γνώσεων, εικονογραφημένα, κόμικς, παραμύθια, σειρές, εκπαιδευτικά κ.ά.). • Να γνωρίζουν τα βασικά στοιχεία ενός βιβλίου (π.χ. τίτλος, εικονογράφος, περίληψη, αφιέρωση), τη σημασία και τη λειτουργία τους.
	5.2 Δομή, περιεχόμενο, γλώσσα και αισθητική του λογοτεχνικού κειμένου, πεζού και ποιητικού	<ul style="list-style-type: none"> • Να παράγουν απλούς ποιητικούς στίχους, ομοιοκατάληκτους. • Να απολαμβάνουν αισθητικά το κείμενο και να το συνδέουν με άλλα είδη τέχνης.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ – Γ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ		
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:
1. Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες	1.1 Ακρόαση & κατανόηση προφορικού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν πληροφορίες που αναφέρονται ρητά μέσα σε αφηγηματικό κείμενο. • Να επισημαίνουν σε προφορικές συνομιλίες τρόπους διατύπωσης ερωτήσεων και απαντήσεων, διόρθωσης ή αναδιατύπωσης, αιτήματος διευκρινίσεων. • Να κάνουν υποθέσεις για τις προθέσεις των συνομιλητών/-τριών. • Να διαχωρίζουν σε μια ομιλία / ανακοίνωση διαισθητικά την πληροφορία από το σχόλιο.
	1.2 Παραγωγή προφορικού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> • Να παράγουν προφορικά κείμενα με πληρότητα πληροφοριών, σαφήνεια και οργάνωση, που να ανταποκρίνονται σε δεδομένο επικοινωνιακό πλαίσιο, σεβόμενοι/-ες τον χρόνο που έχει προσδιοριστεί. • Να διατυπώνουν ερωτήσεις και απαντήσεις, να ζητούν διευκρινίσεις, να αναδιατυπώνουν τις απαντήσεις τους, με βάση όσα ακροώνται. • Να παρουσιάζουν μια μικρή εργασία στην τάξη, με ρέοντα λόγο, ακολουθώντας την προβλεπόμενη δομή και το χρονικό πλαίσιο. • Να παράγουν αυθόρμητο προφορικό λόγο αξιοποιώντας τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους (στο πλαίσιο θεατρικών και κιναισθητικών δραστηριοτήτων).
	1.3 Ανάγνωση και κατανόηση γραπτού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> • Να διαβάζουν μεγαλόφωνα αποδίδοντας τον σωστό επιτονισμό, σύμφωνα με τα σημεία στίξης και το νόημα του κειμένου. • Να διαβάζουν σιωπηλά και να εντοπίζουν το επικοινωνιακό πλαίσιο (θέμα, πομπός, αποδέκτης, σκοπός) με βάση τον τύπο και το είδος του κειμένου. • Να διακρίνουν τις παραγράφους ενός κειμένου από τα εξωτερικά χαρακτηριστικά τους συσχετίζοντάς τες με την εναλλαγή νοήματος.
	1.4 Παραγωγή γραπτού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> • Να γράφουν καθ' υπαγόρευση παραγράφους και μικρά κείμενα. • Να συντάσσουν ένα ολοκληρωμένο κείμενο χωρίζοντάς το σε παραγράφους, με την αξιοποίηση του σχεδιαγράμματος. • Να διατυπώνουν ελεύθερα τις σκέψεις και την κρίση τους πάνω σε θέματα που τους/τις αφορούν (προσωπική, σχολική, κοινωνική ζωή). • Να γράφουν μια παράγραφο, ατομικά ή ομαδικά, αναπτύσσοντας ελεύθερα τη θεματική πρόταση που έχουν προσδιορίσει στην τάξη. • Να αντιγράφουν τα αναθεωρημένα γραπτά τους ορθογραφημένα, με ακρίβεια και ευανάγνωστη γραφή τηρώντας όλες τις συμβάσεις του γραπτού λόγου και της δομής του κειμένου (π.χ. παραγραφοποίηση).

2: Κειμενικοί τύποι και πολυτροπικότητα	2.1 Περιγραφικά κείμενα	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τα περιγραφικά κείμενα από τα δομικά στοιχεία τους (αρχική παρουσίαση, πληροφορίες και λεπτομέρειες, σκέψεις και συναισθήματα). • Να εντοπίζουν τα γλωσσικά μέσα μιας περιγραφής, όπως ρήματα αισθήσεως και συνδετικά, επίθετα και ουσιαστικά (μεγεθυντικά και υποκοριστικά), φράσεις με προθετικά σύνολα, επιρρήματα κ.ά. • Να συγγράφουν περιγραφικά κείμενα με τη χρήση κατάλληλων δομικών και γλωσσικών μέσων προσαρμοσμένων στην περίπτωση επικοινωνίας.
	2.2 Αφηγηματικά κείμενα	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τα αφηγηματικά κείμενα από τα δομικά στοιχεία τους (ήρωες, χώρος, χρόνος, συμβάντα/επεισόδια κ.ά.) και τη δομή της αφήγησης (άξονας του χρόνου). • Να εστιάζουν στα γλωσσικά μέσα που συνθέτουν μια αφήγηση και να κατανοούν τη λειτουργία τους (ρήματα δράσης, παροντικοί και παρελθοντικοί χρόνοι, περιγραφικά ουσιαστικά και επίθετα). • Να συντάσσουν αφηγηματικό κείμενο πραγματικό ή φανταστικό, με αφορμή ένα βίωμα ή ένα ερέθισμα, στο πλαίσιο της θεματικής ενότητας.
	2.3 Κείμενα οδηγιών	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν τα βασικά δομικά χαρακτηριστικά ενός κειμένου οδηγιών. • Να συντάσσουν ομαδικά στην τάξη ένα σύντομο κείμενο οδηγιών, το οποίο εμπλουτίζουν και με πολυτροπικά στοιχεία.
	2.4 Πολυτροπικότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τη λειτουργία των σημειωτικών πόρων: εικόνα, χρώμα, γραμματοσειρές, διαστήματα, υπογραμμίσεις κ.ά. για τη μετάδοση του μηνύματος με έντυπο ή ψηφιακό μέσο. • Να παρατηρούν διάφορα είδη πολυτροπικών κειμένων, να τα συγκρίνουν μεταξύ τους και να τα διακρίνουν από τα μονοτροπικά.
3. Γραμματική περιγραφή	3.1 Φωνολογία / Φωνητική	<ul style="list-style-type: none"> • Να εκφέρουν προφορικό λόγο σε επικοινωνιακή κατάσταση υιοθετώντας τον κατάλληλο επιτονισμό, ένταση και ρυθμό. • Να προφέρουν τα συμφωνικά συμπλέγματα σε πολυσύλλαβες λέξεις κατά τη ροή της ανάγνωσης. • Να τοποθετούν λέξεις σε απόλυτη αλφαβητική σειρά. • Να κάνουν κατάτμηση των λέξεων σε συλλαβές και να χαρακτηρίζουν τις λέξεις ανάλογα με τον αριθμό των συλλαβών (μονοσύλλαβες, δισύλλαβες κ.λπ.). • Να συνειδητοποιούν τα φαινόμενα συνεκφοράς σε επίπεδο φράσης (π.χ. την Πέμπτη [tibemti]/[timbemti]) και τα φαινόμενα αποκοπής φωνήεντος (έκθλιψη, αφαίρεση, αποκοπή) χωρίς εστίαση στην ορολογία.
	3.2 Κλιτική μορφολογία & ορθογραφία	<p>Ρήμα</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να σχηματίζουν μορφολογικά ρηματικούς τύπους της οριστικής στις τρεις χρονικές βαθμίδες, στο εξακολουθητικό και συνοπτικό ποιόν ενεργείας στην ενεργητική και την παθητική φωνή και να συνειδητοποιούν τη διαφορά ως προς τη θεώρηση της πράξης. • Να σχηματίζουν μορφολογικά τους ρηματικούς

		<p>τύπους του συντελεσμένου ποιού ενεργείας, Παρόν Συντελεσμένο (Παρακείμενος), στην ενεργητική φωνή (εστίαση σε ρήματα βασικού λεξιλογίου α' και β' συζυγίας) με το βοηθητικό ρήμα «έχω» και τον άκλιτο ρηματικό τύπο.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να σχηματίζουν την άκλιτη μετοχή και να τη χρησιμοποιούν σε προτάσεις για να εξειδικεύσουν τον τρόπο επιτέλεσης μιας ενέργειας. <p>Ουσιαστικό</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να σχηματίζουν τα τρικατάληκτα ουσιαστικά, όπως «ο γέρος», «ο καλόγερος», «ο αδερφός», «η λεωφόρος». • Να διακρίνουν το θέμα από την κατάληξη (κατάτμηση). <p>Επίθετα</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να σχηματίζουν τριγενή και δικατάληκτα/τρικατάληκτα επίθετα, όπως «όμορφος, -η, -ο», «ωραίος, -α, -ο», «μέτριος, -α, -ο». • Να χρησιμοποιούν το επίθετο «πολύς». • Να σχηματίζουν τα ομαλά παραθετικά των επιθέτων. • Να εστιάζουν στα βασικά χαρακτηριστικά του επιθέτου και στη συμφωνία του με το προσδιοριζόμενο ουσιαστικό, π.χ. «μεγάλος δρόμος», «ωραία ημέρα», «μέτριο αποτέλεσμα». • Να σχηματίζουν τα απόλυτα και τα τακτικά αριθμητικά επίθετα και να τα χρησιμοποιούν σε λειτουργικά κείμενα. <p>Αντωνυμίες</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συνειδητοποιούν τον μορφολογικό σχηματισμό των κτητικών, δεικτικών, αυτοπαθών αντωνυμιών και να τον συνδέουν με τον συντακτικό τους ρόλο. <p>Ορθογραφία</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να γράφουν ορθογραφήματα: <ul style="list-style-type: none"> – τα κλιτικά μορφήματα των ρημάτων με έμφαση στο α' και β' πληθυντικό ενεργητικής και παθητικής φωνής – τα ρήματα που τελειώνουν σε <ul style="list-style-type: none"> -ώνω, -ίζω, -αίνω, -άβω, -εύω και τις βασικές τους εξαιρέσεις – τα συχνόχρηστα και μη ομαλά ρήματα στο συνοπτικό ποιόν ενεργείας που αναφέρονται στο παρελθόν, π.χ. «είπα», «ήρθα», «είδα» – τα ουδέτερα ουσιαστικά σε -ο και -ι στον ενικό και πληθυντικό αριθμό και τις βασικές τους εξαιρέσεις π.χ. «βράδυ», «δάκρυ» – το επίρρημα «πολύ» – τα εθνικά ονόματα και τα παραγόμενα επίθετά τους (π.χ. Έλληνας-ελληνικός) – τα επίθετα που τελειώνουν σε <ul style="list-style-type: none"> -ινος, -ικος, -ιμος και τις βασικές τους εξαιρέσεις, π.χ. φωτεινός, δανεικός. • Να κατανοούν συμβάσεις του γραπτού λόγου και να
--	--	--

		<p>χρησιμοποιούν τα διαλυτικά, την απόστροφο, το ενωτικό εντοπίζοντας τη λειτουργία τους.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αποδίδουν τον δεύτερο τόνο σε μια λέξη κατά τη συνεκφορά της σε φράση. • Να γνωρίζουν τη χρήση του τελικού -v.
	3.3 Σύνταξη	<ul style="list-style-type: none"> • Να συντάσσουν προτάσεις ποικίλων δομών αξιοποιώντας τις γραμματικές κατηγορίες και τους μορφολογικούς τύπους που έχουν διδαχθεί. • Να παρατηρούν τις μορφολογικές μεταβολές των όρων στο πλαίσιο του συντακτικού τους ρόλου (λειτουργία των πτώσεων). • Να συνειδητοποιούν ότι οι θέσεις των όρων στην πρόταση μεταβάλλονται σύμφωνα με την εστίαση του νοήματος. • Να εντοπίζουν τον ρόλο του αντικειμένου στην πρόταση και να διακρίνουν ρήματα με ή χωρίς αντικείμενο (μεταβατικά, αμετάβατα). • Να σχηματίζουν προτάσεις που δηλώνουν σύγκριση και παρομοίωση. <p>Προθέσεις</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν διαισθητικά τις προθέσεις και να τις συνδέουν με το κατάλληλο συντακτικό περιβάλλον. <p>Επιρρήματα</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν σε προτάσεις τα επιρρήματα χρόνου, τόπου, τρόπου και ποσού, να κατανοούν τη λειτουργία τους και να τα χρησιμοποιούν αποτελεσματικά στον λόγο τους. <p>Σύνδεσμοι</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συνειδητοποιήσουν τον συνδετικό ρόλο που επιτελούν οι σύνδεσμοι (παρατακτικοί-υποτακτικοί) και να τους χρησιμοποιούν σε σύνθετες προτάσεις <p>Δευτερεύουσες προτάσεις</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίσουν διαισθητικά ότι κάποια ρήματα, ανάλογα με τη σημασία τους, δέχονται συμπλήρωμα μία άλλη πρόταση (ειδικές, βουλητικές και ενδοιαστικές προτάσεις) χωρίς εστίαση στην ορολογία. <p>Σημεία στίξης</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αποδίδουν τα σημεία στίξης κατά την ανάγνωση. • Να τοποθετούν τα κατάλληλα σημεία στίξης σε προτάσεις και κείμενα, σύμφωνα με τη συντακτική δομή και το νόημά τους.
	3.4 Πραγματολογία	<ul style="list-style-type: none"> • Να πραγματοποιούν διάφορες πράξεις χρησιμοποιώντας τον λόγο. • Να απευθύνουν αιτήματα, να ζητούν διευκρινίσεις, να εκφράζουν υπόσχεση και παράκληση κατά την επικοινωνία τους με διαφορετικά πρόσωπα και σε διαφορετικές περιστάσεις επικοινωνίας. • Να χρησιμοποιούν λεκτικές πράξεις για την έκφραση φιλικής διάθεσης, ευχαριστίας, απολογίας, συγγνώμης.
4. Λεξιλόγιο	4.1 Βασικό λεξιλόγιο, συνάψεις	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν και να χρησιμοποιούν στον λόγο τους, προφορικό και γραπτό, επιλεγμένο θεματικό λεξιλόγιο

	λέξεων, χρήση λεξικού	της διδακτικής ενότητας. <ul style="list-style-type: none"> • Να δημιουργούν ποικιλία λεξικών συνάψεων στον γραπτό λόγο με το βασικό λεξιλόγιο της ενότητας. • Να εστιάζουν στην οργάνωση της σελίδας ενός λεξικού κατά την αναζήτηση ερμηνείας μιας λέξης. • Να εστιάζουν στο λήμμα ενός λεξικού και να εντοπίζουν τα δομικά του στοιχεία (γραμματική κατηγορία, ερμηνεία σε αριθμηση, συνώνυμα / αντώνυμα, παραδείγματα χρήσης).
	4.2 Σημασίες λέξεων, σημασιολογικές σχέσεις/πεδία	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τις σχέσεις των λέξεων με βάση τη σημασία τους: <ul style="list-style-type: none"> – συνωνυμία-αντωνυμία – υπερωνυμία-υπωνυμία • Να εντοπίζουν τη μεταφορική χρήση των λέξεων, να δημιουργούν σχήματα λόγου και να τα εντάσσουν λειτουργικά στον λόγο τους (π.χ. κατά την περιγραφή).
	4.3 Παραγωγικοί μηχανισμοί (παραγωγή-σύνθεση)	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν και να κατανοούν τη σημασία συχνόχρηστων παραγωγικών μορφημάτων (προθημάτων), όπως αντί-, περι-, δια-, προ-, προσ-. • Να γνωρίζουν τη λειτουργία των παραγωγικών μορφημάτων (επιθημάτων) σε σχέση με τη σημασία τους. • Να σχηματίζουν σύνθετες λέξεις με βάση το θεματικό λεξιλόγιο στους συνδυασμούς (ρήμα + ρήμα, επίθετο + επίθετο, επίθετο + ουσιαστικό, επίρρημα + ρήμα).
	4.4 Προέλευση, ετυμολογία, διεθνημοί, λεξική ορθογραφία	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν στο λεξιλόγιο της διδακτικής ενότητας ετυμολογικά συγγενείς λέξεις με στόχο την επισήμανση της ορθογραφίας τους. • Να δημιουργούν οικογένειες λέξεων με βάση το όμοιο θέμα και εστιάζοντας στη σημασία.
5: Ανάγνωση βιβλίων/ εκτεταμένων κειμένων	5.1 Μορφές και είδη βιβλίων, έντυπων και ψηφιακών (υλικότητα)	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν το βιογραφικό σημείωμα του/της συγγραφέα/-έως, να μελετούν όσα περιέχονται στο οπισθόφυλλο και να κάνουν υποθέσεις για το περιεχόμενο του βιβλίου. • Να εντοπίζουν βιβλία γνώσεων-πληροφορικά και να τα διακρίνουν από άλλες κατηγορίες.
	5.2 Δομή, περιεχόμενο, γλώσσα και αισθητική του λογοτεχνικού κειμένου, πεζού και ποιητικού	<ul style="list-style-type: none"> • Να διαβάζουν ένα ολόκληρο βιβλίο γνώσεων (λογοτεχνικής μορφής) σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. • Να διακρίνουν τα δομικά χαρακτηριστικά του κειμένου και να διατυπώνουν κρίσεις για την αποτελεσματικότητά του. • Να διακρίνουν το φανταστικό από το πραγματικό. • Να μελετούν ποιητικά κείμενα και να μιλούν για τα νοήματά τους και τα συναισθήματα που τους προκαλούν. • Να εντοπίζουν την ομοιοκαταληξία, τις στροφές, τους στίχους, τον διασκελισμό, τις επαναλήψεις.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ – Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ		
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:
1. Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες	1.1 Ακρόαση και κατανόηση προφορικού λόγου	• Να ακούν προσεκτικά κατά τη συνομιλία και να θέτουν διευκρινιστικές ερωτήσεις με στόχο την πλήρη κατανόηση του λόγου του/της συνομιλητή/-τριας.
		• Να συνδέουν τις προϋπάρχουσες γνώσεις και εμπειρίες τους με το κείμενο που ακροώνται και να τις αξιοποιούν στην κριτική προσέγγισή του.
		• Να εκτιμούν τα δεδομένα της περίπτωσης επικοινωνίας στην κατανόηση του κειμένου.
		• Να ακροώνται και να αξιολογούν τη διεξαγωγή συζήτησης και τις απόψεις / τοποθετήσεις των ομιλούντων.
	1.2 Παραγωγή προφορικού λόγου	• Να εστιάζουν σε πληροφορίες του κειμένου που βρίσκονται στον πυρήνα του μηνύματος/νοήματος και πραγματώνουν τον επικοινωνιακό του σκοπό.
		• Να συμμετέχουν σε διαλογικές συζητήσεις εκφράζοντας συμφωνία ή αντίρρηση αιτιολογώντας τη θέση/άποψή τους.
		• Να ακολουθούν συνειδητά τους κανόνες ενεργού συμμετοχής σε προφορική συζήτηση πάνω σε συγκεκριμένο θέμα.
		• Να εκφράζονται αυθόρμητα στον προφορικό λόγο αξιοποιώντας τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους κατά τη συμμετοχή τους σε θεατρικές και κιναισθητικές δραστηριότητες.
		• Να ακολουθούν τη δομή και τα δομικά στοιχεία των κειμενικών τύπων που έχουν διδαχθεί κατά τη διάρκεια σύντομης προφορικής παρουσίασης στην τάξη.
		• Να αξιοποιούν βασικές πληροφορίες και τεχνικές από την προφορική συζήτηση στην τάξη προκειμένου να παράγουν αποτελεσματικό γραπτό λόγο.
	1.3 Ανάγνωση και κατανόηση γραπτού λόγου	• Να διαβάζουν μεγάλωφωνα με ακρίβεια και ευχέρεια αλλά και σιωπηλά ποικίλους τύπους συμβατικών και ψηφιακών κειμένων.
		• Να αναπτύσσουν αναγνωστικές στρατηγικές ώστε να κατανοούν σε σύντομο χρόνο τα βασικά νοήματα του κειμένου.
• Να εντοπίζουν ρητά και υπόρρητα νοήματα, τα οποία τεκμηριώνουν με στοιχεία από το κείμενο.		
• Να διακρίνουν τις παραγράφους ενός κειμένου, να ξεχωρίζουν τις σημαντικές από τις μη σημαντικές πληροφορίες και να συντάσσουν πλαγιότιτλους χρησιμοποιώντας λέξεις-κλειδιά και κατάλληλη σύνταξη (προστάδιο πύκνωσης κειμένου).		
• Να εντοπίζουν μηχανισμούς συνοχής της παραγράφου στον γραπτό λόγο.		
• Να προσεγγίζουν κριτικά το κείμενο διαχωρίζοντας την είδηση από το σχόλιο.		

	<p>1.4 Παραγωγή γραπτού λόγου</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να οργανώνουν σε γραπτό κείμενο τις σκέψεις τους ακολουθώντας τη δομή του κειμενικού τύπου και αποκωδικοποιώντας την εκάστοτε περίπτωση επικοινωνίας. • Να διακρίνουν τα μέρη της παραγράφου (θεματική πρόταση-λεπτομέρειες). • Να συντάσσουν ατομικά ή ομαδικά παράγραφο με συνοχή, με βάση μια δεδομένη θεματική πρόταση. • Να παράγουν δημιουργικό γραπτό λόγο ενεργοποιώντας τη φαντασία τους. • Να αναθεωρούν ατομικά και ομαδικά τα γραπτά τους με συγκεκριμένα κριτήρια. • Να αντιγράφουν τα αναθεωρημένα γραπτά τους με ευανάγνωστη γραφή, τηρώντας όλες τις συμβάσεις του γραπτού λόγου και της δομής του κειμένου (π.χ. παραγραφοποίηση, ορθογραφία). • Να αντιγράφουν μικρά αποσπάσματα με καλλιγραφικά γράμματα.
<p>2. Κειμενικοί τύποι και πολυτροπικότητα</p>	<p>2.1 Περιγραφικά κείμενα</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να παρατηρούν σε σύνθετες περιγραφές τον τρόπο με τον οποίο τα πληροφοριακά στοιχεία οργανώνονται δομικά. • Να εντοπίζουν αποσπάσματα πλήρους περιγραφής (π.χ. αντικειμένων, προσώπων, χώρων ή καταστάσεων) μέσα σε άλλους κειμενικούς τύπους, όπως στη λογοτεχνική αφήγηση. • Να χρησιμοποιούν συνειδητά τη γραμματική της περιγραφής (ρήματα, επίθετα, επιρρήματα, συντακτικές δομές). • Να συσχετίζουν πολυτροπικά στοιχεία και λεκτικές πληροφορίες σε περιγραφικά κείμενα και να αποκωδικοποιούν τη λειτουργία τους. • Να συντάσσουν περιγραφικά κείμενα ενεργοποιώντας τη φαντασία τους και εμπλουτίζοντάς τα με πολυτροπικά στοιχεία.
	<p>2.2 Αφηγηματικά κείμενα</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τα βασικά δομικά χαρακτηριστικά και τη δομή του αφηγηματικού κειμένου και να τα εφαρμόζουν στα κείμενά τους. • Να αναγνωρίζουν και να αξιοποιούν τη γραμματική της αφήγησης. • Να αφηγούνται βιωματικά αφηγηματικά κείμενα για συγκεκριμένους αποδέκτες. • Να δημιουργούν αφηγηματικές ιστορίες ενεργοποιώντας τη φαντασία τους.
	<p>2.3 Εξηγητικά κείμενα</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν διαισθητικά τη μορφή (δομή, γλώσσα) και τη λειτουργία των εξηγητικών κειμένων (π.χ. επιστημονικά, φαινομένων, διαδικασιών). • Να διατυπώνουν μια εξήγηση για ένα θέμα που γνωρίζουν σε ελεύθερη προφορική ή/και γραπτή έκφραση. • Να διακρίνουν τα δομικά μέρη ενός εξηγητικού κειμένου: εισαγωγική περιγραφή φαινομένου και διαδοχικά βήματα εξήγησής του. • Να αναγνωρίζουν και να αξιοποιούν στοχευμένα τη γραμματική της εξήγησης.

		<ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιούν ειδικό λεξιλόγιο. • Να γράφουν απλό κείμενο εξήγησης με συγκεκριμένο σκοπό.
	2.4 Κείμενα οδηγιών	<ul style="list-style-type: none"> • Να εφαρμόζουν τα δομικά χαρακτηριστικά του κειμένου οδηγιών. • Να αναγνωρίζουν και να αξιοποιούν στοχευμένα τη γραμματική των οδηγιών. • Να δομούν οδηγίες ή κανόνες σε μη συνεχή λόγο με τη βοήθεια αρίθμησης.
	2.5 Επιχειρηματολογικά κείμενα	<ul style="list-style-type: none"> • Να αιτιολογούν τη γνώμη τους προφορικά ή γραπτά, εκφράζοντας ένα κατάλληλο για την κατάσταση επιχείρημα. • Να αναγνωρίζουν διαισθητικά τη λειτουργία των επιχειρηματολογικών κειμένων. • Να προσδιορίζουν τα επιμέρους δομικά χαρακτηριστικά του επιχειρήματος (αιτιολόγηση θέσης).
	2.6 Πολυτροπικότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιούν την πολυτροπικότητα ως τρόπο ανάγνωσης και κατανόησης του μηνύματος. • Να δημιουργούν ένα πολυτροπικό κείμενο (φυλλάδιο) στο πλαίσιο ενός σχολικού συμβάντος.
3. Γραμματική περιγραφή	3.1 Φωνολογία /Φωνητική	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τους βασικούς κανόνες συλλαβισμού, οι οποίοι διαφέρουν στον προφορικό από τον γραπτό λόγο (τυπογραφικός), π.χ. Σάβ-βα-το [sa.va.to], Εύ-α [e.va]. • Να γνωρίζουν την ονομασία των συλλαβών ανάλογα με τη θέση τους σε σχέση με τις άλλες συλλαβές στη λέξη (π.χ. λήγουσα, παραλήγουσα). • Να εφαρμόζουν τη μετακίνηση του τόνου σε ένα κλιτικό παράδειγμα. • Να συνειδητοποιούν στον προφορικό και στον γραπτό λόγο το φαινόμενο της έγκλισης του τόνου.
	3.2 Κλιτική μορφολογία & ορθογραφία	<p>Ρήμα</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν σε δεδομένο συγκεκριμένο τη λειτουργία των εγκλίσεων της υποτακτικής και της προστακτικής (έννοια της τροπικότητας). • Να σχηματίζουν τους εγκλιτικούς τύπους. <p>Μετοχή</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να σχηματίζουν την άκλιτη μετοχή (-οντας /-ώντας) και να τη χρησιμοποιούν για να προσδιορίσουν την ενέργεια του ρήματος. • Να σχηματίζουν την κλιτή μετοχή (-μενος) και να προσεγγίζουν διαισθητικά τον λειτουργικό ρόλο της. <p>Όνομα</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν το θέμα από την κατάληξη σε ουσιαστικά όπως «κίνδυνος», «δάκρυ», «κρέας», «ενδιαφέρον», και να τα σχηματίζουν. • Να σχηματίζουν τα δικατάληκτα ισοσύλλαβα ουδέτερα σε -ος, π.χ. «το δάσος». <p>Επίθετο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να σχηματίζουν κλιτούς τύπους επιθέτων όπως «βαθύς», «σταχτής», «γκρινιάρης/-ικο», «υπναράς/-ούδικο», «καβγατζής».

		<ul style="list-style-type: none"> • Να σχηματίζουν τα ομαλά και μη ομαλά παραθετικά του επιθέτου (μονολεκτικός και περιφραστικός σχηματισμός) και να τα εντάσσουν κατάλληλα σε κειμενικό περιβάλλον. <p>Αντωνυμία</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να σχηματίζουν και να χρησιμοποιούν κατάλληλα σε προτασιακές δομές τις αόριστες αντωνυμίες. • Να σχηματίζουν τις αντωνυμίες «ο ίδιος, η ίδια, το ίδιο» και «μόνος, μόνη, μόνο» (του) (οριστικές ή προσωπικές-εμφατικές) και να τις εντάσσουν στην προφορική και γραπτή τους έκφραση. <p>Επίρρημα</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιούν συνειδητά τα προτασιακά επιρρήματα (π.χ. ευτυχώς, δυστυχώς) και τα επιρρήματα που εξασφαλίζουν τη συνοχή του κειμένου (π.χ. επομένως, έτσι). <p>Σύνδεσμοι</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συνειδητοποιούν τον λειτουργικό ρόλο των χρονικών, αιτιολογικών και αποτελεσματικών συνδέσμων και να τους χρησιμοποιούν στη σύνδεση προτάσεων. <p>Ορθογραφία</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αποκτούν σταδιακά μορφολογική επίγνωση. • Να γράφουν ορθογραφήματα: <ul style="list-style-type: none"> α) ομόηχες καταλήξεις, όπως: <ul style="list-style-type: none"> -ύστε, -ήστε, -είστε (προστακτικής) -μαι, -με, -σαι, -σε, -ται, -τε ουσιαστικά με παραγωγικό επίθημα <ul style="list-style-type: none"> -ώνας/-όνας (π.χ. αγώνας, κανόνας) β) ληκτικά μορφήματα σε -εύω /-εύομαι, <ul style="list-style-type: none"> -έρνω γ) τη μετοχή -οντας/-ώντας, ανάλογα με το ρήμα δ) τη μετοχή του παθητικού παρακειμένου σε -μ/ -μμένος ε) το επίθετο «πολύς» και το επίρρημα «πολύ» στ) την ερωτηματική αντωνυμία «ποιο» διαφοροποιώντας την από το ποσοτικό επίρρημα «πιο» ζ) τα μη ομαλά παραθετικά των επιθέτων. <p>Τονισμός</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να ακολουθούν τους βασικούς κανόνες τονισμού. <p>Σημεία στίξης</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιούν ορθά τα σημεία στίξης.
3.3 Σύνταξη		<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τους κύριους όρους της πρότασης ως δομικά συστατικά (Υ/Ρ/Α/Κ). • Να κατανοούν διαισθητικά ότι το κατηγορούμενο αποδίδει μια ιδιότητα στο υποκείμενο. <p>• Να συνειδητοποιούν τον λειτουργικό ρόλο των αιτιολογικών, χρονικών και αποτελεσματικών δευτερευουσών προτάσεων.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συνειδητοποιούν τη λειτουργία των προσδιορισμών στην πρόταση. • Να συνδυάζουν τις γραμματικές κατηγορίες σε προτασιακές δομές, εμπλουτίζοντάς τις με προσδιορισμούς και άλλα συμπληρώματα.

	3.4 Πραγματολογία	<ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιούν τις λεκτικές πράξεις ως αποτελεσματικά μέσα πειθούς. • Να χρησιμοποιούν τις δεσμευτικές λεκτικές πράξεις. • Να συνειδητοποιούν την αρχή της ποιότητας και της ποσότητας στην επικοινωνία τους.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν το χιούμορ και τον γλωσσικό του κώδικα, να διευρύνουν τις χιουμοριστικές τους δυνατότητες.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν το χιούμορ και τον γλωσσικό του κώδικα σε γραπτά κείμενα.
4. Λεξιλόγιο	4.1 Βασικό λεξιλόγιο, συνάψεις λέξεων, χρήση λεξικού	<ul style="list-style-type: none"> • Να εφαρμόζουν στρατηγικές για να κατακτήσουν το θεματικό λεξιλόγιο της κάθε ενότητας (π.χ. ανάλυση σύνθετων λέξεων). • Να επεξεργάζονται το θεματικό λεξιλόγιο για τη δημιουργία συνάψεων λέξεων σχετικών με την ενότητα. • Να συγκρίνουν τα δομικά στοιχεία του λήμματος σε διαφορετικά είδη λεξικών (γραμματική κατηγορία, ορισμός, σημασία/-ες κ.ά.).
	4.2 Σημασίες λέξεων, σημασιολογικές σχέσεις/πεδία	<ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιούν αποτελεσματικά σχέσεις: <ul style="list-style-type: none"> – ομωνυμίας-παρωνυμίας – αντωνυμίας-συνωνυμίας – μεταφοράς-κυριολεξίας κατά περίπτωση για το βασικό λεξιλόγιο κάθε ενότητας, λαμβάνοντας υπόψη την περίπτωση επικοινωνίας.
	4.3 Παραγωγικοί μηχανισμοί (παραγωγή-σύνθεση)	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τα συχνόχρηστα παραγωγικά μορφήματα (προθήματα), όπως: α/αν-(στερητικό), ξε-, αντι-, απο-, δια-, προ-, προσ-, περι-, και να κατανοούν τις διαφορετικές σημασίες λέξεων με την ίδια βάση. • Να εντοπίζουν τα παραγωγικά μορφήματα (επιθήματα) διακρίνοντας το θέμα από το επίθημα μέσω κατάτμησης. • Να αναλύουν σύνθετες λέξεις (ρήμα + ρήμα, επίθετο + επίθετο, επίθετο + ουσιαστικό, επίρρημα + ρήμα) χρησιμοποιώντας το θεματικό λεξιλόγιο της ενότητας. • Να εντοπίζουν το συνδετικό φωνήεν.
	4.4 Προέλευση, ετυμολογία, διεθνισμοί, λεξική ορθογραφία	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν ότι η ορθή γραφή των λέξεων συνδέεται συχνά με το ιστορικό τους παρελθόν. • Να εντοπίζουν ξένες λέξεις σε δεδομένη θεματική ενότητα στον προφορικό και τον γραπτό λόγο.
5. Ανάγνωση βιβλίων / εκτεταμένων κειμένων	5.1 Μορφές και είδη βιβλίων, έντυπων και ψηφιακών (υλικότητα)	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τα διαφορετικά είδη βιβλίων με βάση τα μορφικά χαρακτηριστικά τους. • Να αντλούν πληροφόρηση από το εξώφυλλο. • Να υλοποιούν δραστηριότητες δημιουργικής ανάγνωσης και γραφής. • Να συγκρίνουν ψηφιακό και έντυπο βιβλίο.
	5.2 Δομή περιεχόμενο, γλώσσα και αισθητική του λογοτεχνικού κειμένου, πεζού και ποιητικού	<ul style="list-style-type: none"> • Να απολαμβάνουν την ανάγνωση, να συνειδητοποιούν τη συναισθηματική και αισθητική αξία του κειμένου. • Να αναγνωρίζουν στοιχεία του ποιητικού λόγου, όπως: μέτρο, ρυθμός, ομοιοκαταληξία, στρόφη, στίχος έμμετρος ή ελεύθερος, παρήχηση.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ – Ε΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ		
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:
1. Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες	1.1 Ακρόαση και κατανόηση προφορικού λόγου	• Να εφαρμόζουν στρατηγικές κατανόησης του προφορικού λόγου πριν, κατά και μετά την ακρόασή του.
		• Να διακρίνουν μεταξύ των διαφορετικών τύπων κειμένων που ακροώνται (π.χ. διάκριση εξηγητικών από περιγραφικά κείμενα), επισημαίνοντας τις διαφορές τους και εντοπίζοντας τους σκοπούς που επιτελεί το καθένα.
		• Να προσδιορίζουν κατά την ακρόαση/ παρακολούθηση τη σημασία παραγλωσσικών και εξωγλωσσικών στοιχείων και διαφορετικών σημειωτικών συστημάτων στην κατανόηση του νοήματος.
		• Να εντοπίζουν σε προφορικά πολυτροπικά κείμενα στοιχεία από γεωγραφικές ποικιλίες της ελληνικής γλώσσας.
		• Να αναπτύσσουν μεταγνωστικές στρατηγικές κατανόησης και αξιολόγησης της ακρόασης.
	1.2 Παραγωγή προφορικού λόγου	• Να εκφέρουν προφορικό λόγο, αυθόρμητο ή προσχεδιασμένο, σε ψηφιακό ή συμβατικό επικοινωνιακό πλαίσιο, ακολουθώντας τους κανόνες συμμετοχής σε συζήτηση.
		• Να αφηγούνται στην τάξη ιστορίες, βιώματα και εμπειρίες της καθημερινότητας από το οικείο περιβάλλον τους.
		• Να πραγματοποιούν συνεντεύξεις αναλαμβάνοντας διαφορετικούς ρόλους (συνεντευξιαστή-συνεντευξιζόμενου) αναλόγως της περίπτωσης επικοινωνίας.
		• Να παράγουν λόγο με φαντασία και δημιουργικότητα εφαρμόζοντας θεατρικές τεχνικές, προσχεδιασμένες ή αυθόρμητες.
	1.3 Ανάγνωση & κατανόηση γραπτού λόγου	• Να εφαρμόζουν ποικίλες στρατηγικές κατανόησης του γραπτού λόγου πριν από την ανάγνωσή του.
• Να αναπτύσσουν στρατηγικές κατανόησης ενός κειμένου κατά τη διάρκεια της ανάγνωσής του.		
	• Να προσδιορίζουν τη βασική ιδέα/ιδέες και επιμέρους γλωσσικά στοιχεία ενός κειμένου στο πλαίσιο της κριτικής κατανόησής του.	
	• Να προσδιορίζουν τη λειτουργία, τις συμβάσεις και τα γλωσσικά χαρακτηριστικά υβριδικών κειμένων που αναπτύσσονται σε ψηφιακά περιβάλλοντα επικοινωνίας.	
1.4 Παραγωγή γραπτού λόγου	• Να εφαρμόζουν στρατηγικές σχεδιασμού και οργάνωσης των ιδεών του κειμένου πριν από τη συγγραφή του.	
	• Να ακολουθούν τη δομή της παραγράφου (θεματική πρόταση, λεπτομέρειες, κατακλείδα) και να προσθέτουν συνδετικές λέξεις/φράσεις για την επίτευξη της εσωτερικής συνοχής.	
	• Να οργανώνουν τις πληροφορίες/ιδέες σε	

		<p>παραγράφους σύμφωνα με τον τύπο του κειμένου που συντάσσουν, μεριμνώντας για τη συνοχή και τη συνεκτικότητά του.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να πυκνώνουν το περιεχόμενο ενός κειμένου αξιολογώντας τις πληροφορίες που φέρουν διαφορετικά δομικά και γλωσσικά στοιχεία του. • Να γράφουν σε ελεύθερο κείμενο βιωματικές εμπειρίες εντάσσοντας, προαιρετικά, πολιτισμικά στοιχεία του τόπου καταγωγής τους. • Να διαμορφώνουν κριτήρια αξιολόγησης για διαφορετικούς κειμενικούς τύπους και είδη. • Να προβαίνουν σε αναθεωρήσεις των κειμένων που συγγράφουν εντάσσοντας σε αυτά νέες ιδέες και γλωσσικές επιλογές. • Να αντιγράφουν τα αναθεωρημένα κείμενά τους με ευανάγνωστη γραφή και τηρώντας όλες τις συμβάσεις του γραπτού λόγου και της δομής του κειμένου (π.χ. ορθογραφία, παραγραφοποίηση).
2. Κειμενικοί τύποι και πολυτροπικότητα	2.1 Περιγραφικά κείμενα	<ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιούν ποικίλα σημασιολογικά στοιχεία (αξιολογικά επίθετα, συναισθηματικά φορτισμένο λεξιλόγιο, δείκτες τροπικότητας) για την έκφραση συναισθημάτων, σκέψεων και αξιολογήσεων κατά την παραγωγή περιγραφικών κειμένων.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να παράγουν περιγραφικά κείμενα στα οποία εντάσσουν με δημιουργικό τρόπο στοιχεία από άλλους κειμενικούς τύπους (π.χ. ένταξη αφηγηματικών στοιχείων στην περιγραφή προσώπων).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν τη λειτουργία διαφορετικών σημειωτικών συστημάτων στη λεπτομερή απόδοση των χαρακτηριστικών ενός περιγραφόμενου προσώπου, αντικείμενου, χώρου ή διαδικασίας.
	2.2 Αφηγηματικά κείμενα	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν τα δομικά στοιχεία ενός αφηγηματικού κειμένου, τα βασικά σημεία εξέλιξης της ιστορίας, την κύρια και τις επιμέρους ιδέες του.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν επιμέρους δομικά συστατικά των αφηγηματικών κειμένων (περίληψη, προσανατολισμός, εξέλιξη της δράσης, αποτελέσματα, αξιολόγηση, κλείσιμο).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να παράγουν αφηγηματικές ιστορίες με περιεχόμενο μυθολογικό ή ιστορικό.
	2.3 Εξηγητικά κείμενα	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τα βασικά δομικά χαρακτηριστικά ενός κειμένου που εξηγεί ακολουθίες ή φαινόμενα στα γνωστικά αντικείμενα της τάξης αυτής.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να παράγουν σύντομα ή αναλυτικά εξηγητικά κείμενα που σχετίζονται με τα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκονται.
	2.4 Κείμενα οδηγίων	<ul style="list-style-type: none"> • Να γράφουν λειτουργικά διαδικαστικά κείμενα (π.χ. προσκλήσεις, κανόνες, μηνύματα) για διαφορετικές περιστάσεις επικοινωνίας.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να μετασχηματίζουν γλωσσικά με χρήση ισοδύναμων γραμματικών μέσων την απόδοση οδηγιών με στόχο την αλλαγή του ύφους.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να συγγράφουν οδηγίες επιλέγοντας εναλλακτικά γλωσσικά ή εικονιστικά μέσα και να αξιολογούν την

		αποτελεσματικότητά τους.
	2.5 Κείμενα επιχειρημάτων	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τα επιμέρους δομικά χαρακτηριστικά του επιχειρήματος (αιτιολόγηση θέσης). • Να αξιοποιούν στοχευμένα τη γραμματική της επιχειρηματολογίας. • Να παράγουν σε ομάδες κείμενα επιχειρημάτων αναλαμβάνοντας την αντιθετική παρουσίαση ενός θέματος που εμπίπτει στα ενδιαφέροντα των μελών της τάξης.
	2.6 Πολυτροπικότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύσσουν δεξιότητες οπτικού γραμματισμού διαβάζοντας κριτικά εικόνες. • Να διερευνούν τις μορφές πολυτροπικότητας που εμφανίζονται στα σχολικά βιβλία τους.
3. Γραμματική περιγραφή	3.1 Φωνολογία/ Φωνητική	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν τα φωνήματα της νέας ελληνικής και να χρησιμοποιούν το φωνητικό αλφάβητο για να δηλώσουν την προφορά τους. • Να διακρίνουν τα σύμφωνα ανάλογα με τον τρόπο άρθρωσης (κλειστά, τριβόμενα κ.λπ.) και τον τόπο άρθρωσης (χειλικά, οδοντικά κ.λπ.). • Να διακρίνουν τα φωνήματα σε σύμφωνα και φωνήεντα και τα σύμφωνα ακολούθως σε ηχηρά και άηχα. • Να διαχωρίζουν τις λέξεις με συνίζηση του <i>i</i> από τις λέξεις χωρίς συνίζηση (π.χ. δια-βάζω – δι-α-θέτω, κακοποι-ός - ποιος) διερευνώντας συγχρόνως τη σχέση προφοράς και γραφής τους. • Να αναγνωρίζουν το φαινόμενο της απαλοιφής φωνήεντος σε λέξη και μεταξύ λέξεων (φαινόμενο συνεκφοράς), π.χ. δεκαέξι→ δεκάξι, με έριξε→ μ' έριξε. • Να διακρίνουν τις φωνητικές/ ορθογραφικές αλλαγές που υφίσταται ένα φώνημα αναλόγως του περιβάλλοντος εμφάνισής του (κατά τη σύνθεση).
	3.2 Κλιτική μορφολογία και ορθογραφία	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν τις ιδιαιτερότητες που εμφανίζουν στην κλίση, λόγω της λόγιας προέλευσής τους: <ul style="list-style-type: none"> – τα ρήματα που λήγουν σε -ούμαι και -ώμαι και όσα έχουν ως β' συνθετικό άγω και βάλλω – τα θηλυκά ουσιαστικά σε -ως και -ω – τα ανισοσύλλαβα δικατάληκτα ουδέτερα σε -ρ (πυρ, ύδωρ) και σε -ς (φως). • Να κλίνουν λόγιας προέλευσης επίθετα και να τα χρησιμοποιούν στα κείμενά τους. • Να σχηματίζουν τα παραθετικά των επιρρημάτων και να τα αξιοποιούν στον λόγο τους. • Να κλίνουν ρήματα μη ομαλού σχηματισμού (φταίω, λέω, πάω, κλαίω, τρώω) παρατηρώντας τις διαφορές που εμφανίζουν από γνωστά ομαλά ρήματα (συναίρεση). • Να συνειδητοποιούν την ύπαρξη ρημάτων που δε σχηματίζουν όλους τους χρόνους, και να αναπληρώνουν όσους λείπουν με άλλους ρηματικούς τύπους. <p>Ορθογραφία</p> <p>Να γράφουν ορθογραφημένα:</p> <ul style="list-style-type: none"> • τη συνοπτική υποτακτική και τη συνοπτική

		<p>προστακτική μη ομαλών ρημάτων της ενεργητικής φωνής (π.χ. βγαίνω-να βγω-βγες/βγείτε, μπαίνω, πίνω, βλέπω, λέω, βρίσκω, παίρνω κ.ά.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • τα κλιτικά μορφήματα των ρημάτων της παθητικής φωνής σε -ιέμαι, -ούμαι και -ώμαι • τα κλιτικά επιθήματα των επιθέτων σε -ης, -ης, -ες / -ύς, -εία, -ύ και -ων, -ουσα, -ον.
3.3 Σύνταξη		<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τη λειτουργία απρόσωπων ρημάτων και εκφράσεων παρατηρώντας το πλαίσιο χρήσης τους. • Να μετασχηματίζουν την ενεργητική σύνταξη σε παθητική παρατηρώντας τις μεταβολές στη λειτουργία των συντακτικών όρων. • Να συνειδητοποιούν ότι η επιλογή ενεργητικής ή παθητικής σύνταξης ενδέχεται να συνδέεται με συνειδητές επιλογές του/της ομιλητή/-τριας ή συγγραφέα (παρουσίαση ή μη του δράστη, απόδοση ή μη αιτιότητας σε αυτόν ή αυτήν). • Να μετασχηματίζουν τον ευθύ λόγο σε πλάγιο επιφέροντας τις απαραίτητες αλλαγές ανάλογα με τις ανάγκες της επικοινωνίας. • Να συνειδητοποιούν τις διαφορετικές συντακτικές επιλογές με τις οποίες δηλώνονται επιρρηματικές λειτουργίες και να τις επιλέγουν συνειδητά. • Να προσδιορίζουν διαφορετικούς τρόπους σύνδεσης (παρατακτική και υποτακτική) των προτάσεων. • Να εκφράζουν έμμεση ερώτηση και απορία με τη βοήθεια εξαρτημένων πλάγιων ερωτηματικών προτάσεων. • Να εκφράζουν εναντίωση/παραχώρηση ή σκοπό με τη βοήθεια ανάλογων εξαρτημένων προτάσεων. • Να εντοπίζουν τον ρόλο των αναφορικών αντωνυμιών ή του άκλιτου «που» ως συνδετικών στοιχείων. • Να εξηγούν την επιρρηματική λειτουργία του αναφορικού επιρρήματος «όπου» διαχωρίζοντάς το από το άκλιτο αναφορικό «που». • Να διατυπώνουν υποθέσεις με χρήση ανάλογων υποθετικών συνδέσμων διακρίνοντας την υπόθεση από την απόδοση. • Να αξιοποιούν γλωσσικά μέσα για τον σχολιασμό του προτασιακού περιεχομένου, καθώς και δείκτες συνοχής κατά την έκφραση των νοημάτων. • Να διακρίνουν τις διαφορετικές μορφές του κατηγορουμένου χρησιμοποιώντας εναλλακτικά μεγαλύτερο εύρος συνδετικών ρημάτων.
3.4 Πραγματολογία		<ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιούν σε εναλλαγή γραμματικούς τύπους (εγκλίσεις, απρόσωπα ρήματα) ή λεξιλογικούς τύπους για την απόδοση λεκτικών πράξεων. • Να χρησιμοποιούν τις κατευθυντικές λεκτικές πράξεις (προσταγή άμεση και έμμεση). • Να αναγνωρίζουν τη λειτουργία του χιούμορ εστιάζοντας στις γλωσσικές επιλογές του πομπού.

4. Λεξιλόγιο	4.1 Βασικό λεξιλόγιο, συνάψεις λέξεων, χρήση λεξικού	<ul style="list-style-type: none"> • Να επεξεργάζονται το θεματικό λεξιλόγιο ομαδοποιώντας περισσότερο εύχρηστες (πυρηνικό λεξιλόγιο) και πιο ειδικές λέξεις αναλόγως του πλαισίου χρήσης τους. • Να εντοπίζουν λέξεις που χρησιμοποιούνται μόνο σε ειδικό πλαίσιο ή αποκτούν μια ιδιαίτερη σημασία στο πλαίσιο του ειδικού λεξιλογίου. • Να συγκρίνουν το περιεχόμενο λημμάτων από διαφορετικά είδη έντυπων και ηλεκτρονικών λεξικών προσδιορίζοντας τη χρησιμότητά τους.
	4.2 Σημασίες λέξεων, σημασιολογικές σχέσεις/πεδία	<ul style="list-style-type: none"> • Να διασυνδέουν τις λεξιλογικές επιλογές τους με διαφορετικά επίπεδα ύφους, περιστάσεις επικοινωνίας και κειμενικούς τύπους. • Να εντοπίζουν φαινόμενα ομοηχίας και πολυσημίας και να τα διακρίνουν μεταξύ τους. • Να συνδέουν τον μεταφορικό λόγο με το φαινόμενο της πολυσημίας εντοπίζοντας λέξεις που μπορεί να έχουν περισσότερες της μιας σημασίες.
	4.3 Παραγωγικοί μηχανισμοί (παραγωγή-σύνθεση)	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τη λειτουργία και τη σημασία λόγιας προέλευσης λεξικών προθημάτων και επιθημάτων. • Να προσδιορίζουν τον τρόπο σχηματισμού των συνθέτων (γραμματική κατηγορία α' και β' συνθετικού). • Να συνειδητοποιούν ότι με τους μηχανισμούς παραγωγής και σύνθεσης δημιουργείται εύρος λεξιλογικών επιλογών. • Να παρατηρούν τις αλλαγές που επιφέρει σε ορθογραφικό και μορφολογικό επίπεδο η χρήση λόγιων προθέσεων (όπως η συν, η εκ και η εν) αναγνωρίζοντας και τη σημασία τους. • Να εντοπίζουν γλωσσικά στοιχεία που προκύπτουν από τη διαδικασία της συντόμευσης σε λειτουργικά κείμενα (αρκτικόλεξα, ακρωνύμια, συντομογραφίες). • Να αναγνωρίζουν τη σημασία των νεολογισμών και των δανείων στην κάλυψη σύγχρονων επικοινωνιακών αναγκών.
	4.4 Προέλευση, ετυμολογία, διεθνισμοί, λεξική ορθογραφία	<ul style="list-style-type: none"> • Να συνδέουν την ετυμολογία της λέξης με την ορθογράφησή της δημιουργώντας οικογένειες λέξεων με την ίδια ρίζα. • Να αναγνωρίζουν ότι κάποιες λέξεις δημιουργούνται από ρίζες αρχαίων ελληνικών ή λατινικών λέξεων και είναι κοινές για πολλές γλώσσες (διεθνισμοί ή λέξεις «σταρ»).
5. Ανάγνωση βιβλίων/εκτεταμένων κειμένων	5.1 Μορφές και είδη βιβλίων, έντυπων και ψηφιακών (υλικότητα)	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιούν στοιχεία από τη μορφή ενός βιβλίου για τη διατύπωση σκέψεων και προσδοκιών για το περιεχόμενό του. • Να εντοπίζουν ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα σε βιβλία με το ίδιο θέμα με βάση το εξώφυλλο και τα στοιχεία της έκδοσής τους. • Να προβαίνουν σε αναζητήσεις διαφορετικών ειδών λογοτεχνικών βιβλίων με βάση μία θεματική που εμπίπτει στα ενδιαφέροντα ή στα κοινωνικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά τους.
	5.2 Δομή, περιεχόμενο, γλώσσα και	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύσσουν δεξιότητες αναπλαισίωσης τμημάτων του λογοτεχνικού κειμένου προσεγγίζοντάς το

αισθητική του λογοτεχνικού κειμένου, πεζού και ποιητικού	βιωματικά.
	• Να μετασχηματίζουν τμήματα ενός κειμένου κατασκευάζοντας δικές τους εκδοχές/όψεις της πραγματικότητας.
	• Να αναγνωρίζουν τους τρόπους με τους οποίους παράγεται το χιουμοριστικό στοιχείο σε ένα αφηγηματικό λογοτεχνικό κείμενο.
	• Να προσδιορίζουν τις δυνατότητες που παρέχει η γραπτή και η οπτικοακουστική αφήγηση.
	• Να καλλιεργούν τη φαντασία με την ανάγνωση κειμένων αξιοποιώντας σχετικούς ευρηματικούς τρόπους.
	• Να εντοπίζουν διαφορές ανάμεσα σε ποιητικά κείμενα ως προς το είδος τους (αφηγηματικά, λυρικά, σκωπτικά, δημώδη), τα γλωσσικά τους μέσα, την έκταση και τη δομή τους.
	• Να γνωρίζουν δημοτικά τραγούδια του τόπου μας από διάφορες εποχές και περιοχές της Ελλάδας και να τα συνδέουν με ιστορικές περιόδους και γεγονότα.
• Να αξιοποιούν δημιουργικά εκφραστικά μέσα και τεχνικά χαρακτηριστικά ποιητικών κειμένων (σχήματα λόγου, ομοιοκαταληξία, μέτρο, εικόνες).	

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ – ΣΤ' ΤΑΞΗ		
Θεματικά πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:
1. Προσληπτικές και παραγωγικές δεξιότητες	1.1 Ακρόαση και κατανόηση προφορικού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατηγοριοποιούν τα δημοσιογραφικά κείμενα που ακροώνται σε ειδήσεις, ενημερωτικά, προσωπική συνέντευξη, συζήτηση σε επίκαιρα κοινωνικοπολιτικά ζητήματα, παρουσιάσεις καλλιτεχνικών θεμάτων, ρεπορτάζ. • Να κατανοούν τις απόψεις των ομιλητών/-τριών κατά τη διάρκεια ακρόασης ή παρακολούθησης συζήτησης αξιοποιώντας γνώσεις και εμπειρίες για το θέμα συζήτησης. • Να συγκρίνουν ανακοινώσεις του ίδιου θέματος από διαφορετικές πηγές εντοπίζοντας τα γλωσσικά μέσα και τον επιδιωκόμενο στόχο.
	1.2 Παραγωγή προφορικού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> • Να παρουσιάζουν κείμενα λογοτεχνικού/ θεατρικού λόγου και δημοσιογραφικού (ακολουθώντας ηχογραφημένα παραδείγματα ορθής εκφοράς από ηθοποιούς και δημοσιογράφους) επιλέγοντας τα κατάλληλα παραγλωσσικά και εξωγλωσσικά χαρακτηριστικά για κάθε περίπτωση. • Να σχεδιάζουν ομιλίες μικρής έκτασης ποικίλων θεμάτων και να τις παρουσιάζουν στο σχολικό ακροατήριο. • Να αξιολογούν δραστηριότητες παραγωγής προφορικού λόγου στο πλαίσιο της αυτοαξιολόγησης και ετεροαξιολόγησης.
	1.3 Ανάγνωση & κατανόηση γραπτού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> • Να επεξεργάζονται ποικίλα κείμενα έντυπης ή/και ψηφιακής μορφής αξιοποιώντας τις προϋπάρχουσες γνώσεις και τις κοινωνικές τους εμπειρίες. • Να επιλέγουν τις κατάλληλες πληροφορίες, κύριες και δευτερεύουσες, από διαφορετικά είδη κειμένων για την ερμηνεία και την απόδοση του νοήματος από διαφορετική οπτική. • Να διαβάζουν και να προσεγγίζουν νοηματικά κείμενα μιας παλαιότερης περιόδου εντοπίζοντας γλωσσικές αλλαγές ή κείμενα που αξιοποιούν διαφορετικές γεωγραφικές ή κοινωνικές ποικιλίες της ελληνικής. • Να συνειδητοποιούν τη σημασία της γλωσσικής εξέλιξης και ποικιλότητας, αντιπαραβάλλοντας διαφορετικές γλωσσικές μορφές με την πρότυπη ποικιλία.
	1.4 Παραγωγή γραπτού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> • Να σχεδιάζουν τα υπό δημιουργία κείμενά τους χρησιμοποιώντας διάφορες στρατηγικές ανάλογα με τον τύπο του κειμένου, το επικοινωνιακό πλαίσιο και το προσωπικό τους ύφος. • Να αναπτύσσουν παραγράφους ακολουθώντας τα δομικά μέρη (θεματική πρόταση, λεπτομέρειες, κατακλείδα) και να τις εμπλουτίζουν χρησιμοποιώντας παραδείγματα, σύγκριση-αντίθεση ή αιτιολόγηση,

		<p>ανάλογα με τη θεματική πρόταση και τον τύπο του κειμένου.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιούν συνδετικές λέξεις/φράσεις σε επίπεδο παραγράφου συνδέοντας με ανάλογο τρόπο τις παραγράφους ενός κειμένου μεταξύ τους με στόχο την επίτευξη της συνοχής του. • Να εφαρμόζουν στρατηγικές πύκνωσης του κειμένου, καλλιεργώντας την ικανότητα αφαιρετικής και συνθετικής σκέψης. • Να βελτιώνουν αναστοχαζόμενοι/-ες σημεία των κειμένων τους μέσω αλληλεπίδρασης και ανατροφοδότησης.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιγράφουν τα αναθεωρημένα κείμενά τους με ευανάγνωστη γραφή σε συμβατικό ή σε ψηφιακό περιβάλλον, τηρώντας όλες τις συμβάσεις του γραπτού λόγου και της δομής του κειμένου (π.χ. ορθογραφία, παραγραφοποίηση, τίτλο).
2. Κειμενικοί τύποι και πολυτροπικότητα	2.1 Περιγραφικά κείμενα	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπαριστούν πρόσωπα, αντικείμενα, γεγονότα, χώρους /τόπους κ.ά. αξιοποιώντας τη δομή των περιγραφικών κειμένων και εντάσσοντας βιωματικά στοιχεία, συναισθήματα, σκέψεις αλλά και αφηγηματικά μέρη (εάν το θέμα το επιτρέπει).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιούν συνειδητά ποικίλες γλωσσικές επιλογές (ρήματα γνώμης, αισθήσεως, επίθετα αξιολογικά) για την ανάδειξη της υποκειμενικής οπτικής του/της ομιλητή/-τριας, συγγραφέα/-έως και της διαπροσωπικής σχέσης του/της με τον/την αποδέκτη/-κτρια.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να παράγουν σε ομαδική γραφή (π.χ. πρότζεκτ) περιγραφικά κείμενα για μη οικεία πρόσωπα και χώρους (π.χ. ιστορικά μνημεία) εντάσσοντας με δημιουργικό τρόπο στοιχεία από άλλους κειμενικούς τύπους (π.χ. αφήγηση).
	2.2 Αφηγηματικά κείμενα	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατηγοριοποιούν τα αφηγηματικά κείμενα σε προσωπικές αφηγήσεις, διηγήματα, φανταστικές ιστορίες, απομνημονεύματα, ιστορικές αφηγήσεις κ.λπ.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αλλάζουν την εστίαση ή τη θέαση ενός συμβάντος ή βιώματος κατά την αναδιήγηση ενός αφηγηματικού κειμένου. • Να διακρίνουν και να μετασχηματίζουν την οπτική γωνία του/της συγγραφέα/-έως.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν στοιχεία της γεωγραφικής και κοινωνικής ποικιλότητας της ελληνικής γλώσσας σε αφηγήσεις/ μαρτυρίες. • Να μετασχηματίζουν ένα αφηγηματικό κείμενο σε θεατρικό, χρησιμοποιώντας μονολόγους και διαλόγους, όπως και άλλους κειμενικούς τύπους.
2.3 Εξηγητικά κείμενα	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν στα εξηγητικά κείμενα τη διαδοχή γεγονότων, τα στάδια φαινομένων και την αλληλουχία εννοιών, σε σχέση με τη χρονικότητα ή/και την αιτιότητά τους. 	
	<ul style="list-style-type: none"> • Να παράγουν σύντομα ή αναλυτικά εξηγητικά κείμενα που σχετίζονται με τις κοινωνικές πραγματικότητες που βιώνουν. 	
	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τη διαφορά της ρεαλιστικής από τη 	

		φανταστική εξήγηση φαινομένων ή γεγονότων σε διαφορετικά είδη κειμένων.
	2.4 Κείμενα οδηγιών	<ul style="list-style-type: none"> • Να δημιουργούν κείμενα οδηγιών για θέματα που τους ενδιαφέρουν, επιλέγοντας το επίπεδο ύψος που αρμόζει στο επικοινωνιακό πλαίσιο.
	2.5 Κείμενα επιχειρημάτων	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσδιορίζουν τα δομικά στοιχεία των επιχειρηματολογικών κειμένων στον προφορικό και στον γραπτό λόγο. • Να δημιουργούν κείμενα επιχειρηματολογίας γύρω από την υποστήριξη μιας συγκεκριμένης κρίσης/θέσης ή την αξιολόγηση μιας θεωρίας/πεποίθησης.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να οργανώνουν σε παραγράφους ένα κείμενο επιχειρημάτων και να τις αναπτύσσουν με παραδείγματα, σύγκριση-αντίθεση και αιτιολόγηση, υιοθετώντας τα δομικά χαρακτηριστικά της παραγράφου.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν σε κείμενα επιχειρηματολογίας διαφορετικά μέσα πειθούς (παραδείγματα, στατιστικά στοιχεία, εμπειρικές αλήθειες, παραθέματα, μαρτυρίες).
	2.6 Πολυτροπικότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Να συνδυάζουν ποικίλα πολυτροπικά στοιχεία σε σύνθετες ψηφιακές παρουσιάσεις. • Να εκφράζονται πολυτροπικά και να αξιολογούν κριτικά τις δυνατότητες των ψηφιακών εργαλείων.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να αποκωδικοποιούν τη σημειωτική λειτουργία της εικόνας και του ήχου στα πολυτροπικά κείμενα, έντυπα και ψηφιακά.
		<ul style="list-style-type: none"> • Να μετατρέπουν ένα μονοτροπικό αφηγηματικό κείμενο (μυθοπλαστικής, ιστορικής ή ρεαλιστικής αφήγησης) σε πολυτροπικό επιλέγοντας ποικίλους σημειωτικούς τρόπους.
3. Γραμματική περιγραφή	3.1 Φωνολογία/ Φωνητική	<ul style="list-style-type: none"> • Να «διαβάζουν» τον πίνακα ταξινόμησης των φθόγγων σε βασικό επίπεδο και να τον χρησιμοποιούν για την απόδοση της προφοράς λέξεων και φράσεων (ελληνικής και άλλης γλώσσας). • Να διακρίνουν διαφορετικές προφορές σε διαλεκτικά κείμενα προφορικά ή γραπτά και να χρησιμοποιούν το απλοποιημένο φωνητικό αλφάβητο για να τις αποτυπώσουν στη γραφή. • Να επεξεργάζονται ελάχιστα ζεύγη αντίθεσης (χώρα-ώρα, γόμα-χώμα, μύθος-μήκος) με στόχο την επίγνωση της διακριτικής/ διαφοροποιητικής λειτουργίας των φωνημάτων. • Να συγκρίνουν συμφωνικά συμπλέγματα νεοελληνικής και λόγιας προέλευσης που μπορούν να εναλλάσσονται σε μία λέξη.
	3.2 Κλιτική μορφολογία & ορθογραφία	<ul style="list-style-type: none"> • Να κωδικοποιούν το σύνολο των ρηματικών καταλήξεων για τα νεοελληνικά και λόγια ρήματα στις δύο φωνές. • Να κωδικοποιούν αντιπροσωπευτικά κλιτικά σχήματα για κάθε γραμματική κατηγορία (άρθρου, νεοελληνικού και λόγιου ουσιαστικού, αντωνυμίας, νεοελληνικού και λόγιου επιθέτου, κλιτής μετοχής) στα τρία γένη. • Να διακρίνουν μεταξύ τους τις γραμματικές κατηγορίες και να αντιλαμβάνονται τη λειτουργία τους

		<p>στον λόγο.</p> <p>Ορθογραφία</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εμπέδωση της ορθογραφίας: <ul style="list-style-type: none"> – των μορφολογικών καταλήξεων της συνοπτικής υποτακτικής και της συνοπτικής προστακτικής – των κλιτικών επιθημάτων των λόγιων ρημάτων – των κλιτικών επιθημάτων των λόγιων επιθέτων και ουσιαστικών – των επιθημάτων των θηλυκών ουσιαστικών σε -ια, -εια, -οια, -ιά, ανάλογα με τη θέση του τόνου (προπαροξύτονα, παροξύτονα, οξύτονα) και μελέτη των εξαιρέσεων.
	3.3 Σύνταξη	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τη μεταγλώσσα της σύνταξης (π.χ. υποκείμενο, κατηγορούμενο, προσδιορισμός). • Να χρησιμοποιούν με αποτελεσματικό τρόπο απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις προσαρμόζοντάς τα στο αντίστοιχο επικοινωνιακό πλαίσιο. <ul style="list-style-type: none"> • Να προσφεύγουν συνειδητά σε διαφορετικές συντακτικές επιλογές, με ονοματικές ή επιρρηματικές λειτουργίες. • Να δικαιολογούν την υιοθέτηση από την πλευρά του/της ομιλητή/-τριας των απαραίτητων γλωσσικών μέσων για τη μετατροπή του ευθύ/ευθέος λόγου σε πλάγιο. • Να επιλέγουν άλλοτε την ενεργητική και άλλοτε την παθητική σύνταξη ανάλογα με το είδος των πληροφοριών που διαθέτουν και τους επικοινωνιακούς στόχους που θέτουν. • Να διερευνούν τη σημασία των αποθετικών ρημάτων σε σχέση με τη μορφολογία και τη σύνταξή τους. <ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν τους διαφορετικούς τρόπους σύνδεσης (παρατακτική, υποτακτική, ασύνδετο σχήμα) των προτάσεων. • Να διακρίνουν μεταξύ ονοματικών δευτερευουσών προτάσεων και επιρρηματικών δευτερευουσών προτάσεων. • Να αναγνωρίζουν τις ονοματικές προτάσεις (αναφορικές, πλάγιες ερωτηματικές, συμπληρωματικές -ενδοιαστικές, βουλευτικές, ειδικές) συνδέοντάς τες και με τα ρήματα εξάρτησης και να αντιλαμβάνονται τη λειτουργία τους. • Να αναγνωρίζουν τις επιρρηματικές προτάσεις (αιτιολογικές, τελικές, αποτελεσματικές, υποθετικές, χρονικές, εναντιωματικές, αναφορικές) συνδέοντάς τες και με τα ρήματα εξάρτησης και να αντιλαμβάνονται τη λειτουργία τους. • Να διακρίνουν τα είδη των προτάσεων ως προς το περιεχόμενο (αποφαντική/ κρίσεως, ερωτηματική, επιφωνηματική, προστακτική), και ως προς τους όρους τους (απλή, επαυξημένη, ελλειπτική, σύνθετη).
	3.4 Πραγματολογία	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν την έννοια της τροπικότητας και να την αξιοποιούν για την απόδοση λεκτικών πράξεων (δήλωση ευχής, υπόσχεσης, απαγόρευσης κ.ά.) ανάλογα με τις επικοινωνιακές συνθήκες.

		<ul style="list-style-type: none"> • Να εντάσσουν το χιούμορ στην επικοινωνία τους. • Να χρησιμοποιούν διακηρυκτικές λεκτικές πράξεις (π.χ. παραίτηση, εμπλοκή).
4. Λεξιλόγιο	4.1 Βασικό λεξιλόγιο, συνάψεις λέξεων, χρήση λεξικών	<ul style="list-style-type: none"> • Να διευρύνουν το λεξιλόγιό τους, (παθητικό, ενεργητικό) με λιγότερο συχνές λέξεις ακολουθώντας ατομικές στρατηγικές μάθησης. • Να δημιουργούν αποδεκτές λεξικές συνάψεις με κυριολεκτική ή μεταφορική σημασία αξιοποιώντας την πολυσημία των λέξεων. • Να αξιοποιούν τα λεξικά: <ul style="list-style-type: none"> α) για την επαλήθευση των υποθέσεων τους για τις άγνωστες λέξεις ή φράσεις (προσληπτική χρήση) β) για τη βελτίωση της παραγωγής γραπτού και προφορικού λόγου (παραγωγική χρήση) αναζητώντας συνώνυμες λέξεις.
	4.2 Σημασίες λέξεων, σημασιολογικές σχέσεις/πεδία	<ul style="list-style-type: none"> • Να δηλώνουν αντίθετες έννοιες επιλέγοντας τα κατάλληλα αντώνυμα (λέξεις/φράσεις) σε σχέση με το κειμενικό περιβάλλον και το ύφος του κειμένου. • Να δημιουργούν λεξικά πεδία πολυσημίας, ομωνυμίας, παρωνυμίας, υπωνυμίας. • Να αξιοποιούν τα σχήματα λόγου (π.χ. ομοηχία, επανάληψη, παρομοίωση, προσωποποίηση, υπερβολή) στη δημιουργική γραφή κειμένων ή ποιημάτων (προτείνεται και για την εργασία της περιόδου Μετάβασης).
	4.3 Παραγωγικοί μηχανισμοί (παραγωγή-σύνθεση)	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τη λειτουργία των προθημάτων (προθέσεων, λόγιων και νεοελληνικών) στην αλλαγή της σημασίας των ρημάτων. • Να διακρίνουν τη λειτουργία των επιθημάτων για την παραγωγή ρήματος από άλλες γραμματικές κατηγορίες. • Να διακρίνουν τη λειτουργία των προθημάτων (προθέσεων, λόγιων και νεοελληνικών) για την παραγωγή ουσιαστικών και επιθέτων. • Να διακρίνουν τη λειτουργία των επιθημάτων με βάση τη σημασία τους για την παραγωγή ουσιαστικών από ποικίλες γραμματικές κατηγορίες. • Να διακρίνουν τη λειτουργία των επιθημάτων με βάση τη σημασία τους για την παραγωγή επιθέτων από ποικίλες γραμματικές κατηγορίες. • Να αναγνωρίζουν διάφορες κατηγορίες συνθέτων και τον τρόπο σχηματισμού τους (π.χ. πολυσύνθετα, πολυλεκτικά σύνθετα, παρασύνθετα).
	4.4 Προέλευση, ετυμολογία-οικογένειες λέξεων, διεθνισμοί, λεξική ορθογραφία	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν σύγχρονους νεολογισμούς και δάνειες λέξεις-φράσεις, συνειδητοποιώντας τη δύναμη της γλωσσικής δημιουργικότητας. • Να αναλύουν μορφολογικά (μέσω κατάτμησης) λόγιες λέξεις δημιουργώντας οικογένειες λέξεων με βάση τη ρίζα τους. • Να συνειδητοποιούν τον ρόλο των γλωσσικών δανείων και αντιδανείων ως προϊόντων της πολιτισμικής επαφής των κοινωνιών.
5. Ανάγνωση βιβλίων/εκτεταμένων κειμένων	5.1 Μορφές και είδη βιβλίων, έντυπων και ψηφιακών (υλικότητα)	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίσουν τη διαδικασία έκδοσης ενός βιβλίου, έντυπης ή ψηφιακής μορφής (προτείνεται και για την εργασία της Μετάβασης).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να ομαδοποιούν βιβλία, έντυπης ή ψηφιακής

<p>5.2 Δομή, περιεχόμενο, γλώσσα και αισθητική του λογοτεχνικού κειμένου, πεζού και ποιητικού</p>		<p>μορφής, για μαθητικό κοινό ανάλογα με το θέμα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναγινώσκουν εκφραστικά, να ακροώνται, να ερμηνεύουν, να αναλύουν στον προφορικό και τον γραπτό λόγο νοήματα που βρίσκονται σε λογοτεχνικά κείμενα. • Να απολαμβάνουν την ανάγνωση ενός σημαντικού λογοτεχνικού έργου (πεζού ή ποιητικού) και να εκφράζουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους. • Να συμμετέχουν στον μετασχηματισμό ενός λογοτεχνικού κειμένου αναπτύσσοντας την ικανότητα δημιουργικής αναδιήγησης, μεταγραφής και παρέμβασης σε αυτό. • Να διερευνούν ποιητικές δημιουργίες της ελληνικής και της παγκόσμιας λογοτεχνίας που συνδέονται με ιστορικά, πολιτικά ή κοινωνικά γεγονότα (προτείνεται και για την εργασία της περιόδου Μετάβασης). • Να πειραματίζονται στην ποιητική γραφή ακολουθώντας σύγχρονες μορφές ποίησης. • Να ανακαλύπτουν τη διακειμενική σύνδεση των λογοτεχνικών βιβλίων με άλλα βιβλία και με άλλες μορφές τέχνης. • Να υλοποιούν σχέδια εργασίας (project) με αφορμή τη μελέτη λογοτεχνικών έργων, πεζών ή ποιητικών (προτείνεται για εργασία κατά την περίοδο Μετάβασης).
		<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν δημοτικά τραγούδια του τόπου μας από διάφορες εποχές και περιοχές του ελληνισμού, να τα συγκρίνουν μεταξύ τους συνδέοντάς τα με την ιστορία και τις παραδόσεις του ελληνισμού. • Να παραλληλίζουν δημοτικά τραγούδια του τόπου τους με αυτά άλλων πολιτισμών ως προς τη θεματολογία, τους εκφραστικούς τρόπους κ.λπ.

Το παρόν Πρόγραμμα Σπουδών, κατά τα σχολικά έτη 2021-2022 και 2022-2023, θα εφαρμοσθεί πιλοτικά σε όλα τα Πρότυπα και Πειραματικά Δημοτικά σχολεία της χώρας, σε συνδυασμό με τα ισχύοντα Προγράμματα Σπουδών. Από το σχολικό έτος 2023-2024 θα εφαρμοσθεί σε όλα τα Δημοτικά Σχολεία της χώρας.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Μαρούσι, 9 Δεκεμβρίου 2021

Η Υφυπουργός

ΖΩΗ ΜΑΚΡΗ

ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

Το Εθνικό Τυπογραφείο αποτελεί δημόσια υπηρεσία υπαγόμενη στην Προεδρία της Κυβέρνησης και έχει την ευθύνη τόσο για τη σύνταξη, διαχείριση, εκτύπωση και κυκλοφορία των Φύλλων της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ), όσο και για την κάλυψη των εκτυπωτικών - εκδοτικών αναγκών του δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα (ν. 3469/2006/Α' 131 και π.δ. 29/2018/Α' 58).

1. ΦΥΛΛΟ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ (ΦΕΚ)

- Τα **ΦΕΚ σε ηλεκτρονική μορφή** διατίθενται δωρεάν στο **www.et.gr**, την επίσημη ιστοσελίδα του Εθνικού Τυπογραφείου. Όσα ΦΕΚ δεν έχουν ψηφιοποιηθεί και καταχωριστεί στην ανωτέρω ιστοσελίδα, ψηφιοποιούνται και αποστέλλονται επίσης δωρεάν με την υποβολή αίτησης, για την οποία αρκεί η συμπλήρωση των αναγκαίων στοιχείων σε ειδική φόρμα στον ιστότοπο **www.et.gr**.

- Τα **ΦΕΚ σε έντυπη μορφή** διατίθενται σε μεμονωμένα φύλλα είτε απευθείας από το Τμήμα Πωλήσεων και Συνδρομητών, είτε ταχυδρομικά με την αποστολή αιτήματος παραγγελίας μέσω των ΚΕΠ, είτε με ετήσια συνδρομή μέσω του Τμήματος Πωλήσεων και Συνδρομητών. Το κόστος ενός ασπρόμαυρου ΦΕΚ από 1 έως 16 σελίδες είναι 1,00 €, αλλά για κάθε επιπλέον οκτασέλιδο (ή μέρος αυτού) προσαυξάνεται κατά 0,20 €. Το κόστος ενός έγχρωμου ΦΕΚ από 1 έως 16 σελίδες είναι 1,50 €, αλλά για κάθε επιπλέον οκτασέλιδο (ή μέρος αυτού) προσαυξάνεται κατά 0,30 €. Το τεύχος Α.Σ.Ε.Π. διατίθεται δωρεάν.

• Τρόποι αποστολής κειμένων προς δημοσίευση:

Α. Τα κείμενα προς δημοσίευση στο ΦΕΚ, από τις υπηρεσίες και τους φορείς του δημοσίου, αποστέλλονται ηλεκτρονικά στη διεύθυνση **webmaster.et@et.gr** με χρήση προηγμένης ψηφιακής υπογραφής και χρονοσήμανσης.

Β. Κατ' εξαίρεση, όσοι πολίτες δεν διαθέτουν προηγμένη ψηφιακή υπογραφή μπορούν είτε να αποστέλλουν ταχυδρομικά, είτε να καταθέτουν με εκπρόσωπό τους κείμενα προς δημοσίευση εκτυπωμένα σε χαρτί στο Τμήμα Παραλαβής και Καταχώρισης Δημοσιευμάτων.

- Πληροφορίες, σχετικά με την αποστολή/κατάθεση εγγράφων προς δημοσίευση, την ημερήσια κυκλοφορία των Φ.Ε.Κ., με την πώληση των τευχών και με τους ισχύοντες τιμοκαταλόγους για όλες τις υπηρεσίες μας, περιλαμβάνονται στον ιστότοπο (**www.et.gr**). Επίσης μέσω του ιστότοπου δίδονται πληροφορίες σχετικά με την πορεία δημοσίευσης των εγγράφων, με βάση τον Κωδικό Αριθμό Δημοσιεύματος (ΚΑΔ). Πρόκειται για τον αριθμό που εκδίδει το Εθνικό Τυπογραφείο για όλα τα κείμενα που πληρούν τις προϋποθέσεις δημοσίευσης.

2. ΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ - ΕΚΔΟΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

Το Εθνικό Τυπογραφείο ανταποκρινόμενο σε αιτήματα υπηρεσιών και φορέων του δημοσίου αναλαμβάνει να σχεδιάσει και να εκτυπώσει έντυπα, φυλλάδια, βιβλία, αφίσες, μπλοκ, μηχανογραφικά έντυπα, φακέλους για κάθε χρήση, κ.ά.

Επίσης σχεδιάζει ψηφιακές εκδόσεις, λογότυπα και παράγει οπτικοακουστικό υλικό.

Ταχυδρομική Διεύθυνση: Καποδιστρίου 34, τ.κ. 10432, Αθήνα

Ιστότοπος: **www.et.gr**

ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ: 210 5279000 - fax: 210 5279054

Πληροφορίες σχετικά με την λειτουργία του ιστότοπου: **helpdesk.et@et.gr**

ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΚΟΙΝΟΥ

Πωλήσεις - Συνδρομές: (Ισόγειο, τηλ. 210 5279178 - 180)

Πληροφορίες: (Ισόγειο, Γρ. 3 και τηλεφ. κέντρο 210 5279000)

Παραλαβή Δημ. Ύλης: (Ισόγειο, τηλ. 210 5279167, 210 5279139)

Αποστολή ψηφιακά υπογεγραμμένων εγγράφων προς δημοσίευση στο ΦΕΚ: **webmaster.et@et.gr**

Ωράριο για το κοινό: Δευτέρα ως Παρασκευή: 8:00 - 13:30

Πληροφορίες για γενικό πρωτόκολλο και αλληλογραφία: **grammateia@et.gr**

Πείτε μας τη γνώμη σας,

για να βελτιώσουμε τις υπηρεσίες μας, συμπληρώνοντας την ειδική φόρμα στον ιστότοπό μας.

